

TAMPEREEN YLIOPISTO

**Vanhempien kokemuksia yhteistyön haasteista
varhaiskasvattajien kanssa**

Kasvatustieteiden tiedekunta
Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma
SANJA TAHKOKORPI-KAMPPURI
Huhtikuu 2018

Vanhempien ja varhaiskasvattajien onnistuneella yhteistyöllä on suuri merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Aina yhteistyö ei kuitenkaan suju odotetulla tavalla. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda esille vanhempien näkökulmaa koettuihin yhteistyön haasteisiin, sillä aiemmissa tutkimuksissa pääpaino on ollut varhaiskasvattajien kokemuksissa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia yhteistyön haasteita tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat kohdanneet yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa, miten yhteistyön haasteet ratkaistiin, millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tutkimuksen tapauksissa ilmeni sekä millaista hyvää yhteistyö tutkimukseen osallistuneiden vanhempien mielestä on.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimusta varten haastateltiin neljää vanhempaa, jotka olivat kokeneet haasteita yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa. Haastattelut litte- roitiin, jonka jälkeen aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Aineistosta nousi esille 15 teemaa. Näistä teemoista muodostuivat myös tutkimuksen keskeiset tulokset.

Keskeisimpiä tutkimustuloksia olivat vanhempien kokemukset varhaiskasvattajien ja vanhempien epäsymmetrisestä yhteistyösuhteesta sekä varhaiskasvattajien valta- asemasta ja vallankäytöstä suhteessa vanhempiin. Vanhempien kokemuksissa varhaiskasvattajien vuorovaikutustaitojen ja muut ammattitaidon puutteet sekä henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttivat yhteistyön epäonnistumiseen. Tutkimuksen tapauksissa yhteistyön haasteet ratkesivat lopullisesti vasta lapsen siirryttyä toiseen päiväkotiin tai ryhmään. Vinkkeinä hyvään yhteistyöhön vanhemmat nostivat esille mm. avoimuuden, kunnioituksen, positiivisen palautteen kertomisen sekä päivittäiset keskustelut lapsen hakutilanteissa. Esille nousseet toiveet olivat juuri sellaisia, joiden pitäisi olla toimivassa yhteistyössä itsestäänselvyyksiä.

Tutkimustulokset eivät ole yleistettävissä laajempaan otantaan, sillä tapaukset ovat ainutlaatuisia, mutta ne antavat vihiä siitä, millaisista laajemmista ilmiöistä yhteistyön ongelmissa on kyse vanhempien näkökulmasta. Yhteistyön edellytysten luominen on varhaiskasvattajien vastuulla, koska se kuuluu heidän työhönsä. Varhaiskasvattaja ei voi työssään toimia yhteistyötä hankaloittavasti. Vuorovaikutustaidot ovat varhaiskasvattajien ammattiosaamisen ydinaluetta, jolloin niiden kehittäminen on tärkeää. Erityisesti nyt, kun uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) ohjeistuksen mukaan vanhempien osallisuutta lastensa varhaiskasvatuksessa pyritään entisestään lisäämään.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää varhaiskasvattajien yhteistyöosaamisen kehittämisessä, sillä ne tuovat esille vanhempien kokemuksia haasteista. Jatkotutkimusideana olisi mielenkiintoista tutkia sekä vanhempien että varhaiskasvattajien kokemuksia yhteistyön haasteista ja vertailla sitä, kuinka erilaisia tulkintoja he tilanteesta antavat.

Avainsanat: varhaiskasvatus, yhteistyö, kasvatuskumppanuus, haasteet, valta- asema, vallankäyttö, epäsymmetrinen suhde, vuorovaikutustaidot, vanhemmat, varhaiskasvattaja

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖ	8
2.1	LAIT JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖN OHJAAJINA	8
2.2	KASVATUKSOPPAMUUNNITELMA YHTEISTYÖHÖN HUOLTAJIEN KANSSA – KÄSITE MURROKSESSA	11
2.3	LAPSEN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA OSANA VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖTÄ	19
2.4	VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN EPÄSYMMETRINEN SUHDE	23
2.5	VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖN HAASTEITA.....	26
3	VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN VUOROVAIKUTUS	31
3.1	VARHAISKASVATTAJIEN VUOROVAIKUTUSTAITOJAT	31
3.2	ERILAISET KÄSITYKSET JA TULKINNAT VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN VUOROVAIKUTUKSESSA.....	35
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	38
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	39
5.1	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTONKERUU	39
5.1.1	<i>Kvalitatiivinen tutkimus .....</i>	39
5.1.2	<i>Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä .....</i>	40
5.1.3	<i>Teemahaastattelu maustettuna kertomushaastattelulla .....</i>	41
5.2	TUTKIMUSAINESTON KÄSITTELY JA ANALYYSI	43
5.2.1	<i>Haastatteluaineiston litterointi .....</i>	43
5.2.2	<i>Laadullisen aineiston sisällönanalyysi .....</i>	44
6	TUTKIMUKSEN TAPAUKSET	49
6.1	VARHAISKASVATTAJIEN JOUSTAMATTOMUUS – TAPAUS YKSI	49
6.1.1	<i>Varhaiskasvattajien joustamattomuus päiväunikäytännöissä – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana .....</i>	49
6.1.2	<i>Äidin rooli ensisijaisena vanhempana sekä terveydenhuollon ammattilaisena .....</i>	53
6.1.3	<i>Iloisen lapsen katoaminen – lapsen oireilu tilanteesta.....</i>	54
6.1.4	<i>Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksen ongelmat päiväkodissa .....</i>	55
6.1.5	<i>Luottamuksen menettäminen ja varhaiskasvattajien ammattitaidon puutteet .....</i>	57
6.1.6	<i>Iloinen lapsi palaa ja pääsee integroituu pienryhmään - haasteiden lopullinen ratkaisu ja nykytilanne.....</i>	58
6.1.7	<i>Tekeminen positiivisen kautta joustavasti – vinkit hyvään yhteistyöhön.....</i>	60
6.2	VANHEMMAN JA VARHAISKASVATTAJIEN VARAUKSELLINEN YHTEISTYÖ – TAPAUS KAKSI	61
6.2.1	<i>Lasta ei ymmärretty päiväkodissa sekä varauksellinen suhtautuminen äitiin – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana .....</i>	61
6.2.2	<i>Yhteydenotto päiväkodinjohtajaan - vanhemman ratkaisu haasteisiin.....</i>	64
6.2.3	<i>Äidin ammattitausta varhaiskasvattajana vaikuttimena haasteisiin sekä oletus äitiyden ensisijaisuudesta suhteessa isyyteen .....</i>	66
6.2.4	<i>Jatkuva negatiivinen palaute lapsesta.....</i>	67
6.2.5	<i>Varhaiskasvattajien vaihtuminen tilanteen ratkaisijana.....</i>	67
6.2.6	<i>Vanhempien kohtaaminen ilman ennako-oletuksia – vinkit hyvään yhteistyöhön .....</i>	69

6.3	VANHEMMAN OMAN LAPSEN ASiantuntijuutta ei huomioitu – tapaus kolme.....	70
6.3.1	<i>Eriävät näkökannat lapsesta – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana.....</i>	70
6.3.2	<i>Kokemus varhaiskasvattajan erilaisuudesta – vuorovaikutus päiväkodissa .....</i>	73
6.3.3	<i>Virheelliset väitteet vailla lopullista korjaamista – nykytilanne .....</i>	75
6.3.4	<i>Vanhempien oman lapsen asiantuntijuuden kunnioitus – vinkit hyvään yhteistyöhön .....</i>	77
6.4	VARHAISKASVATTAJAN EPÄASIALLINEN KÄYTÖS – tapaus neljä.....	78
6.4.1	<i>Vaatimukset isän osallistumisesta lasten päiväkotihakemisiin sekä äitiin kohdistuvat solvaukset – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana.....</i>	78
6.4.2	<i>Negatiivinen ilmapiiri päiväkodin leimaavana tekijänä – vuorovaikutus päiväkodissa .....</i>	80
6.4.3	<i>Päiväkodinjohtajan luona ratkaisua etsimässä .....</i>	83
6.4.4	<i>Yhteistyön ongelmat jäivät taakse uuden päiväkodin myötä .....</i>	86
6.4.5	<i>Lasten päivän kulusta kertominen vanhemmille ja avoimuus – vinkit hyvään yhteistyöhön....</i>	87
7	TUTKIMUSTULOKSET	88
7.1	VANHEMPIEN KOKEMUKSET YHTEISTYÖN HAASTEISTA VARHAISKASVATTAJIEN KANSSA	88
7.2	VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖN HAASTEIDEN RATKAISUT	94
7.3	VUOROVAIKUTUKSEN ONGELMAT TUTKIMUKSEN TAPAUKSISSA	95
7.3.1	<i>Syyllyttäminen vanhempien kokemuksena .....</i>	96
7.3.2	<i>Lapsesta saatu palaute ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut.....</i>	97
7.3.3	<i>Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien kohtaamiset päiväkodissa .....</i>	99
7.3.4	<i>Äidin rooli ensisijaisena vanhempana ja ammattilaisena .....</i>	102
7.3.5	<i>Luottamuksen menettäminen yhteistyön haasteiden seurauksena.....</i>	103
7.4	VANHEMPIEN VINKIT HYVÄÄN YHTEISTYÖHÖN	104
8	POHDINTA	107
8.1	TUTKIMUSTULOsten YHTEENVETO	107
8.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS.....	108
8.3	TUTKIMUKSEN EETTISYYS.....	113
8.4	LOPUKSI	116
9	LÄHTEET.....	118
LIITTEET	.....	123
	LIITE 1 HAASTATELTAVIEN ETSINTÄILMOITUS	
	LIITE 2 HAASTATELUN SUOSTUMUSLOMAKE	
	LIITE 3 HAASTATELUN APUKYSYMYKSET	
	LIITE 4 LITTEROINTI- JA LUOKITTELUNÄYTE	
	LIITE 5 ANALYYSITÄULUKKO	

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksessa olevat lapset ovat suuren osan päivästä päiväkodissa varhaiskasvattajien kanssa. Jotta vanhemmat voivat uskoa tärkeimpänsä toisten huomaan, täytyy yhteistyön toimia hyvin. Entä kun yhteistyö ei sujukaan? Tässä tutkimuksessa on perehdytty vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön haasteisiin vanhempien näkökulmasta. Vanhemmat ovat päivittäin tekemisissä varhaiskasvattajien kanssa, joten toimiva yhteistyö on kaikkien etu – ennen kaikkea lapsen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005 ja 2016) sekä aiempi laki lasten päivähoidosta (1973) ja uusi varhaiskasvatuslaki (2015) ovat olleet osaltaan asettamassa raameja vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyölle. Nyt vielä enemmän, sillä uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) velvoittavat varhaiskasvatusyksiköitä, kun aiemmat olivat suositusluontoiset. Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet painottavat yleisesti osallisuutta, myös vanhempien. Tämä näkyy vanhempien entistä isompana roolina varhaiskasvatuksessa, sillä vanhempien toivotaan osallistuvan toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin halujensa mukaan. Tämän myötä vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö tulee entisestään lisääntymään.

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä on tutkittu ja siitä on kirjoitettu melko paljon. Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä kuvaava käsite elää tällä hetkellä murroskauttaan. 2000-luvulta 2010-luvun puolivälin tienoille saakka käytettiin vahvasti kasvatuskumppanuus-käsitettä, mutta käsite sai osakseen kritiikkiä. Nyt uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä on palattu jälleen puhumaan yhteistyöstä. Kasvatuskumppanuutta on tutkittu paljon 2000-luvulla, kun käsite oli vielä uusi. Sen teoreettisia lähtökohtia ovat määritelleet esimerkiksi Kirsti Karila (2006) ja Maarit Alasuutari (2003). Marjatta Kekkosen (2012) väitöskirjassa on tutkittu, millaisia diskursiivisia puhetapoja käyttäen varhaiskasvattajat rakentavat kasvatuskumppanuuden merkityksiä kohtaamisissaan vanhempien ja lasten kanssa. Kasvatuskumppanuutta on myös tutkittu vanhempien ja varhaiskasvattajien varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen näkökulmasta (Alasuutari

2010 ja Karila 2006). Vanhemmatkin ovat jonkin verran päässeet ääneen yhteistyön tutkimuksissa (ks. esim. Alasuutari 2003), mutta haasteisiin liittyen näkökulma on pääasiassa ollut varhaiskasvattajien. Perhe-elämän paletti -tutkimus (mm. Poikonen & Lehtipää 2009), joka on selvittänyt laajasti suomalaisen lapsiperheen arkea ja siinä osaltaan myös kasvatuskumppanuutta, on hyvin rajatusti tutkinut myös vanhempien kokemia yhteistyön haasteita. Myös kansainvälisesti vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö on ollut tutkijoita kiinnostava aihe. Osassa tutkimuksia huomio on enemmän kiinnittynyt varhaiskasvattajien näkökulmaan ja vanhempien kykyyn olla yhteistyössä varhaiskasvattajien kanssa (ks. esim. Hujala, Turja, Gaspar, Veisson & Waniganayake 2009; Ugaste & Niikko 2015) ja osassa myös vanhemmat ovat saaneet ääntään kuuluviin (ks. esim. Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson & Beegle 2004; Rouse ja O'Brien 2017). Varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyön onnistumista edesauttavia seikkoja (ks. esim. Goldstein 2002) ja onnistuneen yhteistyön seurauksia (ks. esim. Owen, Ware & Bartfoot 2002) on kartoitettu erilaisilla tutkimuksilla.

Varhaiskasvattajilla on ammattinsa puolesta luonnostaan valta-asema vanhempiin nähden (ks. Alasuutari 2006, Isokorpi 2006, Kalliala 2012, Puroila 2002), eikä aihe näin ollen ole mitenkään vähäpätöinen. Ammattinsa tuomaa valta-asemaa hyväksikäyttäen varhaiskasvattajien on mahdollista, vaikkakaan ei sallittua, toimia väärin. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda esiin vanhempien näkökulmaa yhteistyön haasteisiin, sillä aiemmat tutkimukset ovat enemmän tarkastelleet varhaiskasvattajien kohtaamia yhteistyön ongelmia ja nähneet vanhemmat usein ongelmien aiheuttajina. Olen keskittynyt tutkimuksessani varhaiskasvattajien ja vanhempien välisen yhteistyön haasteisiin vanhempien kokemana ja niihin tulkintoihin, joita vanhemmat ovat kuvauksissaan antaneet yhteistyön haasteista. Tutkimusta varten olen haastatellut neljää vanhempaa, jotka ovat haasteita kokeneet. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia tutkimukseeni osallistuneiden vanhempien yhteistyön haasteet olivat, miten ne ratkaistiin, millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tapauksissa ilmeni sekä millaista hyvä yhteistyö vanhempien mielestä on. Olen tarkastellut siis nimenomaan vanhempien kokemuksia tapahtumista, enkä oleta niiden antavan kattavaa kuvaa siitä, millaisia yhteistyön haasteita vanhemmilla ja varhaiskasvattajilla voi olla. Kuten Alasuutari (2003, 91) on kirjoittanut, kysymys vanhempien kuvausten objektiivisuudesta ei ole analyysissä olennaista, vaan olennaista on vanhempien tapauksista esittämät tulkinnat. Varhaiskasvatus on myös asiakaspalvelua, vaikkakaan kaikki eivät sitä sellaiseksi ole mieltäneet. Näin ollen varhaiskasvattajat voivat saada tutkimukses-

tani todellista hyötyä, ja heille tämä tutkimus on ensisijaisesti suunnattu. Tutkimukseni aihe on hyvinkin käytännönläheinen ja tulokset sovellettavissa käytäntöön. Oma positioni varhaiskasvattajana ja äitinä on ollut tämän tutkimuksen lähtökohtana ja kimmokkeena tehdä tätä tutkimusta. Tämä on ollut tutkimusta tehdessä myös hyödyksi, sillä pystyn asettumaan kummankin osapuolen asemaan.

Tämän tutkimuksen rakenne on seuraavanlainen. Tutkimuksen teoreettista kehystä rakennetaan luvussa kaksi ja kolme. Luvussa kaksi paneudutaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöhön, otetaan selvää kasvatuskumppanuuden ja yhteistyön teoreettisesta määrittelystä sekä perehdytään yhteistyön käsitteiden historiaan ja parhaillaan meneillä olevaan käsitteiden murroskauteen. Luvussa kolme keskitytään vuorovaikutukseen, vuorovaikutustaitoihin sekä erilaisiin käsityksiin ja tulkintoihin, jotka vaikuttavat vuorovaikutukseen. Luvussa neljä esitellään tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset. Luvussa viisi käsitellään tutkimuksen metodologiset lähtökohdat, tutkimuksen aineisto, aineiston keruu ja käsittely sekä aineiston analyysi. Luvussa kuusi käydään läpi tutkimukseni neljä haasteellista yhteistyötapausta. Tutkimuksen tapaukset vedetään yhteen ja tulokset esitetään luvussa seitsemän. Luvussa kahdeksan kerätään vielä tutkimuksen oleellimmat tulokset yhteen sekä analysoidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

2 VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN YHTEISTYÖ

Tässä luvussa keskityn vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöhön. Ensiksi käyn läpi lait, asetukset ja muut määräykset, jotka määrittävät vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä. Seuraavaksi perehdyn yhteistyöstä käytettyihin eri käsitteisiin ja erityisesti kasvatuskumppanuuden teoreettiseen määrittelyyn sekä paneudun vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyösuhteen epäsymmetrisyyteen. Käyn läpi myös yhteistyön käsitteiden käynnissä olevan murroksen, kun kasvatuskumppanuudesta ollaan jälleen siirtymässä käyttämään yhteistyön käsitettä. Viimeisessä alaluvussa kerron vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön haasteista, joita tutkimuskirjallisuus on nostanut esiin.

2.1 Lait ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön ohjaajina

Elokuussa 2015 astui voimaan uusi varhaiskasvatuslaki, joka säätelee ja määrittelee varhaiskasvatusta. Sitä ennen voimassa oli vuonna 1973 säädetty laki lasten päivähoidosta. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painotetaan erityisesti pedagogiikkaa. Varhaiskasvatuslaissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteet kymmenen kohdan listana. Tiivistetysti voidaan todeta, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä monipuolisen pedagogiikan keinoin turvallisessa varhaiskasvatusympäristössä. Laissa myös sanotaan, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pitkät vuorovaikutussuhteet. Laissa myös määrätään, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on mahdollistaa lapsen osallistuminen ja vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin sekä tunnistaa lapsen mahdolliset tuen tarpeet ja järjestää tukea monialaisessa yhteistyössä. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2 a § 580/2015.) Viimeisenä eli kymmenentenä kohtana mainitaan yhteistyö vanhempien tai muun huoltajan kanssa. Sen mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2 a § 580/2015).

Varhaiskasvatuslaki siis jo asettaa tavoitteet varhaiskasvattajan ja vanhemman yhteistyölle. Tavoitelistan kohta kahdeksan, jossa varhaiskasvatuksen yhdeksi tavoitteeksi on määritelty lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, on myös oleellinen, koska lapsi oppii vuorovaikutustaitoja vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja mallia ottamalla (Kauppila 2000, 134). Siinäkin mielessä vanhemman ja varhaiskasvattajan välisellä yhteistyöllä on tärkeä rooli myös mallin näyttäjänä.

Kun laki lasten päivähoidosta muuttui varhaiskasvatuslaiksi 2015, lakiin kirjattiin tarkemmat vaatimukset varhaiskasvatukselle (ks. laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2015). Määräys päivähoidon tavoitteesta kotien tukemisesta kasvatustehtävässä on kuitenkin tullut lakiin jo vuonna 1983.

Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä (Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 304/1983).

Vaatus vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöstä ja kotien tukemisesta kasvatustehtävässä on ollut lakiin kirjoitettuna jo vuosikymmeniä. Varhaiskasvattajien ja huoltajien yhteistyötä ohjaavat myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 2016). Varhaiskasvatuslaissa (36/1973) määrätään, että Opetushallitus laatii Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet yhteistyössä tarvittavien tahojen kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoituksena on toteuttaa varhaiskasvatuslaissa säädettyjä varhaiskasvatuksen tavoitteita, edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa sekä ohjata varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lapsen vanhempien ja muiden huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. (Varhaiskasvatuslaki 1973/36 9 § 2015/580.) Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille yhdenvertaiset edellytykset kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tuovat siis tarkemmat raamit, yhteiset laatukriteerit ja yhtenäisemmän varhaiskasvatuksen sisällön velvoittavina kaikille varhaiskasvatuk-

sen järjestäjille. Valtakunnallisten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden perusteella varhaiskasvatuksen järjestäjät laativat vielä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, joissa varhaiskasvatuksen järjestämistä määritetään, ohjataan ja tuetaan paikallisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8–9.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat siis Opetushallituksen antama valtakunnallinen oikeudellisesti määräys, joka tuli varhaiskasvatuksen järjestäjille velvoittavana voimaan 1.8.2017. Tätä ennen voimassa olivat aiemmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005), jotka olivat suositusluontoiset varhaiskasvatuksen järjestäjille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisen taustalla ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8). Jo aiemmissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuotiin vahvasti esiin kasvattajien ja vanhempien yhteistyö, jota kutsuttiin kasvatuskumppanuudeksi. Tutkimuksessani otan tarkasteluun myös vanhat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005), koska uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) tulivat voimaan vasta elokuussa 2017. Tutkimukseni tapaukset ovat tapahtuneet vanhojen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden voimassaolon aikaan. Rinnalle otan kuitenkin mukaan myös uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tuomaan esille muuttunutta ajattelumaailmaa esimerkiksi kasvatuskumppanuuden käsitteen suhteen.

Aiemmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 15) määrittivät, että varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 14) toteavat, että varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista. Molemmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 31 & 2016, 8) toteavat yksiselitteisesti, että huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatus tehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8, 14.) Uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on vahvasti ja aiempaa enemmän mukana vanhempien ja myös lasten osallisuus toimintaa suunnitella, toteutettaessa ja arvioitaessa. Vanhempien osallisuuden lisääminen lastensa varhaiskasvatuksessa on ollut kansainvälisestikin tavoitteena, ja siihen on paneuduttu useissa eri tutkimuksissa (mm. Hughes & Mac Naughton 2000). Tässä tutkimuksessani käytän lapsen vanhemmasta käsitettä ”vanhempi” ja tutkimukseni tapauksia käsitellessäni myös

”äiti”, koska kaikki tutkimukseeni osallistuneet haastateltavat ovat lapsen vanhempia ja äitejä. Varhaiskasvatuslaissa (36/1973) puhutaan lapsen vanhemmista tai muista huoltajista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) käyttää käsitettä lapsen huoltaja.

Varhaiskasvattajilta vaaditaan tiettyä koulutusta, jonka on ajateltu olevan varhaiskasvatuksen laadun yksi taustatekijä. Varhaiskasvatuksessa työskentelee monen eri ammattikunnan edustajia ja erilaisia koulutuspolkuja käyneitä ihmisiä. Varhaiskasvatusalan henkilöstön kelpoisuusehtoihin sovelletaan lakia sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005). Kelpoisuusvaatimuksena lastentarhanopettajan tehtäviin on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy lastentarhanopettajan koulutus, tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyvät vaaditun laajuisina varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot. Lastentarhanopettajana voi myös työskennellä opistotasoisena lastentarhanopettajatutkinnon suorittanut tai sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoa edeltäneen ammattikorkeakoulututkinnon tai opistoasteisen sosiaali- tai terveydenhuoltoalan ammatillisen tutkinnon, kuten sosiaalikasvattajan tutkinnon, suorittanut henkilö. Kelpoisuusvaatimuksena lähihoitajan tehtäviin on tehtävään soveltuva sosiaali- ja terveysalan perustutkinto tai muu vastaava tutkinto. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005 7 §, 8 §, 15 §.) Käytän tutkimuksessani kaikista varhaiskasvatuksesta työskentelevistä yleistä nimitystä varhaiskasvattaja. Tutkimukseni tapauksia käsitellessäni käytän myös ammattinimikkeitä lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja tilanteen mukaan.

2.2 Kasvatuskumppanuudesta yhteistyöhön huoltajien kanssa – käsite murroksessa

Tutkimusta tehdessäni pohdin käsitettä, jolla kuvaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä. Olin tottunut käyttämään käsitettä kasvatuskumppanuus, ja käytinkin sitä pitkään työstäessäni tutkimustani. Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) eivät kuitenkaan enää käytä tätä käsitettä, vaan tilalle on tullut yhteistyö huoltajien kanssa. Yhteistyötä kuvaava käsite elää nyt selvästi murroskauttaan, joten vallitsevan suuntauksen mukaan päädyin myös lopulta käyttämään pääasiassa käsitettä yhteistyö kasvatuskumppanuuden sijaan. Myös haastattelemani vanhemmat pitivät yhteistyötä kuvaavampana käsitteenä yhteistyölle. Kasvatuskumppanuus-käsitteellä on kuitenkin sijansa tässä tutkimuksessa, koska se on ollut olennainen vaihe varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyön kehityksessä. Vaikka kasvatuskumppanuus-käsitettä ei enää niin vahvasti käytetä, tutkimuskirjallisuus käyttää käsitettä aktiivisesti 2000-luvun alusta 2010-luvun puoliväliin, joten kaikissa sen

ajan tutkimuksissa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöstä käytetään nimitystä kasvatuskumppanuus. Näin ollen käsite on vahvasti mukana myös tässä tutkimuksessani.

Vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuksesta puhuttaessa on siis käytetty muun muassa käsitteitä yhteistyö, tukeminen ja kasvatuskumppanuus. Se, mitä käsitettä asiasta käytetään, ei ole merkityksetöntä, sillä sanojen takana ovat käsitykset kodin ja päivähoitopaikan luonteesta sekä yhteistyön eri osapuolten asemasta ja vallasta. (Karila 2006, 92.) Vaikka kasvatuskumppanuuskäsitteestä ollaan siirtymässä takaisin yhteistyön käsitteeseen, kasvatuskumppanuuden ajatuksessa on paljon hyvää ja käyttökelpoista. Karila (2006) kirjoittaakin, että varhaiskasvattajat ovat antaneet kasvatuskumppanuuskäsitteelle monenlaisia erilaisia tulkintoja. Karilan mukaan näyttää siltä, että paikoin varhaiskasvattajat ottivat uuden käsitteen käyttöönsä pohtimatta sen merkitystä syvemmin. Paikoin kasvatuskumppanuuskäytäntöjä kuitenkin pohdittiin hyvinkin perusteellisesti mm. vanhempien osallisuuden vahvistamisen, kasvatuskumppanuuteen liittyvän osaamisen kehittämisen ja varhaiskasvatyksiköiden kumppanuuskulttuurin rakentamisen näkökulmista. (Karila 2006, 93–94.)

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö on muodostunut vuosien saatossa itsestäänselvyydeksi. Vanhemmille se on osa vanhempiana toimimista ja varhaiskasvattajille osa heidän työtään. Yhteistyön tekemisen kulttuuri on kuitenkin vielä melko nuorta, ja sitä ohjaavat näkemykset ovat muuttuneet huomattavasti. (Alasuutari 2006, 84.) 1900-luvun alusta 1960-luvulle vanhempien ja kasvattajien yhteistyötä hallitsi vanhempainvalistuksen ja -neuvonnan henki (Kekkonen 2012, 33–34). 1970-luvulla perheiden asema päiväkodin toiminnan suunnittelussa oli marginaalinen. Varhaiskasvattajien ajateltiin tekevän lasta koskevat ratkaisut koulutuksensa ja työkokemuksensa perusteella. Vielä 1980-luvullakin painotettiin työntekijöiden ammatillisuutta ja asiantuntijuutta, mutta kiinnostus yhteistyön kehittämiseen ilmeni erilaisten tutkimus- ja kehittämisprojektien muodossa. (Alasuutari 2006, 84; Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 127–128.)

Vaikka 1980- ja 1990-luvuilla alettiin painottaa vanhempien oikeutta saada tietää lastensa päivähoitokasvatuksesta, vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö perustui käytännössä kuitenkin asiantuntijälähtöiseen vanhempien tukemiseen ja ohjaamiseen sekä varhaiskasvattajien lasta ja perhettä koskevan tiedon ylivertaisuuteen suhteessa vanhempiin. Asiantuntijälähtöisessä yhteistyötavassa ajatellaan, että ammattilaisella on koulutuksensa, tietopohjansa ja työkokemuksensa kautta perheen ja lapsen tilanteesta parempaa ja oikeampaa tietoa kuin mitä heillä itsellään on. (Kekkonen 2012,

34.) 1990-luvulle tultaessa alettiin kuitenkin vähitellen yhä enemmän korostaa asiakaskeskeisyyttä ja asiakkaan omaa asiantuntemusta (Alasuutari 2006, 84). 1990-luvun ja 2000-luvun taitteessa perhelähtöisyyteen alettiin kiinnittää enemmän huomiota. Sitä perusteltiin päivähoiton lakisääteillä tehtävällä lasten kotikasvatuksen tukemisesta. Perhettä painottavassa tulkinnessa lapsi nähdään kiinteänä osana perhettään, jolloin varhaiskasvatustyötä ei voi tehdä ilman tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. (Kekkonen 2012, 37.) Hujalan (2004, 85) mukaan perhelähtöisyys tarkoittaa päiväkodin varhaiskasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista perheiden ja erityisesti lasten tarpeiden ja elämäntodellisuuden pohjalta. Perhelähtöisessä toimintatavassa korostuvat luottamus, avoimuus, kunnioitus ja jaettu vastuu (Kekkonen 2012, 38). 2000-luvulla alettiin myös painottaa vanhempien ja ammattilaisten yhteistyössä osapuolten tasavertaista suhdetta ja käyttöön otettiin käsite kasvatuskumppanuus (Alasuutari 2006, 84).

Ensimmäisiä mainintoja vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöstä vuorovaikutuksellisenä kumppanuutena esitettiin Päivähoidosta varhaiskasvatukseen -teoksessa (Hujala ym. 1998). Silloin yhteistyön lähtökohdaksi määriteltiin vanhempien ja varhaiskasvattajien tasa-arvoinen vuorovaikutus. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa nähtiin välttämättömänä yhdistää vanhempien oman lapsen tuntemus sekä henkilökunnan koulutuksen ja työkokemuksen kautta saatu asiantuntemus. Jo silloin määriteltiin, että yhteistyössä on otettava huomioon perheiden erilaiset elämäntilanteet, lähtökohdat ja arvot, jolloin yksittäinenkin perhe voi eri tilanteissa tarvita erilaista yhteistyön tapaa; välillä tukea, ohjausta ja neuvontaa ja välillä kasvatuksellista kumppanuutta. (Hujala ym. 1998, 130–131.) Varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyö ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa linjattiin kasvatuskumppanuudeksi ensimmäisen kerran vuonna 2002, kun Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista laadittiin (Kaskela & Kekkonen 2006, 4). Kekkonen (2012, 22) mukaan vanhempien ja varhaiskasvattajien suhteen pohjautuminen kumppanuuteen oli käänteentekevä näkemys kotien kasvatustyön tukemisesta, sillä aiemmin näkemys oli ollut asiantuntijalähtöinen. Vuonna 2003 kasvatuskumppanuus sisältyi myös ensimmäistä kertaa julkaistuihin Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin tuottamiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Kaskela & Kekkonen 2006, 4; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, saate-teksti).

Bronfenbrennerin (1981) ekologista teoriaa on käytetty vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön hahmottamisessa. Ekologisessa teoriassa lapsen ympäristö käsitetään sisäkkäisinä tasoina, jotka

kaikki vaikuttavat lapsen kehitykseen. Teoria korostaa lapsen eri kasvuympäristöjen vuorovaikutuksen merkitystä. Yksilön kehitys jatkuu läpi elämän, ja sitä tapahtuu yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Ekologisesta teoriasta nousee kasvun kontekstuaalisuuden korostus, jolloin yksilöä voidaan ymmärtää vain osana hänen ympäristöään ja ne ovat toisistaan erottamattomat. Yksilön kasvuympäristöä ovat välittömät ympärillä olevat kontekstit sekä koko se yhteiskunnallinen systeemi, jonka osana hän on. Varhaiskasvatuksessa kasvun kontekstuaalisuus näyttäytyy esimerkiksi vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistoimintana, joka on erittäin merkityksellinen vuorovaikutussuhde lapsen arjen kannalta. (Bronfenbrenner 1981, 3–4, 7–8; Hujala ym. 1998, 10–12.) Lapsen kasvuympäristöjen välisen vuorovaikutuksen toimivuus on yksi kasvatuksen kulmakivistä (Hujala ym. 1998, 18). Varhaiskasvattajien ja vanhempien toimiva yhteistyösuhde on merkityksellistä erityisesti lapsen kannalta. Lapsi on ainoa, joka kulkee kodin ja päivähoitopaikan välillä ja on osana molemmissa kasvuympäristöissä. Vuorovaikutus yhdistää näitä kahta kasvuympäristöä. (Karila 2006, 91.) Owenin, Waren ja Barfoot'n (2002) mukaan toimiva vuorovaikutussuhde lisää ymmärrystä niin vanhemmilla kuin varhaiskasvattajillakin, kun he voivat jakaa tietoansa lapsesta ja tukea toisiaan lapsen kasvatuksessa. (Owen ym. 2002, 424–425.)

Vanhojen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaan kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja varhaiskasvattajien tietoista sitoutumista ja toimimista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Tämä edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja kunnioittamista. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät, että vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu sekä tuntemus omasta lapsestaan. Varhaiskasvattajilla puolestaan nähdään olevan koulutuksensa antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhdistetyt tiedot lapsesta luovat parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnille. Varhaiskasvattajilla on myös vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta sekä sisällyttää alusta alkaen kasvatuskumppanuus luontevaksi osaksi lapsen varhaiskasvatusta. Kasvatuskumppanuudessa on kyse yhteisen kasvatustehtävän lisäksi myös sen konkreettisesta organisoinnista ja sopimisista molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan myös vanhempien aikaisempaa laajempaa osallistumista ja osallisuutta lapsensa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatussuunnitelmien tekemiseen ja niiden arviointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat kuulemisen, kunnioituksen, luottamuksen ja dialogisuuden periaatteet. Kasvatuskumppanuussuhde syntyy varhaiskasvattajan tietoisien toiminnan tuloksena ja syvenee vähitellen varhaiskasvattajien ja vanhempien välisessä dialogisessa vuoropuhelussa. Ammatilliseen kasvatuskumppanuuteen sitoutunut varhaiskasvattaja luo suhdetta perheisiin tavalla, jossa kasvattaja osaa reflektoida ja pohtia lapsen kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden eri puolia sekä ottaa huomioon molempien osapuolten ymmärrystä työtavassaan. Toimivan yhteistyön tavoitteena on, että lapsen kaksi kasvuyhteisöä saatetaan dialogiseen ja vastavuoroiseen vuoropuheluun, ja että huoltajien näkemykset, mielipiteet ja toiveet sisällytetään alusta alkaen osaksi lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelua ja toteuttamista. Vanhempien kuunteleminen ja kuuleminen ovat tärkeässä asemassa. Ensitapaamisella ja lapsen tutustumisjaksolla luodaan pohja myöhemmälle yhteistyösuhteelle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 5, 11, 13.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ja luoda yhdessä lapsen vanhempien kanssa yhteinen suunnitelma lapsen tukemiseksi. Myös ongelmatilanteissa lapsen vanhempien ja varhaiskasvattajien väliselle yhteistyösuhteelle tulee luoda kasvatuskumppanuuden ilmapiiri. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Lapsi katsotaankin erityisesti vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön hyötyjäksi. Erityisen tärkeäksi lapsen tukemisen näkökulma nostetaan silloin, jos lapsen toiminta päiväkodissa on jollain tavalla pulmallista. Kodin ja kasvatustilanteen yhteistyö nähdään silloin aivan välttämättömäksi. (Alasuutari 2003, 91.)

Kasvatuskumppanuus voidaan ymmärtää jatkuvana neuvotteluna siitä, mikä on vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteisen kasvatusvastuun välinen rajapinta, eli missä kulkee kodin ja päiväkodin jaetun kasvatusvastuun raja. Varhaiskasvattajat ja vanhemmat rakentavat keskinäistä kumppanuutta ja kasvatusvuorovaikutusta spiraalimaisesti etenevinä molemminpuolisina keskustelualoitteina. Kun osapuolten keskinäinen luottamus kasvaa, keskustelujen aiheet ja sisällöt laajenevat ja syvenevät. Kumppanuussuhteeseen kuuluva kommunikaatio on kaksisuuntaista viestintää, joka on avointa ja rehellistä vuoropuhelua. Näiden lisäksi kumppanuuteen kuuluu joustavuus, sillä työntekijän on oltava valmis muutoksiin. Työntekijän tulee olla aktiivinen ja aloitteellinen vanhempien suuntaan ja kutsua vanhemmat yhteistyöhön. (Kekkonen 2012, 32, 58.)

Jo tullessaan 2000-luvun alussa kasvatuskumppanuus-käsite herätti kritiikkiä. Yhtenä huolenaiheena oli, että kasvatuskumppanuuden tasavertaisen asiantuntijuuden korostaminen vähentää ammattilaisten asiantuntijuuden merkitystä. Kasvatuskumppanuus näyttäytyi osalle varhaiskasvattajista heidän ammatillisen roolinsa ja asiantuntijuutensa kyseenalaistajana. (Alasuutari 2010, 39.) Kasvatuskumppanuus-käsite ei siis ole ollut ongelmaton, eikä ole ihme, että uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) siitä ei puhuta enää ollenkaan. Esimerkiksi Marjatta Kalliala (2012, 92) kritisoi kasvatuskumppanuus-käsitettä voimakkaasti. Hänen mukaansa kumppanuuden ajatus on totuttu liittämään vapaaehtoisuuteen perustuviin ihmissuhteisiin, mutta varhaiskasvatuksen piirissä vanhemmat ja varhaiskasvattajat eivät valitse toisiaan. Asiaan liittyy myös suurempi ongelma, sillä kasvatuskumppanuutta on markkinoitu varhaiskasvattajien ja vanhempien tasavertaisuudella, joka taas problematisoi perinteisen käsityksen osapuolten suhteesta. Kallialan mukaan kasvatuskumppanuuden vaatimus on epärealistinen ja ristiriitainen, koska varhaiskasvattajien ja vanhempien suhteen epäsymmetrisyys on vuorovaikutuksen lähtökohta, ei ongelma, josta olisi päästävä eroon. Varhaiskasvattajia ei nimitetä virkamiehiksi, eikä vanhempia kovin laajassa mittakaavassa asiakkaiksi, mutta juuri tämä asetelma paljastaa kasvatuskumppanuuden ongelmallisuuden. Kallialan mukaan kasvatuskumppanuudella yritetään peittää vallitsevat valtasuhteet. Varhaiskasvattajilla on asiantuntijatietyys ja sen asema on lähtökohtaisesti ollut vahva, ja siksi varhaiskasvattajien ja vanhempien suhde on lähtökohteisestikin epäsymmetrinen. Varhaiskasvattajat näin ollen käyttävät kasvatusalan ammattilaisina valtaansa vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Tätä ei kuitenkaan ole syytä nähdä ongelmana, kunhan varmistutaan siitä, että valtaa käytetään lasten ja perheiden hyväksi eikä heitä vastaan. Tasavertaisuuden sijaan tulisikin Kallialan mukaan tavoitella keskinäistä kunnioitusta, luottamusta ja arvontoa. (Kalliala 2012, 92–94.)

Kasvatuskumppanuus-käsitteessä on ongelmallista myös se, että kansainvälisissä yhteyksissä kumppanuudessa oleminen liitetään sosiaalisesti, esimerkiksi sosiaalisen tai etnisen taustan vuoksi, heikommissa asemassa olevien kanssa työskentelyyn. Näin ollen kumppanuus merkitsee usein vanhempien neuvomista ja opettamista. (Alasuutari 2010, 22; Kalliala 2012, 94.) Alasuutarin (2010, 22) mukaan kumppanuuden pyrkimyksistä huolimatta sen toteutuminen jää usein kyseenalaiseksi ja kumppanin asema vanhemmalta saavuttamatta. Kallialan (2012) mukaan Suomessa yritettiin kumppanuuden nimissä ajautua kohti perhetyönomaista kanssakäymistä, jossa kiinnostuksen kohteena olikin koko perhe yksittäisen varhaiskasvatuksen piirissä olevan lapsen sijaan. Kasvatuskumppanuuden suomalainen tulkinta alkoi ohjata huomiota pois lasten kanssa tehtävästä työstä. Kallialan

kritiikin mukaan kasvatuskumppanuus toimi huonoimmin silloin, kun sille olisi ollut eniten tarvetta. Kun varhaiskasvattajien olisi aihetta puuttua johonkin vanhemman tekemiseen tai tekemättä jättämiseen lapsen edun nimissä, on se kasvatuskumppanuuden nimissä vaikeampaa kuin selkeästi ammatillisesta asemasta käsin. Tasavertaisen kasvatuskumppanuuden illuusiosta on vielä enemmän haittaa, kun puhutaan lastensuojelullisista asioista. (Kalliala 2012, 94–95.)

Kalliala toivoi, että epärealistisesta tasavertaisesta kasvatuskumppanuusajatuksista luovuttaisiin ja palattaisiin takaisin vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön realistisine tavoitteineen. Näin myös tapahtui, kun vuonna 2016 uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet julkaistiin, eikä siellä enää käytetty käsitettä kasvatuskumppanuus. Uusissa perusteissa ei myöskään ole enää mainintaa yhteistyösuhteen tasavertaisuudesta, vaan puhutaan tasa-arvoisuudesta. Kalliala kirjoittaa, että kasvatuskumppanuuden ajatus ei menestynyt kansainvälisesti muuallakaan. Vanhemmat saivat harvoin ihanteen mukaisen aseman käytännössä. Kasvatuskumppanuuspuhe oli Kallialan mukaan täynnä hyvää tahtoa, mutta lähtökohdiltaan tasavertaisuutta oli mahdotonta toteuttaa. (Kalliala 2012, 95–96.)

Uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) puhutaan siis yhteistyöstä huoltajien kanssa ja sen merkitystä korostetaan. Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat luonteeltaan velvoittavat, joten jokaisen varhaiskasvatustyöyksikön ja varhaiskasvattajan tulee noudattaa perusteissa annettuja määräyksiä. Yhteistyön tavoitteeksi määritellään vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Kasvatustyöyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät, että kasvatustyön arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön että huoltajien kanssa. Yhteistyön toteutumisen määritellään olevan varhaiskasvattajien vastuulla ja edellyttävän heiltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet kiinnittävät myös huomiota siihen, että varhaiskasvattajien vanhemmille välittämät viestit olisivat kannustavia ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavia. Myös lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset on tärkeää jakaa vanhempien kanssa. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle luovat pohjaa vanhempien ja varhaiskasvattajien päivittäiset havainnot ja yhteiset keskustelut. Erityinen tehtävä yhteiselle keskustelulle on lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö korostuu, kun suunnitellaan lasten kehityksen ja oppimisen tukea. Kun on saatu aikaan luottamuksellinen ilmapiiri, se mahdollistaa yhteistyön myös haastavissa tilanteissa. Lasten vanhemmilla täytyy myös olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden

suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä varhaiskasvattajien ja lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32–33.)

Yhteistyön kuvaus uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) on kaiken kaikkiaan hyvin samankaltaista kuin aiemmissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005). Puhuttaessa yhteistyöstä tai kasvatuskumppanuudesta kyse on samasta ilmiöstä. 2000-luvulla yhteistyön muuttuessa kasvatuskumppanuudeksi tarkoitus oli lisätä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja tuoda varhaiskasvattajat ja vanhemmat tasavertaiseen suhteeseen keskenään aiemman ammatillaislähtöisen toiminnan sijaan. Kasvatuskumppanuus käsitteenä osoittautui kuitenkin hankalaksi, sillä todellista kumppanuutta on mahdotonta saavuttaa suhteen epäsymmetrisyyden vuoksi. Kun kasvatuskumppanuuden käsitteestä ollaan nyt luopumassa ja tilalle on tullut jälleen yhteistyön käsite, samat yhteistyön tavoitteet ovat kuitenkin edelleen voimissaan. Ennen kasvatuskumppanuutta ollut yhteistyö ei kuitenkaan ole enää samanlaista kuin yhteistyö nykyään. Kuitenkin, oli käytetty käsitteitä tahansa, vanhempien ja varhaiskasvattajien toimiva yhteistyö on lapsen hyvinvoinnille kiistaton (Poikonen & Lehtipää 2009, 72).

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön ilmenemistä on tutkittu paljon kansainvälisestikin. Eri maiden yhteistyökäytännöistä ovat tehneet vertailevaa tutkimusta esimerkiksi Hujala, Turja, Gaspar, Veisson ja Waniganayake (2009). He ovat vertailleet viiden Euroopan maan, Viron, Suomen, Liettuan, Norjan ja Portugalin, käytäntöjä yhteistyön toteuttamisessa. Tutkimuksessa kuitenkin keskitytään varhaiskasvattajien näkemyksiin vanhempien osallistumisesta lastensa varhaiskasvatukseen, eivätkä vanhemmat itse pääse ääneen. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että varhaiskasvattajien lähestymistavat vanhempiin nähden eroavat toisistaan sekä maiden sisällä että maiden välillä, mikä puolestaan liittyy sekä vanhempien että varhaiskasvattajien kulttuuriseen asemaan varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa ilmeni, että Liettuassa ja Suomessa vanhempien osallistuminen varhaiskasvatukseen on vähäistä, kun taas Portugalissa, Virossa ja Norjassa vanhemman ja varhaiskasvattajan katsottiin olevan yhteistyökumppaneina samanarvoisia. Suomalaiset varhaiskasvattajat näkivät lasten vanhemmat tutkimusmaista vähiten aktiivisina yhteistyökumppaneina. (Hujala ym. 2009, 57, 71.) Tähän vaikuttanevat kulttuuriset syyt, joiden mukaan asiantuntijuudella on ollut erityisasemansa varhaiskasvatuksessa Suomessa, ja yhteistyössä on vahvasti näkynyt asiantuntijajohtoisuus suhteessa vanhempiin, jolloin vanhempien osallisuudella ei ole nähty olevan tarvetta (Alasuutari 2010, 21). Hujala, Turja, Gaspar, Veisson ja Waniganayake (2009, 72) ottavat esille Suomessa käydyn keskustelun siitä, että varhaiskasvattajien odotetaan tukevan vanhempia ja puuttuvan lapsen perhe-

elämään, jos ongelmia ilmenee. Tällainen puhetapa saa vanhemmat näkemään varhaiskasvattajat ikään kuin heidän yläpuolellaan. Vaikka yhteistyötä on kehitetty tutkimuksen, koulutuksen sekä virallisten ohjeiden avulla, vaikuttaa siltä, että varhaiskasvatuksessa on tällaisia rakenteellisia tekijöitä, jotka saattavat olla yhteistyön edistyksen tiellä.

2.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma osana vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen ja siihen liittyvä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu ovat keskeinen osa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 10) todetaan, että varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Varhaiskasvatuslaki määrittää, että jokaiselle lapselle laaditaan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatussuunnitelma, johon kirjataan tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä varhaiskasvattajien ja lapsen vanhempien kanssa. Suunnitelman laatimiseen voivat osallistua myös muut lapsen kehitystä ja oppimista tukevat yhteistyö- ja asiantuntijatahot. Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on arvioitava, ja se on tarkastettava vähintään kerran vuodessa. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 7 a § 580/2015.)

Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja yksilölliset tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan, että lapsen huoltajan ja varhaiskasvattajien havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta tulee yhdistyä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös määriteltä, että suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle, ei lapselle. Samoin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu nimenomaan toiminnan järjestykseen ja pedagogiikan toteutumiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10–11.)

Otan tarkasteluun myös aiemmat, vuonna 2003 julkaistut ja vuonna 2005 päivitetty vanhat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, koska tutkimukseni haastattelujen ajankohtana on ollut aika ennen uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden voimaantuloa. Vanhoissa varhaiskasvatussuunnitel-

man perusteissa ohjeistus lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta on hyvin paljon samankaltainen kuin uusissakin. Siellä ohjeistetaan samoin, että varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan jokaiselle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa ja siinä otetaan huomioon lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä, tällöin koko henkilöstö voi toimia johdonmukaisesti ja lapsien yksilölliset tarpeet tiedostaen. Vanhoissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan myös yhteistyötä vanhempien kanssa kuten uusissakin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, ja mm. kehoitetaan kiinnittämään keskustelussa vanhempien kanssa huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin sekä etsimään lapseen liittyviin huolenaiheisiin ja pulmiin ratkaisua yhdessä vanhempien kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

Suurin ero lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen liittyvässä ohjeistuksessa uusien ja vanhojen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden välillä on siinä, että uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) ohjeistavat, että lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle, samoin kuin arviointi kohdistuu toimintaan, ei lapseen. Varhaiskasvattajien yhteistyötä vanhempien kanssa on painotettu molemmissa Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa. Uusissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on vielä korostettu sitä, että sekä vanhempien että varhaiskasvattajien näkemykset lapsesta yhdistyvät lapsen omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Lain lasten päivähoidosta muuttuessa vuonna 2015 varhaiskasvatuslaiksi, sinne tuli kirjaus, että varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvattaja, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 7 a § 580/2015). Aiemmin lasten varhaiskasvatussuunnitelmien teosta vastasivat vaihtelevan käytännön mukaisesti kuka tahansa ryhmän kasvattajista tai lastentarhanopettajan kelpoisuuden saaneet. Varhaiskasvatuslaki yhtenäistää kirjavaa käytäntöä.

Varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen on siis yksi vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön muoto. Alasuutari (2010) on tutkinut varhaiskasvattajien ja vanhempien varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja. Varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen mahdollistaa vanhempien aiempaa laajemman osallistumisen lapsensa varhaiskasvatukseen. Alasuutarin tutkimuksessaan tekemä merkittävä havainto liittyy siihen, millaisella intensiteetillä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa suuntaudutaan lapsen kotikasvatukseen ja vanhemmuuteen. Varhaiskasvattajien oletuksena on, että vanhemmat avautuvat keskustelussa perheen asioista. Alasuutari näkee varhaiskasvatussuunnitelmat

myös varhaiskasvatuksen toteuttaman lasten ja perheiden hallinnan tiivistymänä, sillä varhaiskasvatussuunnitelmakäytäntö tuottaa järjestelmällisen ja toistuvan lapsen toiminnan ja kehityksen seurannan. Varhaiskasvatussuunnitelmat voidaan siis nähdä myös hallinnan välineenä. Käytäntö tuottaa ideaaleja siitä, miten perheiden ja lasten tulisi elää ja mihin toiminnassaan pitäisi pyrkiä. Se sekä tukee että ohjaa ja kontrolloi lasten, vanhempien ja perheiden elämää. (Alasuutari 2010, 26, 57, 195.) Alasuutari (2010, 196) kuitenkin muistuttaa, että hallintaa ei ole syytä ymmärtää negatiivisen kontrollin ja valvonnan synonyymiksi. Se on osa yhteiskunnan toimintaa ja sillä on myös positiiviset vaikutukset.

Alasuutarin (2010) tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvattajilla on ajoittaisesta varhaiskasvattajien asiantuntijuuden painotuksesta huolimatta pyrkimys tasavertaiseen ja vanhempien näkemyksiä arvostavaan yhteistyöhön. Samassa tutkimuksessa Alasuutari on myös tutkinut vanhempien kokemuksia varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluista. Vanhemmat kuvasivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut merkityksellisiksi ja pääasiassa myönteisiksi kokemuksiksi. Vanhemmat jäsenivät varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun lapsen päiväkotiarkea koskevaksi tiedonantamisen tilanteeksi. Vanhemmat toivat myös tutkimuksessa esiin varhaiskasvattajien ammattilaisuuden ja asiantuntijuuden, jolloin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut näyttäytyivät myös tilanteina, joissa vanhemmat saavat asiantuntijan arvion ja näkemyksen lapsestaan. He eivät niinkään tuoneet esille omaa rooliaan tiedon välittäjinä päiväkodin suuntaan. Vanhemman asiantuntijuuden alueet näyttävät rajoittuvan lapsen hoidon kysymyksiin sekä lapsen persoonan ja luonteen tuntemukseen. Näiden alueiden nähdään kuuluvan myös varhaiskasvattajan asiantuntemukseen, mutta eritoten hänen asiantuntijuutensa alueeseen kuuluvat lapsen kehitys, oppiminen, kasvatustieteet ja psykologian kysymykset. Varhaiskasvatuksen toiminta ja käytännöt ovat varhaiskasvattajien aluetta, joihin vanhemman ei oleteta puuttuvan. (Alasuutari 2010, 58–59, 73, 194.)

Alasuutarin tutkimuksessa vanhemmat kuvasivat varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua hierarkkisenä asiantuntija–asiakas-mallin mukaisena toimintana. Vanhemman ja varhaiskasvattajan suhde näyttäytyi asymmetrisenä eli epäsymmetrisenä. Vanhemmat myös odottivat ja olettivat varhaiskasvattajilta varsin laajaa lapsen kehityksen ja kasvatuksen asiantuntijuutta. Toisaalta vanhemmat myös kuvasivat varhaiskasvatuskeskustelua kasvatuksen periaatteiden ja käytäntöjen neuvotteluksi, jossa heidän näkemyksensä sai vähintäänkin symmetrisen, ellei jopa ensisijaisen aseman. Vanhempien asemaa voi tässä tulkintatavassa luonnehtia eräänlaiseksi ostavan asiakkaan asemaksi, johon liittyy

mahdollisuus tai oikeus esittää vaatimuksia ostettavan palvelun laadusta ja sisällöstä. (Alasuutari 2010, 73–74.)

Vanhempien haastatteluista tuli esiin varhaiskasvattajan henkilön merkitys keskusteluissa. Vanhemmat odottivat, että varhaiskasvattaja on paneutunut lapsen asioihin ja sitoutunut yhteistyöhön vanhemman kanssa sekä huomioi ja arvostaa vanhemman näkemyksiä ja osoittaa tuntevansa lapsen. Vanhempain puheessa näyttöä tärkeänä, että varhaiskasvattajan arviot ja kuvaukset lapsesta ovat lähellä sitä, miten vanhempi itse näkee lapsensa. Erilaiset näkemykset lapsesta muodostuivat keskeisiksi silloin, kun vanhempi arvioi kielteisesti varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua. Varhaiskasvattajan vuorovaikutustaidot muodostuvat myös keskeisiksi vanhempain kuvauksissa. (Alasuutari 2010, 74.)

Alasuutari (2010) kuvaa varhaiskasvattajien näkökulmasta varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa ilmenneitä haasteita tilanteessa, jossa vanhemmille puhutaan varhaiskasvatuksessa lapsella havaituista pulmista. Varhaiskasvattajilla oli kahdenlaisia kuvaustapoja tilanteeseen liittyen. Toisessa kuvaustavassa varhaiskasvattajat ennakoivat, että vanhemmat suhtautuvat asiaan jollakin tavoin kielteisesti. Varhaiskasvattaja tulkitsee itsensä lapsen kehityksen asiantuntijaksi ja näin ollen hänen näkemyksensä lapsesta tulkitaan asiantuntevammaksi kuin vanhemman. Tässä kuvaustavassa on myös nähtävillä yleistävä käsitys lapsesta. Lapsen nähdään olevan tietynlainen paikasta ja vuorovaikutuskontekstista riippumatta. Vanhempain odotetaan hyväksyvän varhaiskasvattajan näkemyksen. Jos hän ei niin tee, varhaiskasvattajien puhe kiinnittyykin vanhempaan yksilönä. Tässä kuvaustavassa vuorovaikutuksen vaikeudet selitetään johtuvan vanhemman yksilöstä, esimerkiksi tämän vaikeudesta hyväksyä lapsen pulmat. Tästä seuraa, että tilanteen ratkaiseminen kohdentuu vanhempaan, eli ensisijaisesti niin, että vanhempi muuttaa näkemyksiään. Se voi siis asettaa vuorovaikutustilanteessa kyseenalaiseksi hyväksyttävän ja arvostettavan kuvan vanhemmasta ja hänen toiminnastaan. Toisessa tutkimuksessa esille tulleessa kuvaustavassa lapsen ongelmista puhutaan tiettyihin tilanteisiin ja asiayhteyksiin liittyvinä seikkoina, eikä oleteta niiden esiintyvän aina ja kaikkialla. Vanhemman kielteisten reaktioiden tulkitaan johtuvan hänen erilaisista havainnoistaan. Vanhempi voi siis yhtä lailla olla oikeassa omaa kokemusmaailmaansa koskevilla havainnoilla. Kuvaustapa on väljä, että se mahdollistaa myönteiset oletukset lapsesta ja vanhemman asiantuntijuuden lapsen pulmista huolimatta. (Alasuutari 2010, 51–53.)

Alasuutarin tutkimuksessa vanhemmilla oli pääasiassa myönteisiä yhteistyökuvauksia, mutta vanhempien haastatteluissa varhaiskasvatussuunnitelmat herättivät myös kysymyksiä. Eräs tärkeä kysymys oli, mitä käytännön seurauksia varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelulla on. Onko sillä vaikutuksia lapsen arkeen vai onko se vain jutusteluhetki kerran vuodessa. Vanhemmat rajaavat Alasuutarin tutkimuksessa itsensä ulos päiväkodin toiminnasta ja sen suunnittelusta. Rajaus kertoo pitkälti varhaiskasvatuksen kulttuurisista käytännöistä, joissa vanhemmilla ei ole juuri ollut sijaa sekä vanhempien varhaiskasvatusta koskevista oletuksista. Varhaiskasvatussuunnitelmayhteistyö näytetään vanhemmille asiantuntijavetoisena toimintana. Kaiken kaikkiaan Alasuutarin tutkimuksessa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut nähtiin merkityksellisinä kohtaamisina sekä vanhemman että varhaiskasvattajan näkökulmasta erityisesti siinä tapahtuvan lasta koskevan tiedon välittämisen vuoksi. (Alasuutari 2010, 75, 197.)

2.4 Vanhempien ja varhaiskasvattajien epäsymmetrinen suhde

Kasvatuskumppanuus asetti tullessaan uusia vaatimuksia vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyölle, sillä se korosti vanhempien ja varhaiskasvattajien tasavertaista suhdetta ja vanhempien oman lapsen tuntemusta. Näiden vaatimuksien myötä asiantuntijuus piti määritellä uudestaan. Varhaiskasvatuksessa asiantuntijatietämyksellä on ollut perinteisesti erityisasemansa ja vanhempien ja asiantuntijoiden yhteistyötä on leimannut asiantuntijajohtoisuus. Kumppanuuden periaate asettaa varhaiskasvattajien ja vanhempien asiantuntijuudet rinnakkaisiksi ja samanveroisiksi, jolloin siinä on havaittavissa ristiriitaa varhaiskasvatuksen professionalisoitumispyrkimysten kanssa, sillä ne rakentuvat hierarkkisen asiantuntijuuden oletuksille. (Alasuutari 2010, 21–22.)

Vanhempien tulkinnoissa vanhemmuudesta nähdään peruslähtökohtana vanhemman näkemys yhteistyövalmiudesta ja -pyrkimyksestä osana nykyajan vanhemmuutta. Yksittäisellä vanhemmalla tämä voi näyttäytyä velvoitteena tai luonnollisena asiana. Yhteistyötä määrittävien tulkintojen lähtökohtana on yhteiskunnallisten kasvattajien eli varhaiskasvattajien ja kasvatustieteiden tärkeistä merkityksestä lapsen elämässä ja kehityksessä. (Alasuutari 2003, 166.) Kasvatuskumppanuus asettaa vanhemman tasavertaiseksi lapsen institutionaalisen kasvatuksen suunnittelijaksi varhaiskasvattajan kanssa. Käytännössä se ei kuitenkaan mene niin, koska vanhemman vaikutusvalta on kuitenkin riippuvainen instituution ja sen työntekijöiden toiminnasta. Varhaiskasvattajalla on omassa

asemassaan mahdollisuudet ja valta tehdä päätökset ja ratkaisut lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta. Kumppanuuden käytännön toteutus on hankala, koska osapuolet ovat jo lähtökohdiltaan epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden. (Alasuutari 2010, 194–195.)

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön lähtökohdaksi rakentuu vanhempien tulkinnoissa se, miten varhaiskasvattajat suhtautuvat vanhemman näkemyksiin lapsestaan ja millaisen painoarvon varhaiskasvattajat sille antavat. Yhteistyön toteutumisen kuvauksissa ovatkin tärkeällä sijalla vanhempien tulkinnat asiantuntijuudesta ja tietämisen vallan jakautumisesta. Oletuksen mukaan vanhemmilla ei ole yhtä päteviä tietoja kuin yhteiskunnallisilla kasvattajilla. Siksi he ovat keskustelijoina eriarvoisessa ja epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden. Yhteiskunnallisilla kasvattajilla on tieto ja valta tulkita ja määritellä puheena olevaa asiointilaa. Vanhempien taas nähdään olevan neuvottavia ja opastettavia. (Alasuutari 2003, 167.)

Kun vanhemmat määrittelevät Alasuutarin (2003) tutkimuksessa suhteensa varhaiskasvattajiin, he rajaavat näiden asiantuntijuuden koskemaan ensisijaisesti lasta. Asiantuntijuus on tietoa lapsen kehityksestä ja lapsen ohjaamisen ja kasvattamisen keinoista. Puhuessaan perheestään ja omasta vanhemmuudestaan vanhemmat määrittelevät itsensä ensisijaisiksi asiantuntijoiksi. Tällöin vanhempien tulkinta yhteistyösuhteesta muodostuu tasavertaisemmaksi ja symmetrisemmäksi kuin pelkästään lasta koskevissa kysymyksissä. Vanhemmuus ja perhe määrittyvät vanhemman puheissa yksityisiksi alueiksi, jotka eivät ole ulkopuolisen tulkittavissa tai määriteltävissä, eivätkä ne näin ollen ole varhaiskasvattajien toiminta-aluetta. Lapsi ja hänen toimintansa on se yhteinen alue, jonka vanhemmat ja varhaiskasvattajat jakavat. Yhteistyön nähdään olevan siis ensisijaisesti lapsikeskeistä. (Alasuutari 2003, 167–168.)

Alasuutarin (2006) mukaan vanhemmat jäsentävät kanssakäymistään varhaiskasvattajien kanssa tilanneyhteydestä riippuen eri tulkintakehyksen kautta joko tasavertaiseksi ja yhteisyyttä tuottavaksi tai ammattilaisen vallankäytöksi. Tulkinnat varhaiskasvattajien ja vanhempien tasavertaisuudesta tulivat Alasuutarin tutkimuksessa esiin silloin, kun vanhemmat kertoivat jokapäiväisistä ja tavallisista kohtaamisistaan varhaiskasvattajien kanssa, kuten lapsen viemisestä hoitoon tai hakemisesta sieltä. Päivittäisessä kuulumisten vaihdossa varhaiskasvattajilla on mahdollisuus välittää vanhemmille viestiä siitä, että lapsi on pidetty ja suhtautuminen on sävyllään myönteistä, jolloin vanhempi kokee tulevansa arvostetuksi. Lapsen hyväksyntä ja varhaiskasvattajan arvostava suhtautuminen lap-

seen muodostuvat näin toimivaksi lähtökohdaksi vanhemman ja varhaiskasvattajan toimivalle yhteistyösuhteelle. Vanhemmat kuvasivat tasavertaisiksi myös sellaisia keskusteluja, joissa käsitellään jotakin kasvatuksen ajankohtaista kysymystä. Varhaiskasvattajan ja vanhemman tasavertaisuutta ilmentävissä kuvauksissa olennaista oli vanhemman osallisuus ja subjektiuus. Varhaiskasvattaja arvostaa vanhemman lasta koskevaa tuntemusta sekä vanhemman ja lapsen suhdetta, eikä vanhemman rooli näyttäytyä ensisijaisesti tiedonantajaksi eikä valistuksen tai ohjauksen vastaanottajaksi. (Alasuutari 2006, 84–86.)

Yhteistyötä kehystävät kuitenkin edelleen vahvasti myös perinteisemmät asiantuntijuuden tulkinnat, joihin liittyy tyypillisesti näkemys varhaiskasvattajan ja vanhemman suhteen epäsymmetriasta. Silloin varhaiskasvattaja näyttäytyy henkilönä, jolla on parempi ja laajempi tietämys lapsen asioista kuin vanhemmalla. Kanssakäymisen epäsymmetrisissä kuvauksissa vanhemmat näkevät varhaiskasvattajat asiantuntijoiksi lapsen kasvua ja kehitystä koskevissa kysymyksissä. Epäsymmetristä suhdetta ei kuitenkaan pidetty välttämättä mitenkään huonona asiana, vaan sen mukaista asiantuntijuutta neuvoineen odotettiin varhaiskasvattajilta. Epäsymmetrinen suhde tulkittiin luonnolliseksi osaksi varhaiskasvattajan ja vanhemman kanssakäymistä. (Alasuutari 2006, 86–88.)

Kulttuuriset kehykset avaavat vanhemman ja varhaiskasvattajan yhteistyön kannalta tärkeitä näkökulmia. Tulkintojen moninaisuus merkitsee haasteita vuorovaikutukselle. Vanhemman ja ammattilaisen kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa olisi tärkeää rakentaa jaettavaa ymmärrystä. Vuorovaikutuksen tavoitteita voidaan saavuttaa, jos osallistujat ymmärtävät toistensa tapaa jäsentää ja merkityksellistää käsiteltäviä asioita. Tärkeä lähtökohta tälle olisi ammattilaisten omien tulkintojen ja kulttuuristen kehysten tarkastelu ja pohdinta. Vanhemman ja ammattilaisten kanssakäymisessä olisi hyvä ottaa huomioon tulkinnat osapuolten suhteen epäsymmetriasta. Jos tavoitteena on mahdollisimman tasavertainen keskustelu, on epäsymmetristen tulkintojen purkaminen tärkeää. Vanhempien kuvauksissa epäsymmetrisen suhteen tulkinnat aiheuttavat usein vanhemman vaikenemista ja tyytymättömyyttä yhteistyöhön, kun hänen näkökulmansa eivät tule suhteen yksisuuntaisuuden vuoksi kuulluiksi. (Alasuutari 2006, 89–90.)

Epäsymmetristen suhteiden purkaminen on varsin hankalaa. Alasuutarin (2006) tutkimuksessa vanhempien haastattelut antoivat suuntaviivoja. Tärkeä lähtökohta toimivalle yhteistyölle on varhaiskasvattajan myönteinen suhtautuminen lapseen. Lisäksi keskustelut yhteisiksi tulkittujen kasvatuksen kysymysten ympärille tuottavat helpommin tasavertaista kanssakäymistä kuin ohjaavaksi tai

opastavaksi tarkoitettut kohtaamiset. Varhaiskasvattajien on myös hyvä ottaa huomioon, että vanhemmuus ja perhe-elämä ovat useimmille vanhemmille hyvin henkilökohtaisia asioita. Niistä puhuessa kyseessä on vanhemman lähimmät ihmissuhteet. Niistä keskusteleminen vaatii varhaiskasvatustajalta herkkyyttä ja kunnioittavaa suhtautumista vanhemman omiin näkemyksiin. Toimivin lähtökohta on se, että vanhempi nähdään omien ihmissuhteidensa asiantuntijana. Vahvinta kasvatuksen asiantuntijuutta edustavat ne ammattilaiset, jotka ovat vuorovaikutuksessa osoittaneet kuuntelevansa ja ottavansa huomioon vanhemman näkökulman keskustelun kohteena olevassa asiassa. (Alasuutari 2006, 90.)

Varhaiskasvatuksen kontekstissa sekä vanhempi että varhaiskasvattaja ovat yhtäläisiä osallistujia vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti. Varhaiskasvattajien olisi syytä reflektoida toimintaansa ja pohtia vuorovaikutustaan, että täyttääkö se yhteistyölle asetetut vaatimukset vastavuoroisuudesta. Varhaiskasvattajan asiantuntemus ei oikeuta vanhempien tuomitsemista, vaan vanhemman näkökulma täytyy myös huomioida. Varhaiskasvattajan täytyy luoda yhteistyölle vastavuoroisuuden ilmapiiri. Toistensa asiantuntijuutta arvostamalla voidaan luoda yhteistä tietoa ja vastavuoroista ymmärrystä. (Rouse & O'Brien 2017, 51.)

2.5 Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön haasteita

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön haasteita on tutkittu ja aiheesta kirjoitettu enemmänkin varhaiskasvattajien näkökulmasta ja siten, että haastavaksi koettuna osapuolena on ollut vanhempi (esim. Alasuutari 2003 ja 2010; Määttä & Rantala 2010). Alasuutari (2010) on tutkinut varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja, mutta tuo haasteelliset yhteistyötilanteet esiin vain varhaiskasvattajien näkökulmasta ja kuin ohimennen. Vanhempien kokemuksia yhteistyön epäonnistumisista ja siihen liittyvistä syistä ei juurikaan ole esitelty tutkimuskirjallisuudessa. Laajassa Paletti-tutkimuksessa (mm. Poikonen & Lehtipää 2009) selvitettiin, millaista on suomalaisten perheiden arki, ja yhtenä osuutena oli selvittää päiväkotikäisten lasten vanhempien tyytyväisyyttä varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyöhön ja kasvatuskumppanuuteen. Tutkimustulokset osoittivat, että vanhemmat olivat pääasiassa varsin tyytyväisiä lapsensa varhaiskasvatukseen ja yhteistyöhön varhaiskasvattajien kanssa (Poikonen & Lehtipää 2009, 75). Myös Hujalan ja Kyrönlampi-Kylmäsen (2003) tutkimuksen mukaan vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä yhteistyöhön, mutta he kaipaivat vielä enemmän tietoa lapsensa päiväkotikasvatuksesta (ks. Hujala 2004, 86).

Tutkijat ovat määritelleet vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön keskeisiä haasteita. Hujalan (2004, 85) mukaan yhteistyön keskeinen haaste varhaiskasvattajille on perhelähtöisen ammatillisuuden rakentaminen. Karila (2006, 97) on nostanut yhteistyön ydinhaasteeksi sen, kuinka päästä sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa molemmat osapuolet tulevat tulkituiksi omien tarkoitusperiensä mukaisesti, eivätkä ylimalkaisesti ja ennakoasenteiden värittäminä. Alasuutarin (2003, 168) tutkimuksessa erääksi keskeiseksi elementiksi pulmallisten yhteistyötilanteiden kuvauksissa osoittautui yhteiskunnallisen kasvattajan pyrkimys määritellä vanhemmuuden ja perheen kysymyksiä eli ottaa niissä tietämisen valta itselleen. Ugaste ja Niikko (2015) ovat selvittäneet sekä Suomessa että Virossa esiopetuksen opettajien, jotka myös ovat varhaiskasvattajia, työssään kohtaamia ongelmia. Sekä virolaiset että suomalaiset esiopetuksen opettajat nostivat työn haasteina esille vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön. Viron esiopetuksen opettajat olivat huolestuneita perheiden ja varhaiskasvattajien riittämättömästä yhteistyöstä. Suomalaiset esiopetuksen opettajat mainitsivat vaikeuksia vakaiden yhteistyösuhteiden rakentamisessa vanhempien kanssa. (Ugaste ja Niikko 2015, 423, 431.) Yhteistyön haasteet ovat olleet kansainvälisesti kiinnostava aihe varhaiskasvatuksessa.

Onnistuneissa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötilanteissa yhteistä on konfliktin puuttuminen. Parhaimmassa tilanteessa tämä ristiriitojen puuttuminen johtuu keskinäisestä luottamuksesta ja kunnioituksesta. Vähemmän optimaalisessa tilanteessa se saattaa johtua piittaamattomuudesta. (Keyes 2002, 179.) Vanhemmat odottavat, että varhaiskasvattajat ovat valmiita jakamaan asiantuntemustaan ja osaamistaan lapsen kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Vanhemmat edellyttävät myös tasa-arvoista dialogia ja odottavat, että kasvattajat luovat yhteistyölle suotuisan ilmapiirin. (Kekkonen 2012, 198–199.) Vanhempien vaatimukset, toiveet ja odotukset ovat myös kasvaneet vuosien varrella. Kasvattajille saattaa sadella epärealistisiäkin vaatimuksia, mutta myös paljon toteuttamiskelpoisia ideoita. (Kiesiläinen 1998, 92.) Aktiiviset perheet myös vaativat nykyään enemmän pedagogista laatua lapsilleen (Hujala 2004, 87). Varhaiskasvattajilla ei enää välttämättä ole asiantuntijuuden suomaa auktoriteettia, vaan myös vanhemmat esittävät vaatimuksia ja vaativat varhaiskasvatukselta laadukkuutta. On tosiasia, että vanhempien tarpeet, odotukset, arvot ja uskomukset ovat muuttuvia, eivätkä vanhemmat suinkaan ole homogeeninen ryhmä (Ugaste & Niikko 2015, 431).

Päivittäin varhaiskasvatuksessa kohdataan ristiriitatilanteita. Muun muassa päivälepokäytännöt aiheuttavat erimielisyyksiä, ja se on hyvinkin tavanomainen esimerkki ristiriitatilanteesta. Ei liene

olemassa päiväkotia, jossa ei ainakin joskus olisi keskusteltu lapsen unen tai levon tarpeesta tai tarpeettomuudesta. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyön vaikeutumisen syynä ei aina ole huoli lapsen vakavasta oppimisen ongelmasta, kehitysviivästä, sosio-emotionaalisista oireista tai lapsen hoidon laiminlyönnistä. Yhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä voi muuttua toimimattomaksi, kun heidän hoito- ja kasvatuskäsityksensä lapsen tavanomaisista perustarpeista eriyvät eikä niistä päästä yhteisymmärrykseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 12.)

Perhe-elämän paletti -tutkimuksessa (2009) selvitettiin laajasti lapsiperheiden arkea Suomessa. Tutkimuksessa sivuttiin myös vanhempien kokemuksia pulmista ja huolenaiheita, joita oli ilmennyt yhteistyössä varhaiskasvattajien kanssa. Näitä ilmenneitä pulmia tai huolenaiheita olivat lapsen kasvatuksen, hoivan ja huolenpidon saralla lapsen yksilöllisyyden ja erityistarpeiden vähäinen huomiointi, valvonnan puutteellisuus, huoli lapsen asianmukaisesta pukemisesta, lapsen huomioonvähäisyys, kasvatuksen joustamattomuus ja isot ryhmäkoot sekä huoli siitä, ollaanko lasta aamuisin vastassa. Vanhemmissa herätti huolta, että pystytäänkö lapsen omia toiveita riittävästi huomioimaan. Arjen ja yhteistyön käytänteiden saralla pulmia tai huolta aiheuttivat jokapäiväisten keskustelujen ja riittävän tiedotuksen puute, näkemuserot, työ- ja hoitoaikojen yhteensopimattomuus ja päivähoitojärjestelmän joustamattomuus. Monet tutkimukseen osallistuneet vanhemmat olivat sitä mieltä, että heille ei kerrota tarpeeksi lapsen hoitopäivästä toiveista huolimatta. Vanhempien ja varhaiskasvattajien keskinäiset näkemuserot koskivat lasta tai lapsella ilmenneitä ongelmia. Henkilökunnan ominaisuuksien ja toiminnan saralla ilmenneitä yhteistyön pulmia olivat henkilökunnan vaihtuvuus, työntekijöiden kylmä ja välinpitämätön suhtautuminen palautteeseen, ongelmat yksittäisten työntekijöiden kanssa sekä työntekijöiden riittämättömyys. (Poikonen & Lehtipää 2009, 79–80.) Paletti-tutkimus oli varsin pintapuolinen raapaisu oman tutkimukseni aihealueeseen, eikä esimerkiksi ongelmia yksittäisten varhaiskasvattajien kanssa avattu ollenkaan.

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä ovat aina läsnä käsitykset ja mielikuvat lapsesta, lapsuudesta, hyvästä kasvuympäristöstä, kasvatuksesta, kodista, perheestä ja vanhemmuudesta. Yhteistyön rakentamisen kannalta oleelliseksi nousee se, millä tavalla perheiden erilaiset lapsen kasvatukseen, hoitoon, huolenpitoon ja oppimiseen liittyvät arvot, asenteet, kysymykset, huolet ja tuen tarpeet varhaiskasvatuksessa tulkitaan. Tulkitaanko ne perheiden osaamattomuudeksi, vajavuudeksi, heikkoudeksi tai pärjäämättömyydeksi vai vanhemman kasvatustehtävän yhteisöllisen luonteen kerroonaksi tai vanhemman yhteistyöaloitteeksi. Yhteistyö ei ole aina vain samanmielisyyttä, kuten ei mikään ihmissuhde. Yhteistyössä tulee olla tilaa myös ristiriidoille. (Kekkonen 2012, 198–199.)

Yleistä on, että tilanteessa, jossa vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat jostain asiasta eri mieltä, varhaiskasvattajat pyrkivät saamaan läpi oman näkökulmansa ja tulkintansa lapsen tilanteesta (Juul & Jensen 2009, 114). Näin ollen varhaiskasvattajat käyttävät asiantuntijavaltaa ja ohjaavat yhteistyön suuntaa ja sisältöä itse määrittelemillään tavoilla (Kekkonen 2012, 199). Ristiriitatilanteissa kumpikin osapuoli toimii eri suuntiin vetävän näkemyksensä johdattamina. Toimivassa yhteistyössä lapsen eri kasvuympäristöissä toimivat aikuiset eli vanhemmat ja varhaiskasvattajat jakavat keskenään vastuuta lasten hyvinvoinnista ja kehityksen tukemisesta. Kasvatusvastuun onnistuneen jakamisen kannalta olennaista on, miten vanhemmat ja varhaiskasvattajat sitoutuvat toteuttamaan yhteistä kasvatustehtäväänsä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13.)

Varhaiskasvattajien ja huoltajien todellisuudet saattavat olla hyvinkin eriytyneet huolimatta yhteisestä kasvatustehtävästä. Päiväkodissa toimiva ratkaisu voikin näyttäytyä kotona täysin toimimattomalta. Esimerkiksi juuri päiväunikäytännöt päiväkodissa tuntuvat hyvinkin toimivilta varhaiskasvattajien mielestä, mutta kotona ne aiheuttavat hankaluuksia, jos lapsen unirytmii menee täysin sekaisin ja lapsi valvoo yömyöhään. On selvää, että moni lapsen varhaiskasvatukseen liittyvä asia on aidosti kaksipuolinen. Yhtenä yhteistyön tavoitteena on dialogisen vuoropuhelun kautta saada lapsen kasvuympäristöissä toimivat vastuulliset aikuiset tunnistamaan lapsen hoito- ja kasvatuskäytäntöjen kaksi- ja moninapaisuus. Vastakkainasettelun sijaan vaihtoehtona olisi jatkuva ja kiinteä kodin ja varhaiskasvatuksen vuoropuhelu. Silloin molempien osapuolten todellisuudet tulisivat keskustelussa näkyväksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13–14.)

Korhosen (2006) mukaan koti ja päiväkoti ovat erilaisia kokemusmaailmoja erilaisine tunneilmas-toineen. Varhaiskasvatus on virallisempi yhdessäolon muoto ja sen toimintaan usein sisältyy kontrollia ja tunteiden hillintää. Lapsen vanhemmat taas ovat lapsen ensisijaisia tunneilmaisun kohteita. Kodin ja päiväkodin erilaisuuden pohjalta voidaan ymmärtää lapsen erilaista käyttäytymistä näissä kahdessa toimintaympäristössä. Päiväkodin vertaisryhmä voi houkutella lapsesta esiin sellaisia piirteitä, jotka ovat vanhemmille vieraita. Vastaavasti kotona lapsesta esiin tulevat piirteet voivat jäädä päiväkodissa piiloon. Tietoisuus maailmojen erilaisuudesta ja omasta roolista lapsen elämässä auttaa näkemään lapsen elämän kontekstisidonnaisuuden ja voi lieventää katteettomia odotuksia puolin ja toisin. Varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä vuorovaikutusta olisi hedelmällistä katsoakin lapsen silmin. Lapsihan on ainoa, joka kulkee kahden paikan välillä, ja jonka vuoksi yhteistyöllä yli-päätään on merkitystä. Lapsen näkökulman tavoittaminen voi kuitenkin olla haastavaa. (Korhonen 2006, 67–68.)

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä on kyse myös vallankäytöstä ja se voi myös aiheuttaa ristiriitatilanteita. Yhteistyön lähtökohdan muuttamisessa ammattilaislähtöisestä perhelähtöiseen suuntaan on kyse isosta muutoksesta, jossa vanhempien ja varhaiskasvattajien valta-asetelma täytyy muotoilla uudelleen. Tätä voidaan pitää potentiaalisena jännitteiden ja ristiriitojen aiheuttajana, koska vanhempien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen tavallaan merkitsee vanhempien astumista aikaisemmin ammattilaisten reviirinä pidetylle alueelle. (Puroila 2002, 180–181.)

3 VANHEMPIEN JA VARHAISKASVATAJIEN VUOROVAIKUTUS

Tässä luvussa paneudun vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutukseen. Suurimman huomion saa varhaiskasvattajien vuorovaikutustaidot, sillä varhaiskasvattajilla on yhteistyössään vanhempien kanssa vastuu yhteistyön edellytysten luomisessa. Varhaiskasvattajan tulee olla vuorovaikutuksessaan aloitteellinen ja ylläpitää yhteistyösuhdetta vanhempaan. Kuitenkin vuorovaikutukseen tarvitaan aina kaksi, jolloin vanhempienkin vuorovaikutustaidoilla sekä ylipäätään halukkuudella olla yhteistyössä on merkitystä. Viimeisenä tässä luvussa kerron vielä siitä, kuinka erilaiset käsitykset ja tulkinnat vaikuttavat vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutukseen.

3.1 Varhaiskasvattajien vuorovaikutustaidot

Vuorovaikutukseksi kutsutaan yksilöiden välisiä eri syvyisiä ja sisältöisiä kohtaamisia. Vuorovaikutus on aina kaksisuuntaista ja riippuvainen molemmista osapuolista. (Salminen 2017, 164.) Yksi tärkeimpiä taitoja, mitä varhaiskasvattajalla tulee olla, on hyvät vuorovaikutustaidot, sillä varhaiskasvatus on hyvin vuorovaikutuskeskeistä. Varhaiskasvattaja on työssään jatkuvasti vuorovaikutuksessa niin lasten, työtovereiden kuin lasten vanhempienkin kanssa. Ammatillisissa vuorovaikutussuhteissa työtä tehdään tavoitteellisesti, ja siksi vuorovaikutuksen on oltava sen suuntaista. (Kiesiläinen 1998, 14.) Myös Ahonen (2017) nostaa varhaiskasvattajien vuorovaikutustaidot tärkeään asemaan. Jos varhaiskasvatuksen keskeisin ja sitä eniten määrittävä tekijä tulisi kiteyttää yhteen sanaan, se olisi Ahosen mukaan vuorovaikutus. Varhaiskasvattajien perehtymistä omiin vuorovaikutustaitoihinsa voidaan pitää erittäin tärkeänä seikkana laadukkaassa varhaiskasvatustyössä, sillä lapset oppivat vuorovaikutusta aikuisten toimintaa seuraamalla. (Ahonen 2017, 78, 80.)

Vastavuoroinen vuorovaikutus edellyttää, että osapuolet osaavat ilmaista itseään sekä ottaa rakentavalla tavalla vastaan toisen viestejä. Yksi keskeinen vuorovaikutustaito on kyky kuunnella toista.

Aktiivisessa kuuntelussa ei ole kyse vain viestin sisällön vastaanottamisesta, vaan siinä aktiivisesti osoitetaan elein ja ilmein, että toisen viestiä kuunnellaan toisen tunteet huomioiden, vaikka itse olisikin eri mieltä. Aktiivisessa kuuntelemisessa on kyse toisen huomioon ottamisesta. (Ahonen 2017, 83.) Muita keskeisiä vuorovaikutustaitoja ovat keskustelu- ja neuvottelutaidot, yhteistyö- ja yhteistoimintataidot, viestintä- ja empatiataidot sekä ryhmä- ja tiimityötaidot (Kauppila 2000, 24.) Nämä kaikki vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä varhaiskasvattajien työssä.

Kiesiläinen (1998) kuvailee vuorovaikutustyötä vaikeaksi ja haastavaksi. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen oletetaan kehittyvän automaattisesti, kun tieto ja tehtävään liittyvä osaaminen lisääntyvät. Vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja niihin kouluttaminen on ollut heikolla tolalla, vaikka ammattitaidon osa-alueena ne olisivat kehitettävissä. Usein myös oletetaan, että vuorovaikutustaidot ovat synnynnäisiä, eli niitä joko on tai ei ole. Synnynnäiset lahjat toki helpottavat, mutta vuorovaikutustaitoja voi myös opetella. Kiesiläisen mukaan myös helposti oletetaan, että vuorovaikutustyötä tekevillä olisi hyvät sosiaaliset taidot. Valitettavasti näin ei aina ole, vaan ammatillisten vuorovaikutustaitojen puute näkyy myös työyhteisössä erilaisina ongelmina. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen kehittämisen ja kehittymisen esteenä ovat usein asenteet. (Kiesiläinen 1998, 9.)

Isokorpi (2006) tuo esiin ammatillisen vuorovaikutuksen edellytyksiä. Varhaiskasvattajilla on vuorovaikutusvastuu suhteessa vanhempiin, kuten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteetkin (2005, 2016) määrittävät, eli varhaiskasvattajat ovat vastuussa yhteistyön edellytysten luomisesta. Varhaiskasvattajilla tulee olla aktiivista hyvää tahtoa ja välittämistä, jolla pyritään yhteiseen hyvään. Sen puute on välinpitämättömyyttä ja passiivisuutta. Välittäminen on sitä, että on kiinnostunut toisesta ja jaksaa vaikeuksista huolimatta pitää yllä vuorovaikutussuhdetta niin, että päästään yhteisiin tavoitteisiin. Tärkeä edellytys vuorovaikutukselle on toisen ihmisen kunnioittaminen. Varhaiskasvattaja ei voi päättää sitä, ketä vanhemmista hän kunnioittaa, vaan ammattilaisen on aina kohdeltava toista ihmistä kunnioittavasti. Keskustella voi kunnioittavasti tai epäkunnioittavasti, mutta jo ammattietiikkaan kuuluu, että varhaiskasvattaja tekee sen aina kunnioittavasti. Varhaiskasvattajan on myös tärkeää kuulla oikein ja ymmärtää oikein vuorovaikutuksen toista osapuolta, sekä tuoda esille tärkeät asiat rehellisesti. (Isokorpi 2006, 225–226.) On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten asiat sanoo.

Vastuu vuorovaikutuksesta on siis aina vuorovaikutuksen ammattilaisella eli tässä tapauksessa varhaiskasvattajalla. Vastuu on työhön kuuluva asia, eikä ole riippuvainen vastapuolen vuorovaikutustaidoista. Vanhemmillä on oma kasvatusvastuunsa, ja se on huomattavasti laajempi kuin varhaiskasvattajien. (Kiesiläinen 1998, 80–81.) Toki vanhempien vuorovaikutustaidot ja ylipäättään halu olla vuorovaikutuksessa varhaiskasvattajan kanssa vaikuttavat vuorovaikutuksen onnistumiseen. Tärkeää on kuitenkin se, että varhaiskasvattaja yrittää parhaansa.

Rehellisyys on vuorovaikutuksen kulmakiviä. Se ei kuitenkaan tarkoita suoruutta, jonka turvin voi sanoa toiselle mitä tahansa. Hienotunteisuus on oleellinen osa vuorovaikutustaitoja. Vastapuolen puolustavat tunteet kuuluvat asiaan. Molemmipuolinen kunnioitus kuuluu hyvään vuorovaikutukseen. Oikein kuuleminen ja ymmärtäminen vuorovaikutustaitoina tarkoittavat sitä, että osaa kuunnella keskittyneesti ja tarkistaa, mitä luulee ymmärtäneensä. Vanhemmat ovat usein varhaiskasvattajien yhteistyökumppaneina altavastajina ilman, että ammattilaiset itse sitä ymmärtävät tai huomaavat. Kun paikka on virallinen kasvatusyhteisö kuten päiväkotia ja vastassa kasvatusalan ammattilainen, vanhemman kokemus alistetusta asemasta korostuu. Jos lapsella on erityisen tuen tarpeita, vanhemmat usein joutuvat tilanteeseen, jossa vaikeita asioita pohditaan kokoonpanolla, jossa on vanhemman tai vanhempien lisäksi useita erityisalan ammattilaisia. Puolustavat tunteet heräävät helposti vanhemmillä tukalassa tilanteessa. (Kiesiläinen 1998, 84, 86–90.) Jotkut vanhemmat kokevat varhaiskasvattajat auktoriteetteina ja ajattelevat heidän tietävän ja ymmärtävän paremmin lapsiin liittyvät asiat, jolloin heidän sanomaansa ei välttämättä edes osata kyseenalaistaa.

Samoja yhteistyön vuorovaikutukselle tärkeitä vuorovaikutuksen seikkoja tuo esiin myös Kekkonen (2012). Yhteistyössä vuorovaikutukselle on ominaista keskinäinen hyväksyntä, kunnioitus, avoimuus ja luottamus sekä jaettu vastuu. Lisäksi on tärkeää, että osapuolet kykenevät neuvottelemaan ja ymmärtävät, kenellä on lopullinen päätöksentekovastuu. Vuorovaikutustaidoissa myös empatialla on tärkeä tehtävä. Empaattisuudella tarkoitetaan myötätuntoa, joka auttaa asettumaan toisen ihmisen asemaan, tunteisiin ja tilanteeseen sekä kokemaan asioita toisen ihmisen näkökulmasta. Ollessaan empaattinen varhaiskasvattaja tulkitsee toisen ihmisen kokemuksia ja viestejä omien elämäkokemusten ja muistojen, teoreettisen tiedon ja osaamisen tekemiensä havaintojen yhteisprosessissa. (Kekkonen 2012, 58–59.) Asiatonta ja vuorovaikutusta estävää käyttäytymistä varhaiskasvattajalla ei saisi työssään olla. Tällaista käyttäytymistä ovat esimerkiksi välinpitämättömyys, kylmyys ja kynnisyys vuorovaikutuksessa. Muita asiattomia käyttäytymisen muotoja kasvattajalla ovat mököttämi-

nen, pakeneminen, hyökkääminen, selittely, piikittely, iva ja vihjailu, vähättely, mitätöinti ja ylimielisyys, takanapäin puhuminen, marttyyrius sekä nöyryyttäminen. (Isokorpi 2006, 131–132.) Kaikki luetellut seikat ovat sellaisia, mitkä tavallisessakin kahden ihmisen vuorovaikutuksessa ovat vuorovaikutusta haittaavia. Vielä hankalampana ja vaikeampana tilanne kuitenkin näyttäytyy, kun kyseessä ovat epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden olevat varhaiskasvattaja ja vanhempi. Vuorovaikutus on monimutkaista ja arvaamatonta. Jos varhaiskasvattaja näkee ongelman olevan vain itsensä ulkopuolella, muissa ihmisissä, voi olla vaikea nähdä tarvetta muuttaa omaa käyttäytymistään. Oikeanlainen asenne on tärkeä. Pahin ja ongelmallisin tilanne on silloin, kun varhaiskasvattajalla ei ole tarkoituskaan kehittyä ammatillisesti. (Isokorpi 2006, 224–225.)

Ihmiset kommunikoivat keskenään monella tasolla. Varhaiskasvattajan on tärkeää huolehtia vuorovaikutuksen toimivuudesta. Puhe on vain yksi osa viestintää, sillä myös ilmeet, eleet, äänenpainot, kehon asennot ja teot vaikuttavat. Lähetettyjen viestien tulkinta riippuu paljon vastapuolen omista kokemuksista. Virhetulkintojen mahdollisuus on suuri. Välittäminen ja hyväksytyksi tulemisen tunteet voivat kuitenkin lievittää väärinymmärryksiä tulemisen tuskaa. Varhaiskasvattajilla näiden tunteiden välittäminen on tärkeää. Kehittyäkseen vuorovaikutuksessa kasvattajan on hyvä tehdä itsearviointia, antautua arvioitavaksi sekä suostua arvioimaan kollegoja ja koko työyhteisöä tavoitteiden suuntaisesti. (Kiesiläinen 1998, 37, 39–40.)

Isokorven (2006) mukaan vuorovaikutustyön haastavuus tulee siitä, että vastassa olevalla toisella henkilöllä saattaa olla aivan toisenlaiset intressit ja tavoitteet kuin kasvattajalla. Jokainen ihminen on vuorovaikutustaidoiltaan keskeneräinen ja tekee virheitä. Kun vastassa on toinen ihminen, joka voi omalta osaltaan toimia yhteistyötä estävästi, on epäonnistuminen jopa todennäköistä. Epäonnistuminen ja sen tunnustaminen ovat työssä kehittymisen kannalta jopa välttämättömiä. (Isokorpi, 2006, 17.) Myös Kiesiläinen (1998) kirjoittaa epäonnistumisen tärkeydestä. Epäonnistumisia vuorovaikutuksessa ei kannata pelätä, sillä virheitä tekee jokainen ja niistä voi oppia. Epäonnistuminen ei ole siis lainkaan huono asia, vaan työssä kehittymisen kannalta jopa välttämätöntä. Vastuu epäonnistumisesta on kuitenkin kannettava ja epäonnistuminen myönnettävä. (Kiesiläinen 1998, 25, 27). Vuorovaikutustyössä voi tuntua oudolta ajatus, että varhaiskasvattaja voisi toimia väärin. Suomalainen kulttuuri on pitkään korostanut virhekielteisyyttä eli epäonnistua ei saisi. Siksi virheitä peitellään ja vältellään tilanteita, missä niitä voisi tapahtua. Tämä estää samalla myös kehittymisen. Virheistä oppiminen vaatii nöyryyttä, sillä oppimista voi tapahtua vasta siinä vaiheessa, kun ihminen tunnetasolla on myöntänyt toimineensa väärin. (Isokorpi 2006, 17–18.)

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyösuhde poikkeaa muista ihmissuhteista siinä, että he eivät ole voineet itse valita toisiaan kumppaneiksi, vaan yhteistyöhön päädytään sattumanvaraisesti lapsen päiväkotipaikan myötä. Yhteinen kiinnostuksen kohde on varhaiskasvatuksessa oleva lapsi. (Keyes 2002, 179.) Vuorovaikutustaitoisuus näkyy siinä, miten ihminen osaa käsitellä ristiriitoja ja ongelmia. Varhaiskasvattaja ei voi lopettaa yhteydenpitoa ryhmänsä lapsen vanhempaan, vaikka tämä toimisi loukkaavasti, ivallisesti tai muuten vuorovaikutusta haittaavasti. Varhaiskasvattajan vuorovaikutusosaamista osoittaa, miten hän toimii vuorovaikutustilanteissa. Sosiaaliset ristiriidat perustuvat ihmisten erilaisuuteen, mutta kaikki erilaisuus ei johda ongelmiin vuorovaikutussuhteissa. Olennaista ristiriidan synnylle on, miten ihminen käsittelee erilaisuutta ja miten hän kokee sen. Varhaiskasvattajan tulisi kyetä tunnistamaan sellaiset omat tunteet, jotka helposti tuottavat vuorovaikutusta tuhoavaa tai estävää käyttäytymistä. (Isokorpi 2006, 123, 125, 129.)

Kiesiläinen kirjoittaa, että vuorovaikutustaitojen näkeminen ammattitaitona on melko uusi asia, eikä niitä ole vielä osattu opettaa riittävästi varhaiskasvattajien tutkintoihin tähtäävissä opinnoissa. Vuorovaikutustaitojen hallinnan välttämättömyys on laajentunut lasten kohtaamisesta vanhempien, työkavereiden ja muiden yhteistyötahojen kohtaamiseen. (Kiesiläinen 1998, 19.) Olisikin hyvä, että varhaiskasvattajiksi opiskeleville olisi riittävästi opintoja vuorovaikutustaidoista, sillä niiden taitojen omaksuminen ja hyvä hallinta ovat erityisen merkittäviä. Goldsteinin (2002, 61) tutkimuksen tulokset osoittavat, että voidakseen täyttää laadukkaan varhaiskasvatuksen käytäntöjen vaatimukset varhaiskasvattajille täytyy olla riittävästi opintoja yhteistyöstä vanhempien kanssa. Tähän kuuluu oleellisesti myös vuorovaikutustaitojen opinnot.

3.2 Erilaiset käsitykset ja tulkinnat vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksessa

Vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutukseen vaikuttavat heidän kulttuuristen uskomusten ja arvojen yhteensopivuuden aste, varhaiskasvattajien kulttuurinen sensitiivisyys, perheen sosioekonominen, etninen ja kulttuurinen tausta sekä varhaiskasvattajien arvot, uskomukset ja toimintamallit. Varhaiskasvattajien omassa lapsuudessaan omaksumat vuorovaikutuksen toimintamallit vaikuttavat vahvasti heidän omiin hoito- ja kommunikaatiokäytäntöihin. Myös varhaiskasvattajien oma elämänsä historia ja tausta vaikuttavat siihen, miten he toimivat vanhempien kanssa. (Kekkonen 2012, 60.) Molempien vuorovaikutuksen osapuolten persoonallisuus, eletty elämä ja opitut toimintamallit vaikuttavat vuorovaikutukseen ja sen onnistumiseen. Myös Isokorpi (2006) puhuu persoonallisuuden

vaikutuksesta vuorovaikutukseen. Isokorven mukaan vuorovaikutuksessa ihmisten temperamentit vaikuttavat paljon, sillä temperamenttien yhteensopivuudella on paljon merkitystä ja niiden yhteensopivuus säätelee vuorovaikutuksen laatua. Sillä on merkitystä siihen, kuinka hyvin osapuolet ymmärtävät toisiaan. Erilaiset käsitykset itsestä ja muista vaikuttavat vuorovaikutuksen laatuun ja erityisesti ristiriitojen syntyyn ja sovinnollisuuteen. Se, miten ihminen suhtautuu toisiin ihmisiin, perustuu lapsuuden ihmissuhteisiin ja suhteiden laatuun. Lapsena ihmissuhteista saadut myönteiset ja kielteiset kokemukset tallentuvat ihmisen muistiin ja luovat pohjaa melko pysyville itseä ja muita koskeville käsityksille. Nämä käsitykset ohjaavat ihmisen havaitsemista, käyttäytymistä, tulkintojen tekemistä ja tunnereaktiota myöhemmissä ihmissuhteissa. Kasvattajan persoonallisuus vaikuttaa siihen, miten hän työtänsä tekee, miten hän kokee itsensä ja miten asennoituu sekä itseensä että muihin ihmisiin (Isokorpi 2006, 80, 105).

Kasvatusvuorovaikutus on osa päiväkotien kasvatuskulttuuria. Kasvatuskulttuuri muodostuu yhteisön kasvatusta koskevista arvoista sekä käsityksistä koskien lasta ja lapsuutta, kehitystä, oppimista, kasvatusta ja kasvatuksen yhteistyösuhteita. Kasvatuskulttuuri tulee näkyväksi yhteisön luomassa ympäristössä, kielenkäytössä, kasvattajien keskinäisen vuorovaikutuksen käytännöissä sekä toiminnassa lasten ja heidän vanhempiansa kanssa. Päiväkodeissa kasvatusta perustuu vanhempien ja varhaiskasvattajien kiinteään yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. (Nummenmaa 2006, 17, 23.) Heidän vuorovaikutuksensa on keskeinen osa päiväkodin toimintaa. Se muodostaa rajapinnan, jossa kohtaavat julkisen kasvatustilanteen eli päiväkodin sekä vanhempien lasta, lapsuutta ja kasvatusta koskevat ajattelutavat ja käytännöt. Näitä ympäröivät vielä yleisemmin kulttuurissamme vallitsevat kasvatuskäsitykset. Yhteistyön kannalta keskeiset käsitykset liittyvät kasvatukseen, kasvatuksen arvopäämääriin, hyvän kasvatuksen menetelmiin, hyvään vanhemmuuteen, lapsuuteen ja perheen tehtäviin. Sekä vanhemmilla että varhaiskasvattajilla on näistä asioista monenlaisia käsityksiä, joiden taustalla on usein erilaisia arvoja ja elämäntapojen. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat myös aina yksilöitä, eivät vain oman ryhmänsä edustajia, jolloin heidän erilaiset taustansa ovat myös mukana vuorovaikutustilanteissa. Näkemykset siitä, keitä pidetään hyvinä vanhempina tai varhaiskasvattajina ovat peräisin omista kokemuksista ja arvostuksista. Yhteistyön yhdeksi keskeiseksi seikaksi nostettu toisen osapuolen kunnioittaminen merkitsee myös erilaisten elämäntapojen ja käsitysten kunnioittamista. Subjektiiivisen varhaiskasvatusoikeuden myötä, tosin nytemmin rajatun sellaisen, varhaiskasvatusta voi käyttää koko ikäluokka. Näin ollen myös vanhemmissa on edustettuna laaja kirjo erilaisia ajattelu- ja elämäntapoja. (Karila 2006, 95.)

Käsitykset ja tulkinnat vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ohjaavat varhaiskasvattajien toimintaa. Varhaiskasvattajien on luotava yhteistyölle otolliset puitteet, vaikka näkemykset eivät vanhempien kanssa kohtaisikaan. Varhaiskasvattajilta myös odotetaan omien ajattelutapojensa kriittistä pohdintaa ja arviointia osana ammatillista kehittymistään. Omasta elämäntilanteesta ja arvostuksista poikkeavien näkemysten ymmärtäminen ei ole varhaiskasvattajille helppo tehtävä, mutta väistämätön ja välttämätön haaste kuitenkin. Yhteistyön asenteellisista ehdoista erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen on yksi keskeisimmistä. Toimiva yhteistyösuhde edellyttää näitä seikkoja vanhemmiltakin, mutta varhaiskasvattajilta erityisesti, sillä heillä on pääasiallinen vastuu yhteistyön onnistumisesta. Lisäksi myös vanhemmilla on omat käsityksensä vuorovaikutuksesta varhaiskasvattajien kanssa. Ne heijastuvat vanhempien odotuksina ja osallisuuden asteena vuorovaikutuksessa. Erilaisten vanhempien kanssa muodostuu erilaisia vuorovaikutussuhteita. (Karila 2006, 96–97.) Ei ole syytä myöskään unohtaa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön vaikutuksia lapseen. Owenin, Waren ja Barfoot'n (2002) tutkimuksessa osoitettiin, että vanhempien ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksen hyvällä laadulla on positiivisia vaikutuksia lapseen niin kottona kuin päiväkodissakin. Heidän tutkimuksessaan saatiin näyttöä siitä, että vanhempien ja varhaiskasvattajien keskinäinen vuorovaikutus lapsen kokemuksista ja käyttäytymisestä todennäköisesti hyödyttää lapsen kehitystä. Tutkimukset tukevat siis vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen hyvän vuorovaikutuksen tärkeyttä osana laadukasta varhaiskasvatusta. Lapsen hyviä kokemuksia monimmissa toimintaympäristöissään voidaan parantaa, kun vanhemmat ja varhaiskasvattajat toimivat keskenään hyvässä yhteistyössä. (Owen, Ware & Bartfoot 2002, 424, 426.)

Vuorovaikutuksen ongelmissa taustalla voi olla sukupolvien välisten kasvatuskulttuurien ero. Kasvatuskulttuuri on muuttunut tottelevaisuus- ja kuuliaisuuskulttuurista enemmän keskustelua ja neuvottelua painottavaksi kulttuuriksi. Sukupolvien välinen hierarkia on vähentynyt ja aikuiset ovat menettäneet ylemmyytensä. Varhaiskasvatuksen vuorovaikutussuhteissa sukupolvien ero ei rajoitu vain lasten ja vanhempien välisiin suhteisiin, vaan se on läsnä myös vanhempien ja varhaiskasvattajien kohtaamisissa. He voivat edustaa eri sukupolvia ja siten myös erilaisia kasvatuskulttuureja. Jokainen kasvattaja katselee asioita omalta paikaltaan ja tuo vuorovaikutustilanteisiin oman yksilöllisen henkilöhistoriansa, sukupolvensa näkökulman sekä omat kasvatetuksi tulemisen kokemuksensa. Omat kasvatetuksi tulemisen kokemukset heijastuvat tapoihin olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ellei niitä tietoisesti pohdi ja katkaise ei-toivottuja toimintamalleja toimimalla tosin. (Korhonen 2006, 51–52, 66.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia yhteistyön haasteita tutkimukseeni osallistuneet vanhemmat ovat kohdanneet yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat päivittäin tekemisissä toistensa kanssa, jolloin toimiva yhteistyö on kaikkien etu, ennen kaikkea lapsen, joka on osallisena niin päiväkodin kuin kodin toimintaympäristössä. Tutkimukseni tehtävänä on tuoda esiin vanhempien näkökulmaa yhteistyön haasteisiin, sillä aihepiirin tutkimus ja kirjallisuus ovat pitkälti keskittyneet varhaiskasvattajien yhteistyössä kohtaamiin ongelmiin ja nähneet vanhemmat usein ongelmien aiheuttajina. Tutkimukseni keskittyy vanhempien kokemuksiin haasteista ja niihin tulkintoihin, joita vanhemmat antavat kuvauksissaan yhteistyön haasteista. Tarkastelen siis nimenomaan vanhempien kokemuksia ja tulkintoja tapahtumista, enkä oletta niiden antavan kattavaa kuvaa siitä, millaisia yhteistyön haasteita vanhemmilla ja varhaiskasvattajilla voi olla ja mistä ne johtuvat. Tutkimukseni tarkoituksena on lisäksi selvittää, miten haastavat yhteistyötilanteet ratkesivat sekä millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tutkimuksen tapauksissa vanhempien kokemuksen mukaan oli. Lisäksi tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa, millaista on hyvä yhteistyö tutkimukseen osallistuneiden vanhempien mielestä.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia haasteita tutkimukseen osallistuneet vanhemmat ovat kohdanneet yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa?
2. Miten yhteistyön haasteet ratkaistiin?
3. Millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tutkimuksen tapauksissa ilmeni vanhempien kokemusten mukaan?
4. Millaista on varhaiskasvattajien ja vanhempien hyvä yhteistyö vanhempien mielestä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käyn tarkemmin läpi tutkimukseni metodologiset lähtökohdat. Kerron käyttämäni tutkimusmetodeista, tutkimukseni aineistosta, sen keräämisestä ja käsittelystä sekä esittelen käyttämäni laadullisen aineiston sisällönanalyysin.

5.1 Tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruu

5.1.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tämän tutkimuksen tutkimusote on laadullinen eli kvalitatiivinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus kuvata ja ymmärtää ilmiötä sekä antaa niistä mielekkäitä tulkintoja. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan ja syvällisesti ymmärtämään tiettyä ilmiötä tai toimintaa sekä antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta kyseiselle ilmiölle. (Kananen 2008, 24; Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Tässä tutkimuksessa paneudun neljään erilaiseen tapaukseen, joissa vanhemmilla ja heidän lapsensa päiväkotiryhmän varhaiskasvattajilla on ollut haasteita yhteistyössään. Tuon esille, millaisia yhteistyön haasteet ovat vanhempien näkökulmasta olleet, miten ne näyttäytyivät ja mistä vanhempien mukaan johtuivat. Kerron myös, miten tilanteet ratkesivat ja mikä on perheen nykyinen tilanne. Käyn myös vuoropuhelua omien tutkimustulosteni ja aiemman tutkimuskirjallisuuden kesken.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston keruu ja käsittely kietoutuvat tiiviisti toisiinsa (Mäkelä 1990, 45). Niin myös tässä tutkimuksessa, sillä jo haastatteluaineistoa kerätessä analyysiprosessini lähti käyntiin ja aloin mielessäni hahmotella teemoja, joita vanhempien kertomista tapahtumista on mahdollista löytää. Tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat yksilön käsitykset tutkittavasta ilmiöstä, tutkittavalle ilmiölle annetut merkitykset sekä tutkimuksessa käytetyt välineet. Tutkimustulokset eivät siis ole käytetystä havaintomenetelmästä tai käyttäjästä irrallisia. Ei ole olemassa puhdasta objektiivista tietoa, vaan tutkijan subjekti vaikuttaa tutkimusprosessissa. Tutkija tekee päätökset tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.) Oma kokemusmaailmani

kaikkine vaikuttimineen ovat olleet taustavaikuttajina tutkimusprosessissa, kuten myös haastateltavieni tulkinnat tapahtuneista.

5.1.2 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, sillä se on joustava tapa kerätä aineistoa, ja se sopii monenlaisiin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelun idea on yksinkertainen, sillä halutessamme kuulla ihmisten ajatuksista ja kokemuksista on järkevää kysyä sitä heiltä itseltään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72). Kun haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa, se antaa mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 34). Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys tai selventää sitä, vaihtaa kysymysten järjestystä, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa, pyytää lisätietoja tai perusteluja sekä käydä keskustelua haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73; Hirsjärvi & Hurme, 2008, 35.) Haastattelun etuna nähdään, että ihminen on tutkimustilanteessa subjekti, jonka annetaan tuoda itseään koskevia asioita esille mahdollisimman vapaasti. Haastattelu nähdään erityisen hyvänä menetelmänä silloin, kun kysymyksessä on vähän kartoitettu ja tuntematon alue, jolloin tutkijan on vaikea etukäteen tietää vastausten suuntaa. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 35.) Haastattelun hyväksi puoleksi on myös nähty se, että kun haastattelusta sovitaan henkilökohtaisesti, haastateltavat harvoin luvan annettuaan kieltäytyvät haastattelusta tai kieltävät haastattelunsa käytön tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74).

Haastattelun hyvänä puolena on myös se, että haastateltaviksi voidaan valita suoraan ne henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa asiasta. Tiedonantajien valinnan tulee olla harjittua ja tarkoitukseen sopivaa, eikä satunnaista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Aikomukseni oli haastatella 4–10 vanhempaa, ja jo lähtökohtaisesti etsin sellaisia vanhempia, joilla oli ollut haasteita yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa. Käytin haastateltavien etsimiseen apuna sosiaalista mediaa, Facebookia, koska se on helppo ja nopea tapa tavoittaa ihmisiä. Laitoin Facebook-seinälleni vapaamuotoisen ilmoituksen (liite 1), jossa etsin haastateltavia pro gradu -tutkielmaani, joka käsittelee varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuuden haasteita. Aluerajauksena oli Tampere ja ympäryskunnat, jotta haastatteluiden teko kasvotusten onnistuisi. Ilmoitustani jaettiin eteenpäin, ja nopeasti se poiki neljä yhteydenottoa, joissa kerrottiin halukkuudesta osallistua tutkimukseeni. Haastateltavista kaksi oli minulle entuudestaan tuntematonta ja kaksi tuttavaa, joita en juurikaan tuntenut

entuudestaan. Tarkoituksena oli löytää haastateltavat siten eri puolilta aluetta, etteivät haastateltavien kokemukset sattumalta osu samoihin päiväkoteihin. Ihan luonnostaan haastateltavat olivatkin eri puolilta määrittelemääni aluetta, eikä asiaan tarvinnut kiinnittää sen enempää huomiota. En alkuun rajannut haastateltavien määrää, vaan päätin tehdä ensin minulle ilmoittautuneiden neljän haastattelun ja katsoa tilanteen mukaan, onko tarvetta etsiä lisää haastateltavia. Neljä haastattelua tehtyäni totesin resurssini huomioiden, että aineistoa on tutkimuksen tekemiseen riittävästi.

Haastatteluun aineiston keräämismenetelmänä liittyy myös haittoja. Haastattelujen tekeminen vie paljon aikaa. Eritoten haastatteluiden purkaminen eli litterointi on työlästä ja aikaa vievää. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.) Haastattelussa kyseessä on vuorovaikutustilanne, joten se on avoin yllätyksille. Kaikkea ei voi etukäteen suunnitella, joten tilanne on hyvä pitää rentona ja antaa haastateltavalle mahdollisuus tilanteen johdattamiseen. (Hyvärinen 2017a, 42.)

5.1.3 Teemahaastattelu maustettuna kertomushaastattelulla

Tutkimukseni aineistonkeruutapaa kuvailisin teemahaastatteluksi, jossa on viitteitä kertomushaastattelusta. Hyödynsin haastatteluissani aineksia kertomushaastattelusta, sillä yhden valmiin haastattelumallin sijaan voi olla perusteltua käyttää aineksia useista eri haastattelumalleista (Hyvärinen 2017a, 24). Teemahaastattelussa, jota myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi kutsutaan, edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten antamia tulkintoja ja merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75; Hirsjärvi & Hurme 2014, 48.) Teemahaastattelun idea on, että tutkija ei lyö lukkoon tarkkoja haastattelukysymyksiä, vaan määrittää haastatteluun tietyt teemat, joita haastattelussa käsitellään (Hyvärinen 2017a, 21). Periaatteessa etukäteen valitut teemat kumpuavat tutkimuksen viitekehystä eli ilmiöstä jo tiedettyyn. Teemahaastattelu on mahdollista toteuttaa hyvinkin eri tavoin, sillä kaikille haastateltaville ei tarvitse esittää kaikkia samoja kysymyksiä ja samassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Tutkimukseni aineistonkeruumenetelmänä olleeseen teemahaastatteluun tuo vivahteensa kertomushaastattelu. Kertomushaastattelun eli kerronnallisen haastattelun tarkoitus on tuottaa kertomuksia tutkijan aineistoksi, sillä kertomus on tärkeä kokemustiedon välittäjä. Kertomushaastattelun ajatuksena on antaa haastateltavan vapaasti kertoa ja välttää liikoja kysymyksiä. Nojaamalla liikaa kysymyksiin, saa vastaukseksi ennemminkin raportteja, eikä kertomuksia ja kokemuksia. (Hyvärinen

2017b, 174, 177.) Siksi en halunnut tehdä tiukkaa kysymyspatteristoa etukäteen, vaan ajatukseni oli antaa haastateltavan vapaasti kertoa kokemuksistaan, ja tarvittaessa voin esittää tarkentavia kysymyksiä. Pääpaino kuitenkin oli haastateltavan omassa kertomuksessa ja omissa kokemuksissa. Kvale (2007) pitääkin parempana joustavaa reagoitua haastateltavan puheeseen ja keskustelun suuntaamista haastateltavan esiin nostamiin teemoihin ja käsitteisiin (ks. Hyvärinen 2017a). Liian tarkka teoreettinen teemoittelu alussa voi johtaa myös täysin hakoteille, jos kysymykset ovat liian rajaavia, sillä jokainen kysymys myös ohjaa vastauksia. Kertomushaastattelun perusidea on kysyä mahdollisimman vähän ja tukeutua vain joustaviin jatkokysymyksiin. Kertomushaastattelu on lähtökohdiltaan strukturoimaton ja siinä pyritään irtaantumaan kokonaan kysymys–vastaus-mallista. Haastattelun avausta voisi kuvailla tehtävänannoksi tai johdatukseksi aiheeseen. Kertomushaastattelun perusidea on, että kysymisen sijaan painopiste on kuuntelemisessa, toistamisessa ja empaattisessa vahvistamisessa. Kuunteleva asenne merkitsee ennen kaikkea sitä, että haastattelija ei etene ennalta laaditun kysymyslistan tai teemaluettelon mukaan. (Hyvärinen 2017b, 178–179, 181–182.)

Toteutin haastattelut maaliskuun lopussa 2017. Haastattelun aluksi juttelimme hetken epävirallisesti, jotta tunnelma rentoutuisi ja tulisimme vähän tutuiksi. Kuten Hyvärinen (2017a, 39) toteaa, haastattelun ensihetket ovat tärkeitä, koska silloin luodaan tapaamisen perusta, tunnelma ja luottamus. Haastattelutilanteessa haastateltava sai vapaasti kertoa kohtaamistaan haastavista yhteistyötilanteista. En noudattanut haastattelutilanteissa apukysymysteni listaa mitenkään tarkasti, vaan poimin sieltä kysymyksiä tarpeen vaatiessa, ja jos siinä mainitut asiat eivät muuten tulleet puheeksi. Oma roolini oli kuunnella aktiivisesti ja tarttua haastateltavan kerronnassa ilmeneviin seikkoihin, joiden kautta voisin saada lisäinformaatiota tutkimastani aihealueesta. Haastateltavien tapa kertoa kokemuksistaan poikkesi toisistaan paljonkin vaihdellen runsaasta oma-aloitteisesta kerronnasta niukkasanaisempaan kerrontaan. Jälkimmäisessä tapauksessa oma roolini haastattelijana nousi suuremmaksi tarkentavien kysymysten ollessa runsaslukuisempia. Näin ollen kertomushaastattelun rooli oli toisissa haastatteluissa suurempi kuin toisissa.

Teemahaastattelua aineiston keräämisen tapana käytettäessä tulee miettiä, pääsevätkö haastateltavat itse haastattelun kuluessa valitsemaan teemoja ja vaikuttamaan niiden painottumiseen (Hyvärinen 2017a, 22). Haastatteluni eivät olleet täysin strukturoimattomia kertomushaastattelun tapaan, sillä minulla oli tietyt teemat ja apukysymykset mietittynä etukäteen, joista halusin erityisesti saada tietoa ja varmistaa, että ne tulevat käsitellyiksi. Halusin kuitenkin antaa haastateltaville mahdollisuuden

tuoda lisää teemoja aihealueen tiimoilta esille. Annoin haastateltavien vapaasti kertoa kokemuksistaan, mutta rooliini kuului myös kysyminen. Apukysymykseni olivat tukena hiljaisen hetken varalle, jos vaikuttaisi siltä, että haastateltava ei itse keksi lisää kerrottavaa. Apukysymyksissäni on nähtävissä 10 teemaa (liite 3), jotka ovat: haasteet, päiväkodin toiminta haastavassa tilanteessa, hyvä kasvatuskumppanuus, tiedottaminen päiväkodissa, kohtaamiset päiväkodissa, palaute lapsesta, ilmapiiri, henkilökunnan ominaisuudet vaikuttimena haasteisiin, vuorovaikutustaidot ja luottamus. Enempää teemoja en halunnut itse nostaa esiin, vaan toivoin haastateltavien nostavan kertomukseensa esille lisää aiheeseen kuuluvia teemoja. En halunnut määritellä asioita liialti etukäteen, vaan antaa vapaalle kerronnalle ja teemojen esiin nostamiselle tilaa.

Nauhoitin haastattelut digitaalisella nauhurilla, jonka olin lainannut Tampereen yliopistolta. Haastattelut kestivät kokonaisuudessaan yhteensä 2 tuntia 16 minuuttia ja 15 sekuntia. Ensimmäinen haastattelu kesti 45 minuuttia 44 sekuntia, toinen haastattelu 20 minuuttia 31 sekuntia, kolmas haastattelu 31 minuuttia 22 sekuntia ja neljäs haastattelu 38 minuuttia 38 sekuntia. Näin ollen keskimäärin yhden haastattelun kestoksi tuli noin 34 minuuttia. Kaiken kaikkiaan haastattelutilanteet olivat melko rentoja ja mukavia hetkiä.

5.2 Tutkimusaineiston käsittely ja analyysi

5.2.1 Haastatteluaineiston litterointi

Aloitin haastattelujen purkamisen litteroimalla ne. Litterointi on samalla myös aineiston analyysin ensimmäinen vaihe, sillä sen avulla tutustutaan paremmin omaan aineistoon sekä rakennetaan alustavaa teemoittelua ja esitulkintoja aiheesta. (Nikander 2010, 433–435; Ruusuvaori & Nikander 2017, 437.) Litteroimalla aineisto saatetaan helpommin hallittavaan muotoon (Ruusuvaori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13). Litteroinnin tapaan ja tarkkuustasoon vaikuttavat tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset (Nikander 2010, 435). Litterointi liittyy läheisesti myös aineiston rajaamiseen. Jos aineisto on laaja, on järkevää litteroida haastattelut vain niiltä osin, jotka ovat olennaisia tutkimusongelman kannalta. (Ruusuvaori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13–14.)

Oman aineistoni haastattelujen litterointi oli peruslitterointia, sillä litteroin puheen puhekielisenä täytesanoineen (niinku, tota), mutta jätin litteroimatta yskäisyt, naurahdukset, äänenpainot, taukojen

pituudet ynnä muut tarkkaan litterointiin kuuluvat asiat, koska ne eivät olleet oleellisia tutkimusongelmani kannalta. Jätin litteroimatta myös omat välikommenttini, jotka osoittivat, että kuuntelen, kuten esimerkiksi ”mmm”, ”joo” ja ”aiivan”. Jos välikommenttiani seurasi heti uusi kysymys taholtani, litteroin koko puheenvuoroni. Pysyimme haastatteluissa hyvin suunnitellussa aiheessa, joten suurempia kokonaisuuksia ei tarvinnut jättää litteroimatta aiheen rajaamisen vuoksi. Litteroinnin apuna käytin litterointiohjelmaa nimeltä SoundScriber. Ohjelman avulla sain nopeutettua litterointia, sillä ohjelma toisti automaattisesti halutun sekuntimäärän nauhoitetta. Asetuksista sai määritellä toiston määrän ja pituuden. Näin ohjelma toisti tietyn kohdan automaattisesti, eikä aikaa mennyt nauhoitteen pysäyttämiseen ja uudelleenkäynnistämiseen. Pistin ohjelman toistamaan saman kohdan kolmesti ennen siirtymistä nauhoitteessa eteenpäin.

Litteroinnin aikana aineisto anonymisoidaan eli siitä muutetaan kaikki tiedot, joiden perusteella haastavat on mahdollista tunnistaa (Ruusuvoori & Nikander 2017, 438). Jokaisen litteraation alkuun kirjoitin perustiedot. Niihin kuuluivat haastattelun numero (1–4), ajankohta ja kesto. Haastateltavat merkitsin haastattelujärjestyksessä H1, H2, H3 ja H4. Lisäksi kirjoitin litteraation alkuun tiedot, mitä haastattelussa on muutettu anonymiteetin suojaamiseksi, eli mm. lasten, puolisoiden, kaupunginosien ja päiväkotien nimet. Litteroidessani nauhoitteita kirjoitin tiedot, kuten ne oli sanottu, koska se oli nopeampaa kuin muuttaa tiedot heti. Litteroituani tekstit poistin tekstistä heti kaikki tunnistetiedot. Muutin litteroidusta tekstistä toisen vanhemman ja lasten nimet, paikkakunnat, kaupunginosat ja päiväkotien nimet, jos haastateltava oli niistä nimellä kertonut. Käytin tähän Word-tekstinkäsittelyohjelman Etsi ja korvaa -työkalua. Lapsille laitoin yleisiä tunnettuja nimiä, kaupunginosien nimien tilalle laitoin esimerkiksi ”kaupunginosa X” ja ”kaupunginosa Y” sekä vanhan päiväkodin nimen tilalle laitoin ”vanha päiväkoti”. Näin litteraatioon ei jäänyt mitään tunnistetietoja haastateltavan tunnistamiseksi. Litteroituja haastatteluja tuli yhteensä 33 sivua. Haastattelut on kirjattu Times new roman -tekstityyppillä koossa 12 ja rivivälillä 1. Ensimmäisen haastattelun litteroinnilla on pituutta 10 sivua, toisella kuusi sivua, kolmannella kahdeksan sivua ja neljännellä haastattelulla yhdeksän sivua.

5.2.2 Laadullisen aineiston sisällönanalyysi

Tässä tutkimuksessa käytin aineiston analyysimenetelmänä laadullista sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää hyvin monipuolisesti erilaisin tavoin. Sitä voidaan käyttää yksittäisenä metodina sekä pitää väljänä teoreettisena kehyksenä

erilaisissa analyysikokonaisuuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Analyysivaiheen tehtävä on saada aineistosta systemaattisesti läpikäyden irti jotain sellaista, joka ei aineiston suorissa lainauksissa sellaisenaan ole läsnä (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 19). Sisällönanalyysissä aineisto järjestetään tiivistettyyn muotoon (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Laadullinen analyysi on yksilöllisempää ja vähemmän standardoitua kuin määrällisen aineiston analyysi. Siksi on tärkeää, että lukijalle annetaan tarkka kuva analyysin eri vaiheista ja ajatusprosesseista, jotka ovat johtaneet annettuihin tuloksiin. Tällöin tutkimuksen arvioitavuus ja toistettavuus ovat helpommin toteutettavissa, sillä nämä ovat tärkeitä vaatimuksia myös laadullisessa tutkimuksessa. (Mäkelä 1990, 59.)

Yhtä yleispätevää tietä aineiston luennasta systemaattiseen analyysiin ja aineiston tulkintaan ei ole olemassa. Tutkimuksen näkökulma, tutkimusongelmat ja -kysymykset määrittelevät lähestymistavan aineistoon. Tutkimusongelma määrittelee sen, mikä muodostuu analyysin välineistöksi aineistoa läpikäydessä, luokiteltaessa ja tulkittaessa. Se ohjaa myös aineistosta tehtäviä päätelmiä. (Ruusuvuori ym. 2010, 11.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tulkintaa tapahtuu analyysin kaikissa vaiheissa, niin aineiston käsittelyssä, luokittelussa kuin varsinaisessa tulkinnassakin. Olennaista on esitellä tehdyt ajatuskulut mahdollisimman avoimesti, jotta lukijat pystyvät niitä seuraamaan. (Ehnröth 1990, 40.)

Aineiston rajaaminen ja tutkijan tietoisesti tekemät valinnat muokkaavat tutkimusongelmaa siten, että aineisto ja analyysin välineet ovat keskenään sopivat ja että analyysissä on mahdollista vastata asetettuihin kysymyksiin. Aineistosta ei itsestään siis nouse mitään, vaan tutkimuskysymys sekä tutkijan lukemisen tapa, tulkinta ja valinnat ohjaavat aineiston käsittelyä. (Ruusuvuori ym. 2010, 15.) Tuomi ja Sarajärvi (2009, 100) kirjoittavat, että tutkijan on itse tuotettava analyysinsä viisaus. Kyseessä on keksimisen logiikka, johon ei ole opetettavissa olevia sääntöjä. Aineiston keruu ja siihen tutustuminen sekä alustavien analyysien tekeminen on hyvä aloittaa samanaikaisesti keskenään (Ruusuvuori ym. 2010, 11). Jo haastatteluja tehdessä aloin pohtia aineiston käsittelyä ja tekemään alustavaa luokittelua ja analyysiä. Heti haastattelun jälkeen ajatukseni työskentelivät juuri kuulemieni asioiden kimpussa ja järjestelivät niitä. Varsinaista analyysiä aloin tehdä vasta kun kaikki haastattelut oli tehty ja litteroitu. Masonin (2002, 148) mukaan aineiston purkaminen, lukeminen ja luokittelu eivät ole neutraaleja, vaan taustalla on tutkijan esiyymmärrys siitä, millaisia ilmiöitä aineisto sisältää, mikä siinä on olennaisinta ja mihin analyysissä erityisesti keskitytään (ks. Ruusuvuori ym. 2010, 15). Tutkija tekee aineistostaan valintoja sen suhteen, mitkä asiat hän näkee kuuluvan samaan teemaan ja

millä näkee olevan merkitystä oman tutkimuksensa tutkimusongelman suhteen. Kuten tässäkin tutkimuksessa omat tulkintani väistämättä vaikuttavat seikkoihin, jotka olen teemoittelussani nostanut esiin. Laadullisen aineiston sisällönanalyysiin ei siis ole yhtä yleispätevää tapaa. Omaan tutkimusongelmaani soveltuvaa analyysitapaa ei ollut sellaisenaan esitelty metodikirjallisuudessa, vaan yhdistelin erilaisia laadullisen sisällönanalyysin tapoja, jotta sain omaan tutkimusongelmaani mielekkään analyysitavan. Analyysin eri vaiheet limittyivät toisiinsa ja tapahtuvat osittain yhtä aikaa. Näin ollen vaiheet eivät tapahdu ajallisena jatkumona, vaan eri vaiheista palataan usein aiempiin kysymyksiin niitä arvioiden ja tarkentaen. (Ruusuvuori ym. 2010, 12, 18.)

Kun tutkimusongelmat ja -kysymykset on asetettu ja aineisto kerätty ja litteroitu, alkaa varsinainen analyysi. Vuorossa on aineistoon tutustuminen, sen järjestäminen ja rajaaminen. Aineiston analyysi alkaa aineistoon tutustumisella. Aineistoa järjestellään, luokitellaan ja siitä etsitään erilaisia ilmiöitä. Luokittelun tehtävänä on aineiston läpikäyminen tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja tutkimuksen lähtökohtien määrittämällä tavalla. Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat toisiinsa liittyviä, mutta samalla varsin erilaisia osatehtäviä. Pelkkä luokittelu ei vielä tarkoita aineiston analyysiä, vaan se on pikemmin kerätyn materiaalin tuntemista ja haltuunottoa tukeva osatehtävä. (Ruusuvuori ym. 2010, 10–12, 18.)

Teemoittelu on luokittelun kaltaista, mutta siinä painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Kaikkiaan kyse on aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Ajatuksena on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Aloitin aineiston analyysin lukemalla litteroituja haastatteluja läpi. Litteroinnit olivat minulla tulosteena ja alleviivailin eri väreillä tutkimuskysymysteni kannalta oleellisia asioita eli pelkistettyjä ilmaisuja. Pelkistämisessä aineistosta karsitaan tutkimukselle epäoleellinen pois, eli aineisto tiivistetään tai pilkotaan osiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Pelkistämisessä etsin erilaisia teemoja, joita haastateltavat olivat nostaneet aihealueesta esiin sekä nostin ylös ilmauksia liittyen niihin teemoihin, joihin olin jo apukysymysrungossani halunnut vastauksia.

Aineiston ryhmittelyssä nämä pelkistetyt ilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia. Samaa asiaa käsittelevät ilmaukset ryhmitellään ja yhdistetään teemaksi, joka nimetään sisältöä kuvaavalla tavalla. Ryhmittelyssä aineisto tiivistyy, koska pienempiä ilmauksia sisällytetään isompiin teemoihin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110.) Näistä pelkistetyistä ilmaisuista löysin yhte-neväisyyksiä siten, että näin niiden kuuluvan samaan teemaan. Näistä siis syntyivät tutkimukseni

teemat. Osa teemoista oli jo sellaisia, mitkä olin haastattelun apukysymysrunkoa suunnitellessani halunnut ottaa mukaan. Aineistosta tunnistin kuitenkin myös lisää teemoja, jotka toistuivat ainakin kahdessa haastattelussa neljästä.

Annoin jokaiselle teemalle värikoodin ja värjäsin tietokoneella Word-tiedostosta kyseisellä värillä asiaa koskevat tekstinkohdat litteroiduista haastatteluista (näyte, liite 4). Samaan aikaan tein Excel-tilukkoa, johon vasemmalle pystyriville merkitsin haastatteluissa esiin nousseet teemat värikoodeineen. Yläosaan merkitsin haastattelut H1, H2, H3 ja H4 siten, että jokainen sai oman sarakkeen. Samalla kun väritin teemaväreillä haastatteluista teemojen mukaisia kohtia, kirjasin niitä tiivistetysti Excel-tilukkaan kunkin teeman ja haastattelun kohdalle. Teksti oli vielä kuitenkin varsin kuvailevaa. Litteroitujen haastattelujen tekstikohtien värjäyksien avulla pystyin nopeasti näkemään oikeat kohdat myös haastatteluaineistosta. Aluksi löytämiäni teemoja oli 21, mutta Excel-tilukkoa tutkiessani pystyin vielä yhdistelemään muutamia teemoja toisiinsa. Tämän jälkeen haastatteluista tunnistamiani teemoja oli yhteensä 15. Näin sain haastatteluaineistoni helpommin hahmotettavaan muotoon. Tässä vaiheessa minulla oli 10-sivuinen Excel-tilukko, jossa oli tiivistetysti kerrottuna jokaisen teeman kohdalla, mitä kussakin haastattelussa oli kerrottu kyseiseen teemaan liittyen. Kaikissa haastatteluissa ei kuitenkaan ilmennyt aivan kaikkia teemoja.

Haastatteluista nostamani teemat olivat seuraavat (suluissa teeman värikoodi):

1. Yhteistyön haasteet vanhempien kokemana (violetti)
2. Vanhempien pohdintoja yhteistyön haasteiden syistä (vaaleanoranssi)
3. Vanhempien ratkaisut tai ratkaisuehdotukset (vaaleanruskea)
4. Varhaiskasvattajien ratkaisut tai ratkaisuehdotukset (vaaleanvihreä)
5. Äidin rooli (alan ammattilaisena ja ensisijaisena vanhempana) (tummanvihreä)
6. Syyllistäminen vanhempien kokemuksena (vaaleansininen)
7. Lapsen oireilu (keltainen)
8. Lapsesta saatu palaute ja varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut (tummansininen)
9. Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien kohtaamiset päiväkodissa (pinkki)
10. Varhaiskasvattajien tiimi/yhteisö (tummanruskea)
11. Luottamuksen menettäminen ja tilanteen korjaaminen luottamuksen menettämisen jälkeen (tummanharmaa)

12. Vanhempien antama palaute päiväkotiin ja pelko palautteen antamisen vaikutuksista (pu-nainen)
13. Vanhempien ajatukset kokemiensa yhteistyön haasteiden välttämisestä (purppura)
14. Yhteistyön haasteiden lopullinen ratkaisu ja nykytilanne (tummanoranssi)
15. Vinkit hyvään yhteistyöhön (vaaleanvioletti)

Koottuani haastattelujen kuvailevat tiivistykset Excel-taulukkoon kunkin haastattelun ja teeman kohdalle sarakkeeseen, aloin katsoa jokaista teemariiviä ja nimetä sieltä ilmiöitä, joista kukin teema syntyy. Tein uuden taulukon, jossa oli kullekin haastattelulle oma sarakkeensa ja teemalle rivinsä (analyysitaulukko, liite 5). Nyt analyysitaulukossani oli kustakin haastattelusta ja teemasta pääkohdat ja ilmiöillä nimet. Näin sain aineistoni helpommin käsiteltävään muotoon.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 109) mukaan luokittelu on monivaiheinen prosessi pelkistetyistä ilmauksista alaluokkiin, alaluokista yläluokkiin ja siitä vielä yläluokkien yhdistämiseksi kokoavaksi käsitteeksi. Tässä tutkimuksessa pelkistetyt ilmaukset yhdisteltiin kuitenkin suoraan yläluokiksi eli teemoiksi, eikä muille vaiheille ollut tarvetta. Tein aineistoni analyysiä myös hieman totutusta poikkeavassa järjestyksessä, kun ensin poimin pelkistetyt ilmaukset litteraatioista ja yhdistin ne luokiksi. Sen jälkeen annoin näille kokoavan nimen eli teeman. Vasta tämän jälkeen annoin nimet teemojen sisässä kuvailluille ilmiöille. Tämän jälkeen kokoava tiivistetty analyysitaulukko oli valmis.

Seuraavassa luvussa ”Tutkimuksen tapaukset” esittelen haastatteluaineistoni tapausanalyysinä tapaus kerrallaan löytämiini teemoihin tukeutuen. Tapausanalyysit noudattavat tutkimuksellista mallia, jossa on tarkoitus analysoida koko kerätty aineisto. Analyysin pyrkimys on tarkastella kutakin haastattelua mahdollisimman tarkasti. (Alasuutari 2003, 46.) Tapausanalyysini perustana on ollut niissä ilmenneet teemat sekä niiden analysointi ja tulkinta. Toiston välttämiseksi yhdistelen tapausanalyysissä teemoja toisiinsa, sillä monet löytämistäni teemoista liittyvät tavalla tai toisella toiseen teemaan. Tämän jälkeen Tutkimustulokset-luvussa tapausanalyysien tulos siirretään laajempaan tarkasteluun ja aineistoa koetellaan aiheesta jo aiemmin tiedettyyn tutkimuskirjallisuuteen.

6 TUTKIMUKSEN TAPAUKSET

Tutkimukseni aineistona on neljän vanhemman haastattelut, joissa he kertovat varhaiskasvattajien kanssa kohtaamistaan yhteistyön haasteista. Näistä haastatteluista tunnistin viisitoista teemaa, joista jokaiseen kuului erilaisia ilmiöitä (analyysitaulukko, liite 5). Tässä luvussa käyn tapausanalyysin muodossa läpi tutkimukseni tapaukset yksi kerrallaan, sillä tapaukset ovat ainutlaatuisia. Kerronnan perustana ovat haastatteluista esiin nostamani teemat sekä niiden analyysi ja tulkinta. Turhan toiston välttämiseksi yhdistelen teemoja toisiinsa, sillä monet löytämistäni teemoista liittyvät tavalla tai toisella toiseen teemaan tai kuuluvat useamman teeman alle. Kutsun haastattelujen kertomuksia tapauksiksi numerojärjestyksessä yhdestä neljään haastattelujärjestyksen mukaan. Haastattelussa esiintyvät nimet ja paikat on muutettu anonymiteetin varmistamiseksi.

6.1 Varhaiskasvattajien joustamattomuus – tapaus yksi

6.1.1 Varhaiskasvattajien joustamattomuus päiväunikäytännöissä – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana

Tutkimukseni ensimmäisessä tapauksessa haasteellisesta yhteistyöstä varhaiskasvattajien kanssa kertoi äiti, jonka alle 2-vuotias lapsi Samuli (nimi muutettu) oli aloittanut päiväkodissa. Käytän tässä luvussa käsitettä vanhemmat, koska haastateltavana ollut äiti puhui me-muodossa tarkoittaen itseään ja lapsen isää. Tutustumisjaksolla päiväkodissa lapsella kaikki meni vielä hyvin, mutta sen jälkeen ongelmia alkoi ilmaantua.

Meillä meni sinne hoitoon herkkä poika, jolla ei ollu sinällään mitään niin ku erityishaasteita tiedossa, että oli ihan normaalisti kasvanu ja kehittyny. Ja alkuun lähti meneenkin ihan ok. Että oli jonkun verran itkunen, mutta ei mitään isompaa. (H1)

Ongelmaksi päiväkodissa muodostuivat pian päiväunet. Lapsi laitettiin muiden mukana lepohuoneeseen nukkumaan, mutta pian huomattiin, että se oli varsin ongelmallista. Lapsi ei pystynyt nukkumaan ja häiritsi huutelulla myös muiden lasten nukkumista.

Et oli sit ongelmaa siinä, että kun, että aina kun sano, että hiljaa Samuli, et ei saa, niin sitten Samuli vaan toisti et hiljaa hiljaa. Ja sitten häiritti sitten niitä muita töistä ja sitten se oli kauheen hankalaa. (H1)

Kun lapsen päiväunien nukkuminen yhteisessä lepohuoneessa kävi hankalaksi, äiti koki, että varhaiskasvattajat syyllistivät häntä lapsensa käytöksestä. Äiti koki, että hänen oli mahdotonta vaikuttaa töistä käsin lapsensa käyttäytymiseen päiväkodissa.

Sit vähän niin ku tuli sellanen olo, että et, kun Samuli nyt tämmöstä tekee, et kun me nyt voitais sille jotain sille, et se kuikuili siellä eikä ymmärrä olla hiljaa sänkynsä pohjassa. (H1)

Vanhemmat toivat jo lapsen aloittaessa päiväkodissa esille epäilyksensä, että päiväunet sisällä saattavat osoittautua hankaliksi.

Että päiväunista oli silloin jo heti alkuun puhetta, että heillä on tapana, että nukutaan aina sisällä, ja et tästä niin ku keskusteltiin, että tää voi olla tosi hankalaa, et ollaan sitä kotonakin yritetty, mutta että ne on kyllä tosi pitkällisiä sitten, et jos on joku ukonilma ollu, niin se on puoltoista tuntia sitä nukuttamista sitten sisälle, että on saatu nukahtaan. (H1)

Kun päiväunien nukkuminen osoittautui hankalaksi päiväkodissa, vanhemmat ehdottivat nukuttamisen kokeilua vaunuihin. Vanhemmat kertoivat varhaiskasvattajille, että kotona päiväunet sujuvat ongelmitta ja lapsi nukahtaa hetkessä, kun hän saa nukkua vaunuissaan.

Ja sitten taas käytiin se keskustelu niistä päiväunista, että kun se nukahtaa meillä pihaan, niin että sitä ei tarvii ees kärrytellä, kun se on niin väsynyt, kun sille vetää haalarin päälle ja vetskarin kiinni ja sen nostaa niihin omiin vaunuihin, niin se simahtaa niin, et usein mä en ehdi laittaa kenkiä ja takkia päälle, kun se on, ai että jaa poika jo nukkuu siellä vaunuissa. - -. Ja ehdotettiin silloin, et olisko mitenkään niihin vaunuihin nukuttaminen mahdollista, mutta ei, kun se on sitten eri tilassa ja siinä on yks henkilökunnasta kiinni ja se on jotenkin tosi, ihan mahdoton vaihtoehto silloin se. (H1)

Varhaiskasvattajat eivät kuitenkaan halunneet kokeilla vanhempien ehdotusta. Lopulta varhaiskasvattajat päättivät siirtää lapsen päiväunille liinavaate- ja siivousvälinevarastoon, että hän ei häiritsisi muiden lasten nukkumista.

Ja sitten siellä oli sitä, että kun sitä ei voinu nukkarissa nukuttaa, niin sitten ne oli siis siirtynyt jo aikasemmin sinne vaate liinavaate- tai johki sellatteeseen siivouskoomeroon, mikä oli siinä niin ku samassa tilassa. Että Samuli nukutettiin sit sinne, että se ei herätä niitä muita ja sitte että ku puoltoista tuntia tänäänkin se huusi, kun sitä yritettiin nukuttaa. (H1)

Se ei kuitenkaan tuonut ratkaisua lapsen nukkumisongelmaan. Vanhemmat ehdottivat jälleen vauunuissa nukkuttamisen kokeilua, sillä lapsen päiväunien puute vaikutti kovasti lapseen ja tämän jaksamiseen iltaisin kotona. Ryhmän lastentarhanopettaja lupasi asiaa harkita. Vaunuihin nukkuttamista ei kuitenkaan kokeiltu kertaakaan, vaikka vanhemmat olivat tuoneet kaiken tarvittavan päiväkotiin topapussista ja itkuhälyttimistä alkaen. Varhaiskasvattajan lopullinen vastaus äidin mukaan oli, että ulkona nukkuttaminen ei ole tapana päiväkodissa ja että se sitoo yhden ihmisen kiinni nukkuvan lapsen valvomiseen. Sen sijaan lapsen nukkuttamista jatkettiin liinavaate- ja siivousvälinevarastossa, jossa lapsi päivittäin huusi pitkäänkin ja satoi kuitenkin valvontatyöhön yhden varhaiskasvattajan. Äiti piti hyvin erikoisena sitä, että yksi varhaiskasvattaja pystyi kyllä olemaan siivouskomerossa huutavan lapsen kanssa, mutta ulkona vauunuissa nukkuvalle ei löytynyt valvojaa.

Alkuun vanhemmat selittivät itselleen lapsen päiväkodin aloituksen vaikeuksia sillä, että päiväkodissa olemiseen kestää tottua, kun kaikki oli lapselle vielä uutta ja outoa.

Ja sitten siellä tota, että ne illat oli tosi raskaita ja aateltiinkin että se on varmaan niin ku vaan se, että ne on niin raskasta se päiväkodissa oleminen, kun se on vie uutta ja siihen tottuu. (H1)

Vanhemmat näkivät myös ryhmän koon syynä lapsen pulmiin ja sopeutumattomuuteen päiväkodissa. Hiljainen, syrjäanvetäytyvä lapsi jäi vähälle huomiolle. Ehkä sen takia hänen erityiset piirteensäkin jäivät vähälle huomiolle ryhmässä.

Mää aattelin et joo, niin varmaan on käynyt, niin ku että se on ollu tosi niin ku avuton siinä isossa ryhmässä ja sitten kun siellä oli niin paljon lapsia, niin vähän mä aattelen, että siihen niin ku että neljä aikuista kuitenkin siihen 16 pieneen lapseen niin vähän, niin ei siellä ollu sitte resursseja sille, joka ei kiivenny pöydälle eikä lyönyt ketään, niin antaa sille sitä, että ai jaa se on jäänyt nyt tonne yksin. (H1)

Vanhemmat kokivat, että päiväkodissa ei haluttu joustaa missään, eikä tulla yhtään vastaan hankalassa tilanteessa. Vanhemmat kokivat syyllistävinä varhaiskasvattajien utelut, kuinka aikaisin lapsi kotona laitetaan nukkumaan, kun päiväunille nukahtaminen on päiväkodissa niin hankalaa.

Niin ne sitten siellä että no miten aikasin te oikein laitatte Samulia kotona nukkuun, että jos se menee seitsemältä nukkuun, niin eihän se sitten täällä enää nuku. No ei laiteta, kun yhdeksältä laitetaan, vaikka se ei olis nukkunu päiväunia, niin sillonkin pidetään niin ku sihe puoli ysiin asti, että se ei menis sitten ihan hullun aikasin nukkuun. Ja sitten että aha, no niin se on hyvä. (H1)

Äidin mukaan varhaiskasvattajat halusivat kyllä keskustella vanhempien kanssa tilanteen ratkaisemiseksi, mutta joustoa ja tapojen muuttamista odotettiin vain vanhempien taholta, eivätkä varhaiskasvattajat olleet halukkaita muuttamaan päiväkodin omia toimintatapoja.

Mutta että tavallaan niin ku sitä neuvotteluja ja keskusteluja haluttiin käydä, mutta ne oli vaan jotenkin vaan niin ku meidän suuntaan. Tai musta tuntu, että se oli ainut niinku pyrkimys siinä oli se, että me muutettais jotenkin toimintaamme, että niiden arki siellä toimis paremmin. (H1)

Varhaiskasvattajat myös esittivät vanhemmille huoltansa lapsen käyttäytymisestä, mutta huoli ei äidin mukaan välittynyt varhaiskasvattajien toimintaan. Lapsella oli autismin kirjoon kuuluvia erityispiirteitä, muun muassa itseilmaisun hankaluutta, katsekontaktin välttelyä ja yksinoloon hakeutumista, mutta piirteitä ei osattu tunnistaa päiväkodissa. Varhaiskasvattajat alkoivat vaatia lapselta katsekontaktiharjoituksia ja käsiheippoja, eli kättelyä hoitopäivän aluksi ja päätteeksi.

Ja sitten kun Samulilla oli niitä erityispiirteitä, mitä sillon ei vielä osattu tunnistaa tai nähdä, vaikka tiesin kyllä, että Samuli on herkkä poika ja pelästyy herkästi ääniä ja semmosia uusia tilanteita ja asioita ja tarvii totutella hitaammin. Niin niin sitten siellä just se kun ei ota katsekontaktia. Ottaa kyllä leikkikavereihin mutta ei aikuisiin. - -. Ja sen yheksän kuukauden aikana, mitä oli siellä, niin ei ottanu keneenkään niistä hoitajista katsekontaktia, joten sit sitä harjoteltiin siellä ja se harjottelu oli sitä et aina tullessa ja mennessä, kun pitää sanoo käsiheipat, niin sitten sillon vaadittiin Samulilta, välillä mun mielestä kyllä ihan siis väkisin se. Et sitte hoitaja meni kyykkyn ja otti päästä kiinni ja vaati että hei Samuli, että nyt hei hei ja katsoppa tänne, missä on tädin silmät esimerkiksi. Ja sitten nyt niin ku Samuli niissä tilanteissa rupes yleensä itkeen tai vetäyty. - -. Sitte siinä vaiheessa, kun se oli niin ku et jes, nyt äiti tuli ja pääsee pois. Ja se oli jo juoksemassa portille, niin sit se vielä kerran vaadittiin niin kun siihen hyvästelytilanteeseen, mikä niin ku. Mä aattelen, nyt jos aattelee, nii ku että Samulilla autismin kirjoon, että ei ehkä nyt lapsuusiän autismia, mutta että kuitenkin niitä autismin kirjon piirteitä on, niin että sehän on niin ku kauheinta mitä sellaselle lapselle voi tehdä, on se että se vaikee asia, joka ahdistaa, niin se oikein niin ku pakolla vaaditaan. (H1)

Äidissä herätti hämmästystä, että hänen ammattilaisina pitämänsä ihmiset eivät tunnistaneet autismin kirjon piirteitä, vaan vaativat lapselta katsekontaktia ja kosketusta, vaikka ne olivat selkeästi lapselle vastenmielisiä ja aiheuttivat pelkotiloja. Varhaiskasvattajat vaikuttivat siltä, etteivät osanneet tukea

lasta tämän erityistarpeiden vaatimalla tavalla, vaan he halusivat toimia niin kuin olivat aina ennenkin toimineet. Lapsi ei vain sopeutunut päiväkodin tiukkoihin raameihin ja vaatimukseen, miten pitäisi olla ja toimia. Vanhemmat saivat lapsestaan vain negatiivista palautetta, ja sai vanhemmissa aikaan surua, kun lapsessa ei nähty hyvää.

Niin, että oikeestaan ainoot ratkasuyritykset oli se, että voitasko me tehdä kotona jotain. Että no nukuttatteks te sen jo seittemältä. No ei. Ai jaa, no tää oli nyt se mitä hän olis halunnu sitten se meille nyt vinkata, että älkää nyt niin aikasin laittako nukkuun, että riittää sit sitä päiväunta vie sinne. Mut sit sinne toiseen suuntaan, kun mä sanoin no voisko kerran sinne vaunuihin ees kokeilla, kun se meidän mielestä käy tosi helposti, että koskaan ei kestä viittätoista minuuttia pidempään nukutus. Niin niin kerran sanottiin, että no joo, kyllä me voitais keskustella, että ehkä tätä kannattais kokeilla. Ja sit ei koskaan, ei edes sitä yhtä kertaa. Niin sitten se tuntuu. Ja toki nyt se, että sinne liinavaatekomerossa huudatetaan puolitoista tuntia lasta, niin kyllä nyt siinä aattelis, että niin ku sielläkin päässä pitäis jo miettiä, että onks tää nyt tosiaan niin ku ettei mitään muuta enää voida kokeilla. (H1)

Suurimmaksi yhteistyön haasteeksi vanhemmat kokivat varhaiskasvattajien, ja erityisesti lastentarhanopettajan joustamattomuuden päiväunikäytännöissä.

Se päiväuniasia oli varmaan sellanen isoin niin ku se ongelma, että siinä niin ku oli vähän sellasta syytöstä meitä kohtaan, ja aina se oli että, miten paljon se nukkuu siellä kotona, kun mä tiesin, että se on heränny aamullakin tosi aikasin, että se on varmasti väsynyt, mutta ei se silti siellä, niin kun sitä saatu nukahtaan sinne sisälle. (H1)

He olisivat toivoneet, että ulos nukuttamista olisi kokeiltu edes kerran päiväkodissa. Suurin ongelma, eli lapsen nukkumattomuus, olisi voinut ratketa niinkin helposti. Jos päiväunet siten olisi saatu toimimaan, lapsen vireystila olisi voinut olla kotonakin parempi. Illat olisivat näin ollen saattaneet helpottaa kotona ja päivät päiväkodissa. Koska lapsi ei mielellään mennyt päiväkotiin, ei viihtynyt siellä ja päiväunet olivat niin pulmalliset, vanhemmat minimoivat lapsen varhaiskasvatuksessa viettämän ajan niin lyhyeksi kuin se suinkin oli mahdollista.

6.1.2 Äidin rooli ensisijaisena vanhempana sekä terveydenhuollon ammattilaisena

Äidin rooli näyttäytyi kahdenlaisena ensimmäisessä tapauksessa. Äiti koki, että hänet nähtiin ensisijaisena vanhempana, ja häntä moitittiin siitä, että hän ei päässyt useinkaan lasta hakemaan päiväkodista. Lapsen varhaiskasvatusajan minimoimiseksi lapsen haki alkuiltapäivästä usein isoäiti tai ilta-

päivästä isä. Vanhemmat näkivät lapsen edun mukaisena sen, että lapsen hakee se, joka ensimmäiseksi ehtii. Äiti kuitenkin aina toi lapsen, mutta silloin ei vielä lapsen ryhmän omia varhaiskasvattajia ollut paikalla. Äiti koki, että hänet nähdään isää tärkeämpänä vanhempana.

(K)un mä tein pitkää päivää ja yleensä sitten aina hoidettiin, et joku muu hakee, että Samulilla ei oo niin pitkää hoitopäivää, niin sitten joko mummi haki silloin jo ennen kolme tai kolmelta tai sitten mun puoliso haki neljän maissa tai vähän neljän jälkeen, niin sit siitäkkin, että kun ei sua ikinä edes nää, kun sä et Samulia hae ja sit mää, kun mää sitten vein sen yleensä niin et ei ollu välttämättä ne omat hoitajat vie siellä silloin niin ku aamulla. Mä sit et kyllä tässä nyt isäkin on ihan yhtä lailla vanhempi, että mä en ymmärrä miten se. Isäkin haki, että ja että se nyt on lapsen etu, että se hakee, joka ensimmäisenä pystyy hakeen. (H1)

Äiti koki syyllistävinä varhaiskasvattajien kommentit siitä, kun äiti ei hakenut lasta päiväkodista, vaan sen teki se, joka ensimmäisenä ehti, että lapsen varhaiskasvatusajasta tulisi mahdollisimman lyhyt. Äiti koki myös, että hänet määriteltiin terveydenhuollon ammattilaisuuden kautta. Kun lapsen haasteet alkoivat näyttäytyä päiväkodissa entistä selvemmin, äidin toivottiin terveydenhuollon ammattilaisena ratkaisevan ongelmat. Äiti kuitenkin halusi olla vain äitinä tilanteessa mukana ja kuulla muiden ajatukset, miten tilanne voitaisiin ratkaista.

Silloin mietittiin, että no, mitä sitten nyt sitten tehdään, että kun on niitä haasteita, et miten tästä edetään. - -. Ja kun mä aattelin, et jotenkin mulle tuli sellanen olo, että kun mulla nyt on ammatillisesti jotain sitten hajua näistä asioista, niin sitten että mun pitäis nyt sitten oman lapseni kohdalla tehdä se niin ku jatkosuunnitelma, että että sit mää vaan sanoinkin, että mä haluan olla tässä kyllä ihan vaan äitinä, että mitä te aattelette että nyt niin ku että pitäis tehdä. (H1)

6.1.3 Iloisen lapsen katoaminen – lapsen oireilu tilanteesta

Lapsi ei viihtynyt päiväkodissa ollenkaan, eikä hän olisi halunnut mennä sinne. Jääminen oli vaikeaa ja hyvin vastenmielistä lapselle. Vanhemmat kokivat, että lapsi oireili päiväkodista voimakkaasti. Hän oli iltaisin kotona itkuinen ja ärtynyt. Vanhemmat kokivat, että heidän iloinen poikansa oli kadonnut.

Sitten kun siinä se vuosi eteni, niin Samuli alko tosi paljon kyllä iltasin reagoimaan siihen, että on siellä, vaikka meillä silloinki isovanhemmista yks pysty hakee aina 14.30, että oli lyhyitä päiviä. Mutta että siitä huolimatta niin oli tosi itkunen ja ärtynen ja jotenkin tuntu, että semmonen meidän ilonen poika oli hävinny kokonaan sit siinä. (H1)

Tilanne vaikutti äidistä vain pahenevan koko ajan. Lapsi jäi aamuisin huutamaan päiväkotiin. Kuvi-oihin tuli mukaan myös aivan uusi asia, kun lapsi alkoi satuttaa itseään. Äiti kyseli varhaiskasvattajilta, olivatko he havainneet sellaista päiväkodissa. He eivät olleet, mutta kun isoäiti haki lasta päiväkodista, hän oli löytänyt lapsenlapsensa yksin nurkasta lyömässä päätään lattiaan.

(S)itten ne alko meneen, että aina jos mä vein oli ihan suoraa huutoo sitte sinne jääminen. - - . Mutta sit alko sen vuoden aikana semmosia, että Samuli alko satuttaa itteensä, mitä ei ollu koskaan aikasemmin ollu, että rupes lyömään päätään lattiaan ja sitten kun mä sitten siellä sanoin siitä että onko ne siellä huomannu et Samuli siellä, että kun kotona meillä ei oo koskaan ollu semmosta, mut nyt on ruvennu oleen, et eei ne oo huomannu, et ei täällä kyllä oo ikinä tehny niin. Ja sitten se isovanhemmat, mummi sano, kun oli sieltä hakenu, että siellä oli ollu kauhee hälinätilanne sillon iltapäivällä ja siellä oli ollu just jotenkin se välipalan jälkeen varmaan vessailut ja kaikki vähän riehakkaina lapset ja Samuli oli ollu vaan yksin sie nurkassa ja lyöny päätään lattiaan. (H1)

Lapsi ei sopeutunut millään päiväkotiin. Äidin mukaan lapsen tarpeisiinsa ei osattu vastata siellä, eikä hänen erityisyyttään nähty. Lopulta tilanne kärjistyi siihen, että lapsi alkoi huutaa aamuisin jo kotiovella ja öisin keskellä yötä, että hän ei halua mennä päiväkotiin.

Jotenkin niin sit se alko olla jo silleen, että kun me lähdettiin tästä ovelta, niin se alko jo se huuto, että ei Samuli sinne ja sitten se alko heräillä yöllä, niin että se heräs keskellä yötä kahen aikaan huutaan, että ei Samuli mee sinne. (H1)

Tilanne oli muuttunut äidin kertomuksen mukaan sekä vanhemmille että lapselle aivan kestäättömäksi.

6.1.4 Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien vuorovaikutuksen ongelmat päiväkodissa

Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien kohtaamiset päiväkodissa eivät olleet mieluisia äidin kertoman mukaan. Lapsella ei ollut lämpimiä välejä kenenkään varhaiskasvattajan kanssa ryhmässään. Äidin mukaan katsekontaktia välttelevä lapsi ottaa katsekontakteja vain niihin ihmisiin, joihin hän luottaa. Tässä ryhmässä lapsi ei luottanut äidin tulkinnan mukaan keneenkään, eikä myöskään omaaloitteisesti ottanut yhteenkään varhaiskasvattajaan katsekontaktia yhdeksän kuukauden aikana, jonka hän ryhmässä oli. Yksi ryhmän lastenhoitajista kuitenkin sai lapsen vuorollaan useimmiten nukahtamaan päiväunille. Äiti tulkitsi, että erityisesti ryhmän lastentarhanopettaja oli lapselle epämieluisa, sillä lapsi kääntyi aina hänestä pois päin eikä vilkaisutkaan häneen.

Ja sitten siellä oli sellanen yks lastenhoitaja, joka sai sen useimmiten nukkuun, mut sitte jos se ei sattunu oleen siellä, niin niin sit muitten kanssa siitä ei tullu kyllä mitään. Mut sit se lastentarhanopettajan kanssa ei onnistunu mikään. Et sen kanssa niin ku meni jotenkin ihan että Samuli ei sen kanssa vaan niin ku tullu toimeen missään vaiheessa. Tai semmonen olo ittelle tuli, että, että ei niin ku käänty aina pois, eikä yhtään katonukkaan sinne päin. (H1)

Lastentarhanopettajan joustamattomuus aiheutti kitkaa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyölle. Vaikka lapsen äiti kertoi tulevansa kaikkien kanssa toimeen, lastentarhanopettajan ehdottomuus ja joustamattomuus olivat hankala yhdistelmä erityistarpeisen lapsen asioita hoidettaessa.

Sinällään mä niin ku kaikkien kans. Mä aattelet et ne. No ehkä se lastentarhanopettaja oli ainut, jonka kanssa niin ku meni vaan niin siitä, että tuntu että kun se oli niin joustamaton. (H1)

Varhaiskasvattajien tiimistä äiti koki, että lastentarhanopettajan ollessa pedagogisessa vastuussa ryhmän toiminnasta hän samalla ruokki huonoja toimintamalleja myös muille ryhmän varhaiskasvattajille, joiden kanssa muuten olisi yhteistyö sujunut paremmin.

Että sillä ei ollut ittellään kykyä joustaa, että se oli hirveen ehdoton ite, niin sitten se niin ku ja se kun se oli ns. vastaava siinä ryhmässä huolimatta siitä, että mun mielestä ne kolme muuta hoitajaa, niiden kans meni kyllä niin ku ihan hyvin, niin niin, sit jotenkin ruokki niitä vääränlaisia toimintamalleja siinä ryhmässäkin, että sitten, ei niistä koskaan oltu sit valmiita joustaan. Että kun heillä on nää säännöt, ja sitten Samuli vaan ei niihin sopeutunu eikä lähteny tää yhtälö niiden mukaan toimiin. (H1)

Vanhempien varhaiskasvattajilta lapsesta saama palaute oli hyvin negatiivista. Kevään varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa vanhemmat saivat kaksi paperiliuskaa täyteen listattuna negatiivisia asioita lapsestaan. Varhaiskasvattajat eivät olleet löytäneet listaukseen mitään positiivista asiaa lapsesta, mikä järkytti vanhempia.

Niiltä tuli pitkä lista siitä, että mikään siellä ei onnistu. Mulla on tuolla se kaks aanelosta printtiäkin sit mikä oli kirjallisena, tuli kotiin siitä meidän vasukeskustelusta. Ja siinä ei ole ainuttakaan positiivista asiaa Samulista, ei yhden yhtä. - -. Niin niin jotenkin se oli kyllä niin semmonen kylmä vesisuihku silloin vanhempana, että että. Ja siis kaikki mitä siinä oli on totta. En mä voi mistään niistä sanoo, että ai, no ei varmasti pidä paikkaansa. (H1)

Äidissä herätti surua, että onko lapsi ollut varhaiskasvattajille päiväkodissa vain taakkana, kun lapsesta ei oltu osattu muistioonkaan kirjata ylös mitään hyvää.

Mutta sitten jos ei niitä oo mitään siihen laitettu niitä hyviä asioita siihen paperiin, niin sit herää sellainen epäily tai huoli että onks sitten siinä arjessakin Samuli ollu vaan semmonen heidän siinä päiväkotirutiineja ja arkee koko ajan rasittava ja häirittevä tekijä, ku ikinä ei päästä iltapäivätauolle, kun Samulin kanssa pitää aina yhden yhden olla, eikä palavereita pystytä pitään, ja se on niin ku koko ajan sellanen, että no miten. Ja sitten heittelee astiota eikä syö ja, että onhan se varmasti. (H1)

6.1.5 Luottamuksen menettäminen ja varhaiskasvattajien ammattitaidon puutteet

Äidin mukaan vanhemmat menettivät luottamuksensa lapsensa ryhmän varhaiskasvattajiin siinä vaiheessa, kun toimimattomiksi todettuja päiväkodin omia päiväunikäytäntöjä ei pystytty muuttamaan edes kokeilun ajaksi. Myös varhaiskasvattajien vaatimat katsekontaktiharjoitukset katsekontaktia välttelevältä lapselta romuttivat vanhempien luottamusta. Luottamuksen palauttaminen olisi ollut äidin mukaan mahdollista, mutta se olisi vaatinut varhaiskasvattajilta paljon työtä. Heidän olisi pitänyt muuttaa toimintaansa huomattavasti positiivisempaan suuntaan.

No tosi paljon niitten olis pitäny kyllä muuttaa siinä kohtaa sitä omaa tekemistä just sen niin ku positiiviseen suuntaan, että. (H1)

Vanhemmat eivät antaneet palautetta tyytymättömyydestään lapsen saamaan varhaiskasvatukseen varhaiskasvattajille tai millekään portaalle varhaiskasvatusorganisaatiossa. Alkuun vanhemmat ajattelivat, että varhaiskasvattajat ovat ammattilaisia työssään eli kyllä he osaavat ja tietävät mitä tekevät. Äiti myös pelkäsi vaikeaksi vanhemmaksi leimautumista. Äiti myös pohti, miten palautteen antaminen olisi vaikuttanut varhaiskasvatuksessa olevaan lapseen, että hän ei joutuisi kärsimään palautteen vaikutuksista varhaiskasvattajien lasta kohtaan mahdollisesti muuttuvan käytöksen myötä.

Niin ku liian pitkään yritti olla siellä, että nää on ammattilaisia, että että pidetään nyt, että on hyvät välit, että Samuli joutuu niitten kanssa täällä oleen, että ei nyt olla vaikeita vanhempia, että se sitten jotenkin heijastuis sit siihen. Mutta että kyl mä jälkikäteen aattelen, että olis niin ku pitäny, mutta et ei mullakaan ollu sillon voimavaroja eikä sitten niin ku. (H1)

Aika oli myös äidille hyvin raskasta pitkien työpäivien ja raskauden vuoksi, eikä hän kokenut voimavarojensa riittävän palautteen antamiseen. Äidin mukaan koetut yhteistyön haasteet varhaiskasvattajien kanssa olisi voitu välttää, jos varhaiskasvattajat olisivat olleet joustavampia käytännöissään ja toimintavoissaan. Äitiä myös huoletti varhaiskasvattajien osaamattomuus autismin kirjon piirteiden tunnistamisessa.

ja kyl mä aattelen että jos autismin kirjon piirteiden tunnistaminen on noin huonolla tolalla siinä ryhmässä, niin kyllä se kertoo, että jollain tavalla myös ammattitaidottomuudesta, koska se on kuitenkin nyt ollu jotenkin niin pinnalla ja niitä koulutuksia on käyty. (H1)

Varhaiskasvattajien ammattitaitoon kuuluu tunnistaa erityispiirteitä, ja jos osaamista ei löydy, yhteistyökumppaneita, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajaa voi konsultoida. Jos autismin kirjon piirteet olisivat olleet tutummat, olisivat varhaiskasvattajat ymmärtäneet, kuinka haitallista ja vahingollista lapselle on vaatia katsekontaktia ja kättelyä päivän päätteeksi, jotka olivat lapselle niin vastenmielisiä.

Äiti nosti esille sen, kuinka hän sai lapsestaan vain huonoa palautetta. Jos varhaiskasvattajat olisivat osanneet nähdä lapsessa myös hyvää, yhteistyö olisi sujunut paremmin. Äiti koki, että lapsi oli ollut varhaiskasvattajille vain riesa ja vaiva arjessa estämässä ryhmää tekemästä mukavia asioita. Kaikista lapsista voi kuitenkin löytää myös hyvää, ja se on tärkeä osa varhaiskasvattajan ammattitaitoa.

Ja se että ylipäätään niin ku se, että nähdä hyvä lapsessa ja lähtee niin ku se, että vaikka lapsella olis paljon haasteita, niin siitä huolimatta, että jos siihen kirjalliseen versioon ei oo ainuttakaan hyvää asiaa pystytty laittaan Samulista, niin onko ne nähny sitä arjessa. (H1)

Äidin mukaan heidän kokemansa yhteistyön haasteet varhaiskasvattajien kanssa olisivat olleet vältettävissä, jos varhaiskasvattajat olisivat kohdanneet lapsen ja hänen perheensä joustavasti lapsen erityispiirteet tunnistuen ja huomioiden ja nähden myös hyvää lapsessa.

6.1.6 Iloinen lapsi palaa ja pääsee integroituun pienryhmään - haasteiden lopullinen ratkaisu ja nykytilanne

Kun lapsesta heränneeseen huoleen viimein tartuttiin yli puolen vuoden jälkeen kevään varhaiskasvatuskeskustelussa, oli sinne viimein kutsuttu myös yhteistyökumppaneita. Neuvolan terveydenhoitaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja olivat mukana keskustelussa miettimässä lapselle parasta jatkoa. Äiti kertoi neuvolan terveydenhoitajan sanoneen, että lapselle on varmasti ollut todella stressaavaa olla niin isossa lapsiryhmässä, ja hän ehdotti yhteydenottoa neuvolapsykologiin. Syksyllä he pääsivät neuvolapsykologille, joka ehdotti pienryhmää ratkaisuksi lapsen pulmiin.

Sillon se terveydenhoitaja ehdottikin sitä neuvolapsykologia, että kävis sitten sen, ottas häneen yhteyttä siihen mukaan. Ja se oli musta hyvä idea ja niin sitten sovittiin. Mä olin sitten yhteydessä. Se terveydenhoitaja teki lähetteen ja sitte syksyllä sitten lopulta päästiin sinne ekalle käynnille. Se sano sillon siitä pienryhmästä ekan kerran, että. (H1)

Vanhemmat olivat yllättyneitä pienryhmämahdollisuudesta, sillä he eivät olleet tienneet tällaisesta mahdollisuudesta, kun lapsella ei ollut diagnoosia tukemassa ratkaisua. Vanhemmat ottivat yhteyttä päiväkotiin, jossa oli integroitu pienryhmä. Lapsen tarve ryhmälle oli ilmeinen, mutta jonot olivat pitkät. Lapselle lupailtiin paikkaa vajaan vuoden päähän syksyksi. Tässä vaiheessa lapsi oli jo siirtynyt kotihoitoon, sillä keväällä heidän perheeseensä oli syntynyt vauva. Äiti oli jäänyt kotiin vauvaa hoitamaan. Vanhemmat olivat ajatelleet, että lapsi jatkaisi osa-aikaisena päiväkodissa, vaikka äiti olikin kotona, että paluu takaisin päiväkotiin ei pahentaisi tilannetta taas entisestään. Kesälle oli suunniteltu kesäloman mittaista taukoa lapselle päiväkodista. Kun kesä koitti, lapsi otettiin kesälomalle jo aikaisemmin. Lomalla vanhemmat päättivät, ettei lapsen tarvitse mennä enää takaisin päiväkotiin, vaan hän jää vauvan ja äidin kanssa kotiin. Vanhemmat ajattelivat, että tämän koetun varhaiskasvatuksen laatu ei ollut heidän lapsensa kärsimyksen arvoista.

Ja sitten ku kesäkuun alussa piti jäädä sille osapäiväselle ja sitten jäädä kesälomalle, niin sitten ku se, me jätettiinkin Samuli viikkoa aikaisemmin kesälomalle ja sitten siinä vaiheessa mun puoliso lopulta sen, mistä mä olin heti samaa mieltä, me ei ikinä viedä Samulia sinne takas sinne. Että ei tarvii sinne mennä. Ja se oli kyllä paras päätös, mikä ikinä tehty. Että sit se jotenkin ittelläki tuli se, että no niinpä. Että kyllä me ollaan nyt niin ku yritetty, että ja sitä et oli tosi lyhyitä päiviä, mutta että se vaan niin ku meni pahemmaksi, että selvästi ei sinne halunnu, vaikka Samulin on tosi vaikea ilmaista ylipäätään asioita tai omaa tahtoa tai että, mitä haluaa tai ei halua, mutta se oli kyllä niin selvä, että niin ku siinä kyllä sitten ymmärrettiin, että ei mikään varhaiskasvatus voi olla niin laadukasta, että meidän lapsemme sais siitä enemmän kuin mitä tulee hallaa. (H1)

Loppusyksystä vanhemmille tulikin tietoon iloinen uutinen, että lapsi on saanut paikan integroidusta pienryhmästä. Lapsi aloitti siellä helmikuun alusta ja on viihtynyt erinomaisesti. Vanhemmat kutsuvat paikkaa tarhaksi, koska päiväkodista tulee lapselle ikäviä miellelyhtymiä. Uudessa päiväkodissa yhteistyö on joustavaa ja lapset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Asiat tehdään positiivisella otteella ja lapsissa nähdään hyvä. Uuden päiväkodin varhaiskasvattajat eivät tahtoneet vilkaistakaan negatiivissävyytteistä vanhaa varhaiskasvatussuunnitelma-asiakirjaa.

Ja sitten nyt on tullu vasta oikeestaan, ku ollaan tossa uudessa ryhmässä niin tajunnu, että mitä se voi olla parhaimmillaan, kun kaikki tehdään hyvän kautta ja

mitään. Että just kun me mentiin sinne ja sit jotain puhuttiin niistä vanhasta vasu-keskustelusta ja siitä, et mä sanoin, että joo, no kyllä siinä on puoltoista sivua haasteita, mitä Samuli ei osaa tehdä. Se sano, että no semmosella paperilla me ei tehdä kyllä yhtään mitään, että me lähdetään siitä, et mitä Samuli osaa, et me tarvitaan vaan ne tiedot. On ollu kyllä niin korjaavaa kokemusta tämä uuden päiväkodin ura, että. (H1)

Äidin mieltä on jäänyt kaiheartamaan lapsensa kokemukset entisessä paikassa. Hän yrittää kuitenkin ajatella positiivisesti, että ehkä edellisen paikan kärsimykset ovat olleet uuden, hyvän päiväkotipaikan saamisen arvoisia. Tietenkin olisi ollut parempi, ettei niitä olisi koskaan tapahtunut.

Ja tää on kyllä, että jos joku asia on ollu sitte semmonen, mikä on aattelee, että vaikka se tulee aina oleen varmasti semmonen, että mitä kaikkee Samuli on joutunu sit sietää sellatteenä ittellä jotenkin tosi semmonen paha mieli siitä viime vuodesta. Ni mää aattelen, että jos se oli sit se hinta siitä, et me saatiin uuden päiväkodin paikka, niin ehkä se on ollu sit sen arvosta, mutta koska se on kyllä ihan tosi huippu paikka ollu. (H1)

Äiti kokee, että he ovat saaneet iloisen pienen lapsensa takaisin. Muutos positiiviseen suuntaan tapahtui lapsessa heti, kun vanhaan päiväkotiin ei enää tarvinnut mennä. Uusi päiväkotipaikka on ruokkinut lapsessa positiivisuuden kierrettä. Lapsi vaikuttaa nyt hyvinvoivalta, vaikka edelleen hänellä on erityistarpeensa. Tosin nyt niihin osataan vastata paremmin. Uudessa päiväkotiryhmässään lapsi luottaa ryhmänsä varhaiskasvattajiin ja hän on ottanut kaikkiin katsekontaktia ja halailee heitä.

Nyt se halailee ja kaulailee niitä sen nykyisen ryhmän, vaikka mä meen hakeen, niin se juoksee vie sinne syliin. Ja joka ikinen ton ryhmän hoitajista on saanu Samuliin katsekontaktin, että asiat vois mennä niin toisin. (H1)

6.1.7 Tekeminen positiivisen kautta joustavasti – vinkit hyvään yhteistyöhön

Äiti pitää tärkeänä, että asiat tehdään hyvän kautta, eikä negatiivisuutta viljellen. Vanhemmista on tärkeää saada kuulla lapsistaan hyvää palautetta, sillä varhaiskasvattajien ammattitaitoon kuuluu nähdä lapsissa myös hyvä. On vanhemmillekin raskasta kuulla lapsestaan aina vain negatiivista palautetta, saati tuntee, että heidän lapsensa on varhaiskasvattajille vain rasite ryhmässä.

Lapsen näkemistä osana isoa ryhmää äiti pitää rikkautena, sillä silloin lapsesta näkee asioita, jotka muuten eivät olisi tulleet vanhempien tietoon. Kotona lapsen ryhmässäolotaidot eivät tule esiin. Äiti pitää hyvänä jatkuvaa keskustelua varhaiskasvattajien kanssa. Ilmenneistä asioista ja huolista on hyvä

puhua. Äiti kuitenkin toivoisi vielä enemmän kaksisuuntaista vuorovaikutusta ja joustoa varhaiskasvattajienkin taholta. Lisäksi äiti toivoisi vielä enemmän ja joustavasti käyttöön erilaisia toimintatapoja, jotta kaikkien lasten tarpeet tulisivat nähdyiksi ja niihin vastatuiksi.

Et sinänsä mä aattelen, että se on niin ku tosi iso rikkaus, että siellä ne näkee sen oman lapsen siinä isossa ryhmässä ja varmasti niin kun monet näistä asioista, niin ei me oltais niihin kiinnitetty huomiota vaan siellä kotona, koska ei ne olis noussu semmosina esiin. Että sinänsä se että kaikista niistä asioista ja huolista, mitä siellä päiväkodissa herää, niin että silleen vähän niin ku jatkuvastikin puheeks, tai että niistä keskustellaan, niin se on tosi niin ku hyvä asia, mutta että ehkä toivois siinä enemmän vielä sitä molempiin suuntiin menevää vuorovaikutusta, että että sitten myös niin kun siellä voitais mieltää enemmän erilaisia tapoja toimia ja joustaa, et jos ois joustamaton lapsi ja joustamaton henkilökunta, niin ainakin tässä tapauksessa. (H1)

Varhaiskasvattajilla kuitenkin pitää työnsä puolesta olla ammattitaitoa kohdata lapset ja vanhemmat, ja ottaa heidän tarpeensa ja toiveensa joustavasti huomioon resurssit huomioiden.

6.2 Vanhemman ja varhaiskasvattajien varauksellinen yhteistyö – tapaus kaksi

6.2.1 Lasta ei ymmärretty päiväkodissa sekä varauksellinen suhtautuminen äitiin – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana

Toisena haastateltu äiti kertoi haastavia yhteistyötilanteita olleen kahden eri lapsensa, Matiaksen ja Elielin (nimet muutettu), kohdalla näiden ollessa päiväkodissa. Päiväkodissa olleita lapsia perheessä on ollut kolme. Myös esikoisesta Matista (nimi muutettu) hän mainitsee haastattelussa erään tapauksen, mutta pääasiassa tapaukset liittyivät kahteen nuorempaan lapseen. Toisen lapsen kohdalla ongelmat alkoivat heti päiväkodin alettua. Kaksivuotiaasta lasta ei tultu vastaanottamaan päiväkodissa ollenkaan, kun äiti toi hänet. Äiti joutui yksin kamppailemaan, että itkevä lapsi jäisi päiväkotiin, eivätkä varhaiskasvattajat tulleet auttamaan ja tekemään äidin lähtöä helpommaksi. Äiti koki, että he eivät olleet kovin tervetulleita päiväkotiin.

Matias alotti päiväkodin kaksivuotiaana, niin ei tullu sellasta että, ei tullu sellasta kauheen tervetullutta oloa. Et se jäi aina huutaan sinne, siis itse asiassa ensimmäiset kaks vuotta Matias jäi aina huutaan sinne. Ja sit ne päiväkodin henkilökunta, ne ei tehny niin ku mitään. Että et välillä siellä oli kolmekin ihmistä, kun mä opiskelin silloin jo, saatoin viedä vähän myöhempään, niin, mut tota ne ei tullu niin ku auttaan ja ottaan sitä ja tehny mun lähtöä helpommaksi siitä. Vaan mä sit niin ku

Matiaksen jätin johki ovenrakoon ja väkisin laitoin oven kiinni siitä, et se irrotti mun kädestä. Sitten mä sanoin niin kun siitä, yritin siinä, että voittekste nyt tulla ja meeksä tolle tädille ja muuta niin tota. Ei niin kun mitään muutosta tapahtunu. (H2)

Äiti yritti rohkaista lasta menemään varhaiskasvattajien luokse, että pääsisi lähtemään, mutta se ei auttanut. Lähdöt olivat hankalia. Äiti myös koki, että varhaiskasvattajat eivät ymmärtäneen hänen lastaan. Lapsi oli kova jännittämään, ja se purkautui metelöintinä. Ryhmän varhaiskasvattajat näkivät äidin mukaan vain tämän häirikköpuolen ja antoivat paljon negatiivista palautetta lapsesta äidille.

Mut sit se Matiaksen kohtelevinen oli muutenkin siinä ryhmässä semmosta, et ne ei ymmärtäny sitä. Aina ne vaan. Se oli niin ku sellanen inhottava lapsi siinä ryhmässä. - - . Siis kun Matias on semmonen kova jännittäjä, ja se ilmenee sillä semmosena niin ku monesti kovaäänisenä puhumisena ja semmosena älämölönä. Niin tota aina mä saan vaan palautetta, että niin, kun se ei nukkunu enää päiväunia siinäkään vaiheessa, niin tota, siitä aina sitten sain valitusta, kun se ei ollu paikallaan siellä sängyssä. (H2)

Lapsi jäi kahden vuoden ajan itkien päiväkotiin. Päiväkotiin meno oli lapselle vastenmielistä niin kauan kuin nämä varhaiskasvattajat olivat ryhmän aikuisina. Äiti myös epäili, että lapsen ryhmän varhaiskasvattaja oli väsynyt, eikä sen takia oikein jaksanut ymmärtää hänen vilkasta lastaan.

Musta tuntuu et se sillonon lastentarhanopettaja oli semmonen niin ku tosi väsynyt ja ois kaivannu ehkä semmosta ryhmää, missä on semmosia kilttejä tyttöjä, mitkä tekee kaiken. Se ei niin ku jotenkin, sillä oli, mä luulen, et sillä oli omassa elämässään jotai ongelmia. (H2)

Vanhempien eroon liittyen perhe teki yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Tähän yhteistyöhön liittyen lapsen ryhmän varhaiskasvattaja ei toiminut lupauksensa mukaisesti, sillä hän oli luvannut kertoa havainnoistaan lastensuojelun kanssa yhteisessä tapaamisessa. Tapaamisessa varhaiskasvattaja perui puheensa, eikä suostunutkaan todistamaan puheena olleen asian puolesta.

(T)ämmönen tapaus oli kerran, että kun meillä oli lastensuojelun kaa niin ku asiointia. - - . (N)iin tota sieltä lastensuojelusta kysyttiin multa joskus, että miten päiväkodissa että ootko saanu, ootko kysyny siellä, et onks siellä mitään eroo, että kun iskä hakee tai äiti hakee. Sit mä kysyin päiväkodista. Sattu oleen se hoitaja siinä. Sit se rupes mulle selittää, että joo, että Matias on koko päivän hirveen jännittänyt kun iskä hakee. Sitten mä, sit mä sanoin sen tietenkkin lastensuojeluun, et näin mulle sanottiin. Ja lastensuojelusta soitettiin sinne niin sit se tää kumottiin koko homma. - - . Sitten taas järjestettiin tämmönen palaveri, missä oli johtaja ja koko ryhmän henkilökunta, sit se hoitaja niin se seiso eiku istu vaan tota katse sylissä ja emmä muista mitä mä oon sulle sanonu, en mä voi muistaa mitä mä oon sulle puhunu.

Kun mä yritin siinä sanoo, että niin mut kyllä sun pitää niin ku pystyä just seistä niitten sanojen takana, että ei se, et sä voi pyörtää niitä. (H2)

Äiti oli pettynyt, kun varhaiskasvattaja ei seissyt sanojensa takana. Tämän vuoksi äiti koki luottamuksen karisseen lapsensa ryhmän varhaiskasvattajaan tai jopa kaikkiin ryhmän kasvattajiin.

No kyllä ehkä niin ku sen tota sen lastensuojeluepisodin jälkeen meni siihen henkilöön, ehkä siihen ryhmäänkin vähän. - -. Oli inhottava viedä lasta varsinkin sen jälkeen sinne. (H2)

Asia puhuttiin läpi, mutta se jäi kuitenkin kuiluksi äidin ja varhaiskasvattajien välille. Väleistä tuli teennäiset ja jäykät. Päällisin puolin yhteistyö sujui, mutta pinnan alla koetut yhteistyön karikat vaikuttivat väleihin.

Oli inhottava viedä lasta varsinkin sen jälkeen sinne. - -. No ehkä se oli vähän sellasta teennäistä, että tavallaan oltiin niin ku ihan. Ku se oli se keskustelu niin tavallaan oltiin keskusteltu se asia, mutta ehkä puolin ja toisin, mä huomaan vieläkin, ku näkee niitä, niin kyllä se vähän on semmosta jäykkää. (H2)

Äiti on yrittänyt unohtaa ikävät kokemukset ja tervehtii edelleen sinnikkäästi näitä varhaiskasvattajia ohi mennessään, vaikka kukaan hänen lapsistaan ei ole enää näiden kasvattajien ryhmässä.

Mä oon jotenkin yrittäny sen unohtaa ja siinä ihan onnistunu. Morjenstaa niille. Ku ne ei ees välttämättä moikkais mulle, jossen mä ite sinne huikkaa ohimenessäni. (H2)

Äitiä myös hämmästytti, että varhaiskasvattajien tiimi ei tuntunut keskustelevan keskenään.

(J)a ehkä niin kun mietin sitä, että eiks ne puhu siellä tiimissä asioita. Toinen sanoo toista ja toinen toista ja niin ku. (H2)

Toisen lapsen kohdalla haasteita yhteistyöhön aiheutti yhden varhaiskasvattajan utelias ja yli-innokas puuttuminen perheen sisäisiin asioihin.

Toisesta, Elielin ryhmässä sitten oli semmonen inhottava lastentarhanopettaja. - -. Oikeestaan ongelmat sen kanssa alko sitten kun me erottiin eksän kaa. Se oli niin ku jotenkin sille henkilökohtaisesti paha juttu. - -. Se on muutenkin puhunu mulle niin ku jotain uskonasioita siellä. Vaikka mä siis itekin aattelen osioista samallailla, musta se ei silti kuulu. Niin tota, sit se rupes yrittään kauheesti et me palataan

yhteen. Vaikka mä olin niin ku, mä olin monta vuotta tehny sitä eroo - -, niin sit se alkaa, eksää vois palata sen kanssa yhteen, kun se niin näitisti tuo noita lapsia. (H2)

Ongelmat tämän varhaiskasvattajan kanssa alkoivat, kun hän sai tietää lapsen vanhempien eronneen. Varhaiskasvattaja koki asiakseen ehdottaa äidille vanhempien yhteenpaluuta tietämättä eron taustoista mitään. Äiti koki syyllistävänä ehdotukset, koska eroa edeltänyt aika oli ollut jo vuosia raskasta ja eron ottaminen oli ollut vaikeaa. Varhaiskasvattaja myös tuputti uskoon liittyviä asioita äidille, vaikka ne eivät kuulu hänen työnkuvaansa. Utelias varhaiskasvattaja yritti myös murentaa äidin auktoriteettia lastensa silmissä kehottamalla äitiä pukemaan 5-vuotiasta lasta.

Sit se oli muutenkin, se oli kauheen utelias, niin se sai jotenkin ongittua kauheesti kaikkia henkilökohtaisia asioita heikoilla hetkillä. Ja tota noin nii sit se oli semmonen niin ku päällepäsmäri, että joskus ku mulla oli siinä Eliel ja Matias. Eliel kiukutteli et äiti pue. Se oli sillon, kun mä muistan, se oli viisvuotias, kun mä sanoin et en mää pue viisvuotiasta et mää puen pikkuveljeä tässä, et koita nyt vaan pukee. Niin lastentarhanopettaja tuli että, kyllä sun pitää pukea, kyllä sun pitää pukea, ku lapsi on täällä ikävöiny äitiä niin. Et vaikka ootkin tota mieltä, niin onko pakko lapsen aikana sanoa niin ku että. (H2)

Samantapaisia tilanteita, joissa varhaiskasvattaja puuttui äidin kasvatustapaan, oli äidin mukaan useita.

Näitä tilanteita oli hirveen monia samantyyppisiä. Samantyyppisiä, missä se tuli niin kun päsmäröimään siinä. (H2)

Tämän varhaiskasvattajan kanssa yhteistyö sujui kuitenkin pääasiassa ihan mukavasti, sillä pohjimiltaan hän oli äidin mukaan hyväntahtoinen. Hän kuunteli, ja sai äidin joskus avautumaan asioistaan enemmänkin kuin äiti myöhemmin ajatellen olisi tahtonutkaan kertoa. Tämä varhaiskasvattaja kertoi myös äidille vinkkejä liittyen äidillä silloin tulossa olleeseen työharjoitteluun.

Että tavallaan se oli niin ku osittain se oli niin ku semmonen hyväntahtonen ja hirveesti niin ku, mä olin vaikka harjottelussa, nii anto mulle jotain vinkkiä ja jotain ollaan keskustelusta ihan ammatillisista asioista, mut sitten, sitten oli näitä tämmösiä. (H2)

6.2.2 Yhteydenotto päiväkodinjohtajaan - vanhemman ratkaisu haasteisiin

Äiti esitti lapsensa ryhmän varhaiskasvattajille toiveen, että lapsi tultaisiin vastaanottamaan, kun hän tuo lapsen päiväkotiin, jotta lähtö olisi äidille helpompi ja lapsella olisi tervetullempi olo päiväkotiin.

Muutosta ei kuitenkaan tapahtunut. Äiti ei jäänyt odottamaan, että ongelma korjaantuisi itsestään, vaan hän otti suoraan yhteyttä päiväkodinjohtajaan, jonka jälkeen lasta alettiin ottaa vastaan aamuisin. Siitä huolimatta lapsi jäi aina päiväkotiin itkien, mutta äiti kuitenkin pääsi helpommin lähtemään, kun itkevä lapsi ei ollut ovenraossa vaan varhaiskasvattajan sylissä.

No, en mä siis niille monta kertaa ruvennu sitä jankuttaa, että mää odottelin, et josko se siitte korjaantuis siitä hetken aikaa. Kyllä mä aika nopeesti otin. En mä sitä aikaa muista, mutta oisko nyt viikon päästä tyyliin soiteltu sille johtajalle, että kun ei edelleenkään sitä huomioitu mitenkään, kun se meni sinne päiväkotiin, niin. Mä jouduin, siis mä soitin sitten johtajalle. - - . Kyl se otti sen asian. Ja sen jälkeen se itseasiassa sitten siite ainakin ne tilanteet muuttu. Sit se tultiin aina ottaan syliin. (H2)

Äiti otti tässä tapauksessa aktiivisen toimijan roolin. Äidistä oli kuitenkin ikävää joutua ottamaan yhteyttä johtajaan.

Mut musta oli inhottava soittaa johtajalle, et kun se palaute ei menny suoraan sitten niille niin, vaikka yritin ni. Tuntuu, että tulee vähän sellainen hankalan äidin niin ku maine. Menee johtajalle kanteleen. (H2)

Myös uteliaasta varhaiskasvattajasta äiti puhui johtajan kanssa, tosin muiden asioiden yhteydessä. Johtaja tiedosti ongelman, mutta ei puuttunut siihen, vaikka muiltakin vanhemmilta oli tullut samantyyppistä viestiä.

Taas mää soitin johtajalle. Meillä oli tällänen vanhempien niin ku rinki. Ihan hirveen moni vanhempi valitti tästä samasta asiasta ja mä en niin ku soittanu tästä kannellakseni. Me puhuttiin muita asioita sen johtajan kaa. Sit tuli tää puheeksi ja sit tää johtaja et mää tiedän mistä sää puhut. - -. Mut se ei se asia ikinä mikskään muuttunu. (H2)

Äiti epäili, että johtaja ei ollut ottanut asiaa edes puheeksi kyseisen varhaiskasvattajan kanssa. Raja voi olla hiuksenhieno siinä, mikä on hyväntahtoista juttelua ja neuvomista, ja mikä liiallista uteliaisuutta ja muiden asioihin puuttumista. Äidin mukaan uteliaisuus oli kuitenkin varhaiskasvattajan luonteenpiirre.

6.2.3 Äidin ammattitausta varhaiskasvattajana vaikuttimena haasteisiin sekä oletus äitiyden ensisijaisuudesta suhteessa isyyteen

Äiti koki, että yhteistyöhön vaikutti varhaiskasvattajien taholta äidin sama ammattitausta varhaiskasvattajana, vaikkakin vasta alan opiskelijana.

Mä luulen et ne oli muutenkin vähän varauksellisia muhun, kun ne tiesi mitä mä opiskelin. (H2)

Äidin mielestä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa hänen oletettiin tietävän tulevan ammatinsa vuoksi asioita, eikä hänelle sen vuoksi kerrottu lapsen asioista niin seikkaperäisesti kuin hän olisi toivonut.

Mutta mä luulen, että se vaikutti jotenkin suhtautumiseen, kun ne tiesi mitä mä just opiskelin. Hirveesti oletettiin. Varmaan niin ku vasukeskusteluissa sen verran, et oletettiin ehkä et mä tiedän. Et sää nyt tiedät tän ja tän ja. En, en nyt enää paljastais. Ei kannata mainostaa. Ne kertoo paljon enemmän niin ku juurta jaksain asiat ja varmaan samalla lailla olis käyny tuolla. (H2)

Haastatteluhetkellä äiti ajatteli, että ei enää paljastaisi omaa ammattitaustansa varhaiskasvattajille, jotta saisi muiden vanhempien kanssa samanlaista kohtelua. Hän kuitenkin koki saaneensa myös hyötyä ammattitaustastaan toisen lapsen varhaiskasvattajien ja johtajan taholta. Äiti pohti, että hänelle kenties kerrottiin asioista seikkaperäisemmin kuin alasta mitään tietämättömille. Hän koki saaneensa myös sisäpiirin tietoa asioista.

Vähän tämmöstä, mä en tiedä miten se heidän kannalta on, mut et vähän tollasta sisäpiirin tietoa tavallaan mulle. Mä en tiedä johtuuko se tästä mun ammatista vai mistä. Ehkä en itse puhuisi vanhemmille niin ku mulle puhutaan. (H2)

Haastattelussa ilmennyt toinen näkökulma äidin rooliin näyttäytyi esikoisen kohdalla äidin kokemuksesta siitä, että varhaiskasvattajat näkivät hänet ensisijaisena vanhempana isään nähden. Varhaiskasvattajat puhuivat vain äidille lapsen asioista, vaikka myös isä haki lasta.

No oli sielläkin vähän semmosta että ne vaikka huomaa että Matti pelkää isäänsä, niin ne ei puhunu sille ollenkaan eikä mihkää lastensuojeluun vaan ne kerto mulle aina nää asiat. Sit mä jouduin viemään viestiä sinne ja sitten tavallaan mua ei uskottu. (H2)

Äiti joutui ikävään asemaan, kun äidin kertomana väitteitä lapsen isänsä pelkäämisestä ei lastensuojelussa uskottu.

6.2.4 Jatkuva negatiivinen palaute lapsesta

Äidin lapsesta saama palaute oli pitkälti negatiivista ja äiti koki sen raskaana. Vanhempana hän haluaisi kuulla lapsestaan myös hyvää.

Niin se se oli kurjaa vanhempana kuulla aina sitä huonoo palautetta. En oikein ikinä kuullu mitään hyvää siitä. (H2)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissakin keskityttiin vain lapsen haasteisiin. Vaikka äiti kertoi lapsen olevan taitava ja osaava, nämä seikat sivuutettiin itsestäänselvyyksinä keskusteluissa ja keskityttiin vaan lapsen pulmiin.

No aika paljon siinä keskityttiin just niihin ongelmiin. Kun Matiaksella on sillai et se on niin ku sillai niin ku taitava, et se kyllä osaa, on osannu sillon pukee ja kaikki semmoset perusasiat on sujunu, että ei niihin sillai keskitytty tämmösiin niin ku itsestäänselvyyksiin tavallaan. (H2)

Äiti kertoi myös toisen lapsensa varhaiskasvatuskeskustelusta. Äiti koki pitävänsä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua ikään kuin itselleen, sillä hän ohjasi keskustelua itse. Keskustelussa ollut varhaiskasvattaja oli koulutukseltaan lastenhoitaja, eikä hän ottanut tilanteessa ammattilaisen roolia, kun vastassa oli toinen varhaiskasvatuksen ammattilainen. Varhaiskasvattaja epävarmana kyseli, mitä muistioon kirjoitetaan.

Joo, niin niin tuli tosta vasukeskustelusta niin, niin Elielin kohdalla oli tämmönen, että lastenhoitaja piti sen keskustelun, niin kävikin niin, että mä tavallaan ite pidin itelleni sen keskustelun. Se koko ajan kysy multa ja että mitä sä, mitä mä kirjoittaisin tähän. Se oli kyllä outo tilanne. (H2)

6.2.5 Varhaiskasvattajien vaihtuminen tilanteen ratkaisijana

Vaikkakaan tilanne ei tässäkään tapauksessa muuttunut juuri näiden kyseisten varhaiskasvattajien kanssa sujuvaksi yhteistyöksi, tilanne parani kuitenkin ajan myötä. Lasta, jonka päiväkotiin tuloa ei huomioitu, alettiin päiväkodin johtajan huomautuksen jälkeen vastaanottaa päiväkotiin. Lapsi ei kuitenkaan viihtynyt päiväkodissa, eikä mennyt sinne mielellään. Äitikin sai kuulla aina vain huonoa

palautetta lapsesta ja hänestä tuntui, ettei lasta ymmärretty. Kaikki kuitenkin muuttui, kun lapsen ryhmän henkilökunta vaihtui kahden vuoden jälkeen.

Siis sillä vaihtu ihan täysi henkilökunta siinä ryhmässä. Sama ryhmä pysy muuten, niin samantien se alko niin ku meneen ilosena sinne päiväkotiin ja mä aloin saamaan hyvää palautetta ja ne alko niin ku ymmärtään sitä, että et sitä jännittää, että ei pakoteta sitä mihinkään ja erilaisia keinoja keksi. Sen jälkeen on sujunu päiväkotiin meno ja se menee ihan mielellään sinne. (H2)

Muutos entiseen oli suuri. Lapsi alkoi mennä mielellään päiväkotiin ja viihtyi siellä. Äiti koki, että lasta alettiin vihdoinkin ymmärtää ja uudet varhaiskasvattajat näkivät jännittämisesä syyn lapsen äänekkäälle käytökselle. He osasivat ottaa käyttöön lapselle sopivia pedagogisia menetelmiä. Muutuneet käytännöt heijastuivat myös äidin saamaan palautteeseen lapsestaan, sillä äiti alkoi saada vihdoin lapsestaan myös positiivista palautetta.

Äiti on myös itse kiinnittänyt huomiota siihen, että negatiivisen palautteen vastapainoksi hän itsekin antaa myös positiivista palautetta varhaiskasvattajille aina kuin vain on aihetta. Erityisesti tällä hetkellä, kun lasten ryhmissä kaikki on hyvällä tolalla, hän on antanutkin paljon positiivista palautetta.

Mut sitte oon niinku yrittäny ny sitten, että aina tulee annettua sitä huonoo palautetta, niin myös sitten oonkin sikapaljon antanu hyvää palautetta, varsinkin nytten kun on oikeesti aihetta. (H2)

Toisen lapsen kohdalla utelias ja perheen asioihin puuttuva varhaiskasvattaja jäi taakse, kun lapsi siirtyi esiopetukseen.

Sillä siitä pääsi ja johtaja lupas, että tämä lastentarhanopettaja ei enää ikinä tule yhdellekään mun lapselle. (H2)

Äiti sai myös päiväkodin johtajalta lupauksen, ettei tämä kyseinen varhaiskasvattaja tulisi kasvattajaksi enää yhdenkään hänen lapsensa ryhmään.

6.2.6 Vanhempien kohtaaminen ilman ennakko-oletuksia – vinkit hyvään yhteistyöhön

Äiti piti varhaiskasvattajille tärkeänä vinkkinä hyvään yhteistyöhön sitä, että vanhemmat kohdataan ilman ennakko-oletuksia. Äidin mielestä olisi hyvä, että varhaiskasvattajat eivät tietäisi, mitä vanhemmat tekevät työksensä, ettei heille tulisi siitä turhia ennakko-olettamuksia. Vanhempien kohtaaminen avoimin mielin ja tasa-arvoisesti nousivat myös esille.

No ainakin ei pitäis olla mitään ennakko-olettamuksia, vaikka ehkä en anna päiväkodin henkilökunnan kattoo mitä niin ku vanhemmat tekee työkseen ihan ensimmäisenä. Mut tasa-arvoisesti mun mielestä kaikkia, sillai niin ku avoimin mielin niin kohtais vanhemman.

Myös hyvän palautteen kuuleminen lapsesta nousi esiin tärkeänä asiana vaikuttamassa yhteistyöhön. Kuuluu varhaiskasvattajien ammattitaitoon löytää lapsista positiivista kerrottavaa, sillä kaikissa lapsissa on aivan varmasti jotakin hyvää.

No mun mielestä on hirveen tärkeetä, et vanhempana kuulla lapsesta jotakin hyvää. Ite ainakin yrittäny pyrkii siihen, et joka päivä olis jotain hyvääkin sanottavaa, et vaikka olis ollu vähän hankaluuksiakin niin, sitten. Koska jokaisessa lapsessa on hyvää, joku asia sujuu. (H2)

Äiti otti myös kantaa siihen, että lastentarhanopettajat pitäisivät varhaiskasvatuskeskustelut. Äidillä oli lastenhoitajan kanssa pidetystä varhaiskasvatuskeskustelusta ikävät kokemukset, sillä äidistä tuntui, että hän olisi pitänyt keskustelua itse itselleen. Äiti itse lastentarhanopettajana oli sitä mieltä, että voidakseen allekirjoittaa keskustelussa käydyt asiat, hän haluaa pitää keskustelut itse.

Että niin ku paljon on nyt puhuttu siitä, että kuka pitää vasukeskutelut, niin kyllä mä oon sitä mieltä, että lastentarhanopettaja, jos sun pitää olla sen takana, mitä sinne kirjetetaan, niin kyllä mä ainakin ite haluun pitää ne. (H2)

Varhaiskasvatuskeskustelut ovat oleellinen osa vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä, ja siinä pedagogisena asiantuntijana olisi hyvä olla lastentarhanopettajan koulutuksen saanut henkilö.

6.3 Vanhemman oman lapsen asiantuntijuutta ei huomioitu – tapaus kolme

6.3.1 Eriävät näkökannat lapsesta – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana

Tutkimukseni kolmannessa tapauksessa kokemuksistaan kertoo äiti, jonka neljävuotias lapsi Lotta (nimi muutettu) on päiväkodissa. Äidin mukaan yhteisenä nimittäjänä näille kokemuksille on ollut se, että vanhemman tuntemusta omasta lapsestaan ei ole huomioitu ja osattu arvostaa. Haasteet lapsen ryhmän yhden varhaiskasvattajan kanssa alkoivat lapsen syksyn varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelusta, jonka tämä ryhmän lastenhoitaja piti. Keskustelussa äiti sai kuulla lapsensa taidoista väitteitä, jotka eivät pitäneet äidistä paikkaansa. Varhaiskasvattaja väitti lapsen harjoittelevan perustaitoja. Varhaiskasvattajan puheesta äiti ymmärsi, että hänen lapsensa ei osaisi tehdä palapelejä ja leikata saksilla. Äiti oli hämmästynyt väitteistä ja pohti, kuinka paljon 4-vuotiailta päiväkodissa oikein vaaditaan, koska hänen lapsensa oli aina ollut taitava palapelien tekijä. Äiti pyysi lasta tekemään kotona palapelin, ja 104 palan palapeli onnistui hyvin. Äiti oli loukkaantunut ja pahoilla mielin varhaiskasvattajan perättömistä väitteistä lapsen taidoista.

Ja sitten tää varhaiskasvatussuunnitelmassa... - -. On tää lastenhoitajan määritelmä Lotasta, niin tota, täällä lukee näitisti, että kädentaidoissa hän harjoittelee perustaitoja esim. leikkaamista ja kynäotetta, tai leikkaaminen ja kynäote, mut tää esitettiin tää asia mulle suullisesti siten, et Lotta ei osaa leikata eikä tehdä palapelejä. - - . Mutta mä rupesin miettimään sit kotona, et ei osaa leikata eikä tehdä palapelejä. No leikkaamista mä mietin, että no en mä oo nähny kauheesti Lotan leikkaavan. - - . Mutta palapeliasiaa mä jäin miettiin, Lotta on aina ollu tosi hyvä palapelien kanssa. Siks mä jäin miettiin et miten niin ei osaa tehdä palapelejä. Ja no sit otettiin uus palapeli kaapista, mitä ei oltu tehty ja annettiin, et haluatko kokeilla ja hän teki. Ja oli siis 4 vuotta ja palapelissä paloja 104 ja se meni ilman ongelmia. Ja mä rupesin miettimään, et mitä ne, mitä siellä päiväkodissa vaaditaan, minkälaisia taitoja. Jos tämä ei riitä, kun lukee, et opettelee perustaitoja. Niin ku ilmeisesti hänen niin ku käden ja silmän koordinaatio ei ilmeisesti nyt toimi, ku ei osaa tehdä palapelejä ja leikata. Ja mä tästä sitten myöhemmin mä loukkaannuin tosi paljon, ku mä tajusin et täähän ei kuvaa mun lasta oikeesti. (H3)

Samassa varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa lapsen väitettiin käyttäytyvän muita lapsia kohtaan huonosti, vaikka sellainen käytös oli lapselle hyvin epätyypillistä. Väite oli äidille raskas, sillä hyvä käytös oli aina ollut äidille tärkeää ja hän oli siihen kiinnittänyt paljon huomiota lapsensa kasvatuksessa.

Mutta siis vielä toinen juttu, oli se ää, että Lotan käyttäytymisestä tuli myöskin tässä samaisessa vasussa sitä, että hän käyttäytyy muita päiväkotilapsia kohtaan rumasti.

Tai siis joitakin. Niin sit kaverisuhteissa tai tällasissa tilanteissa tulee. Se oli tota mulle itselle vähän semmonen paha paikka, koska mä oon aina yrittäny siihen käytökseen panostaa. (H3)

Äiti kyseenalaisti varhaiskasvatussuunnitelman tehneen ja keskustelun pitäneen varhaiskasvattajan väitteet. Hän otti asian esille ryhmän lastentarhanopettajan kanssa.

Mä tämän asian otin puheeksi heidän lastentarhanopettajan kanssa, sen ryhmän. Hakutilanteessa. - - . Mä kysyin tästä suoraan, että mikä tämä on tämä asia ja tää lastentarhanopettajahan oli aivan puulla päähän lyöty, että mikä ihme juttu tää on, että hän ei tiedä mistä puhutaan, et he ei ollu tehny tätä yhdessä. (H3)

Lastentarhanopettaja oli myös ihmeissään varhaiskasvatussuunnitelman väitteistä, eikä allekirjoittanut niitä ollenkaan. Viikkoa myöhemmin lastentarhanopettajalta saatu palautelomake lapsen 4-vuotisneuvolaan oli aivan erilainen sisällöltään kuin lastenhoitajalta saatu varhaiskasvatussuunnitelma. Äiti oli hämmästyynyt täysin toisistaan poikkeavista näkökannoista, sillä hän oli ajatellut, että varhaiskasvattajat tekevät palautteet ja varhaiskasvatussuunnitelmat yhdessä.

Mä luulin et nää tehdään yhdessä ja sitten sen vaan niin ku joku niistä kolmesta pitää. Ne oli jaettu niille kolmelle. Muttet hän ei tienny tästä asiasta mitään ja mä sain. Tää on lokakuun lopussa päivätty ja mä oon marraskuun alussa Lotasta saanu sen neljävuotisarvioinnin päiväkotia varten, jossa tää lastentarhanopettaja oli erityismainintana laittanu esimerkiksi kädentaidot, tekee isoja palapelejä, sit leikkaa, piirtää, kirjottaa. (H3)

4-vuotisneuvolapalautteeseen lastentarhanopettaja oli myös kirjoittanut, että lapsen käytös on kaudista ja kohteliaasta päiväkotitovereita kohtaan. Lapsen ryhmän varhaiskasvattajilla oli aivan tyystin erilaiset näkemykset lapsesta.

(S)itte taas tässä lastentarhanopettajan arviossa oli päinvastainen. Siellä oli että käyttäytyy kauniisti ja kohteliaasti päiväkoti niin ku kavereita kohtaan. (H3)

Äidillä oli myös muita haasteita tämän varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun pitäneen varhaiskasvattajan kanssa. Äidin sanomisia ja oman lapsensa tuntemusta kyseenalaistettiin toistuvasti. Varhaiskasvattaja esimerkiksi väitti, ettei lapsella ollut mukana tarpeeksi vaatetta ulkoiluun. Lapsella oli kuitenkin mukana sellainen vaatekerrasto, jolla hän kotonakin äidin kanssa ulkoili ja pärjäsi sillä hyvin. Varhaiskasvattaja kyseenalaisti välivaatetuksen olemassaolon ja asiaa tarkastaessaan huomasi välivaatetuksen löytyvän takin alta, juuri kuten äiti oli sanonut.

Meillä on kyl ollu tämän vasunpitäjän kanssa muitakin ongelmia, esimerkiksi tämän tilanne, että oli, se oli tää sama syksy, oli tota syksy siis semmoset kylmät vai ei, iltapäivisin usein lämpöstä, aamusin kylmää. Ja mää olin laittanu Lotalle, siis Lotalla oli välikausivaatteet ja siellä alla fleecetakki. Ja tota neulehanskat ja ne oli siis semmoset vaatteet, millä mä ulkoilen Lotan kanssa. Ja kun mää hain, niin tuli ilmotus, että lapsella on ihan vääränlaiset vaatteet päällä ja sen tulee kylmä täällä ja mä sanoin et otetaan paksummat hanskat käyttöön, ei siinä mitään. Mutta kun pitäis olla jotain välivaatettakin. Mä olin, että niin mutta sillähän on fleecetakki. Että ei ole. Mä olin että oli kun mä toin aamulla, mutta sitä mä en tiedä mihinkä se on nyt sitten joutunu. Ei ole päällä. Siinä koko kansan nähden päiväkodin pihassa tää hoitaja avas meidän Lotan pihavaatteet vaan huomatakseen, että sillä on fleecetakki siellä alla. Hän laitto sen kiinni ja totes että oho.(H3)

Äiti koki, että häntä syytettiin väärin perustein ja syyttä suotta varhaiskasvattajan mielestä lapsen väärästä ulkovaatetuksesta.

Mut jos mä sanon että mä olen pukeunut aamulla lapselleni jotain. Ei ole. Tai että Lotta mun mielestä pärjää näillä. Ei pärjää. Et sitä mää en tiedä, mä oon kysynyt usein Lotalta, et onko sun ollu kylmä tai onks sun ollu kuuma tai millon mitäkin, mistä on tullut, niin että ei. (H3)

Äiti kertoi olleensa hyvin huolehtivainen ja tarkka lapsensa sopivasta ulkovaatetuksesta. Varhaiskasvattajan väitteet riittämättömästä vaatetuksesta olivat äidistä syyllistäviä. Varsinkin, kun vaadittu vaatetehta löytyi lapsen takin alta varhaiskasvattajan vastaväitteistä huolimatta. Varhaiskasvattajan tiuskaisut, kärkkäys ja virheelliset väitteet tekivät yhteistyöstä hankalaa.

Ja ne on aina kaikki nämä jutut on kulminoitunu tän yhden ja saman hoitajan kanssa. (H3)

Äidin ratkaisu ikäviin yhteistyön pulmiin varhaiskasvattajan kanssa oli kohtaamistaan epäkohdista keskustelu ryhmän lastentarhanopettajan kanssa. Häneltä äiti koki saavansa ymmärrystä ja tukea.

Ja kun mä tiedän, et se lastentarhanopettaja kyllä niin ku hyvinkin ymmärsi, että tää asia on paha, kun mä muistan et mä oon itkenyt siellä pihassa siis hänelle tätäkin asiaa, tätä ja tätä, muitakin, tiuskimisia ja väriä vaatteita ja millon mitäkin tämmöstä siis niin ku pienempää kurjuutta. (H3)

Lapsi oli ollut jo pidempään päiväkodissa, eikä äidillä ole ollut koskaan kenenkään muun varhaiskasvattajan kanssa yhteistyössä ongelmia.

Mutta että tää on niin ku ollu semmonen kurja juttu, kun meillä on muuten päiväkodin kans menny, tietekin aina jos jotain pientä saattanu olla, mut siis semmosta sitten ettei oo tarvinnu loukkaantua. (H3)

Äidille oli herännyt epäily, että voisiko varhaiskasvattajan käytöksen takana olla asenteellinen suhtautuminen siihen, että äiti oli ongelmien alkaessa kotona vauvan kanssa, mutta vanhempi lapsi jatko edelleen päiväkodissa. Epäilykset heräsivät äidillä, kun yhteistyön haastavuus helpotti tämän varhaiskasvattajan kanssa, kun varhaiskasvattajalle selvisi, että äiti tekee myös keikkatyötä toisinaan vauvan syntymästä huolimatta. Tämän jälkeen yhteistyö on ollut seesteisempää, eikä varhaiskasvattajan taholta ole enää tullut tiuskimisia.

Mutta nyt tänä keväänä ei oo mitään, mä mietin että voiko tässä olla semmonen asenteellinen asia. Et tää keskusteluhan on käyty tosiaan pari kuukautta sen jälkeen kun Lassi syntyi ja Lotta jatko päiväkodissa ja mä olin kotona. Onko tässä joku asenteellinen asia tästä, että mää oon kotona ja mun lapseni on osittain, siis Lotta on sopimuspäivillä päiväkodissa. Koska tää on nyt keväällä helpottanu ja hänelle kävi nyt alkuvuodesta ilmi niin sanotusti, että mä teen keikkatöitä. Hän kysy multa, että säkö teet oikeesti sit töitäkin. (H3)

6.3.2 Kokemus varhaiskasvattajan erilaisuudesta – vuorovaikutus päiväkodissa

Äiti kuvaili varhaiskasvattajaa, jonka osalta koki kohdanneensa vääryyksiä, luonteeltaan erilaiseksi kuin muut päiväkodin varhaiskasvattajat. Muut varhaiskasvattajat olivat lämpimämpiä kohtaamisissaan muiden ihmisten kanssa kuin tämä kyseinen varhaiskasvattaja. Hänen erilaisuutensa oli pistänyt silmään myös päiväkodin tärkeiden ihmisten -päivässä vierailleille perheen tuttavillekin.

Siis hän on hyvin erilainen kuin ne muut hoitajat koko päiväkodissa. Siellä on yleensä hyvin siis lämpösiä, siis lapsia halataan usein ku he tulee päiväkotiin tai lähtee tai näin, siis se on ollu sellasta. Niin tää yks hoitaja on, hän on selkeesti luonteeltaan ihan erilainen. Sillälailla erilainen että jopa näis tärkeitten ihmisten ja isovanhempien päivissä, kun ollu ulkopuolinen, meidän perheen ulkopuolinen ihminen siellä, niin hän on ihmetelly et siellä on yks hoitaja joka on ihan erilainen kuin muut. Ettei se oo ilmeisesti pelkästään mun pään sisälle se, et hän on niin ku erilainen. (H3)

Lapsen ja varhaiskasvattajien välisissä kohtaamisissa äiti ei ollut havainnut erityisiä poikkeavuuksia, muuta kuin kohtaamisten lämmön asteen, joka eri kasvattajilla vaihteli. Äiti ei kuitenkaan usko tämän tietyn varhaiskasvattajan kohtelevan heidän lastaan mitenkään poikkeuksellisesti muiden lapsiin verrattuna.

Mää en usko, että se on Lotalle, tai sitten Lotta ei ainakaan oo huomannu. Lotta on kyllä hyvin herkkä niin ku varmaan lapset kaikki vaistoamaan. Mutta mä oon yrittäny kysyä Lotalta sillai kierrellen kaarrellen, että minkälaisia ne tädit siellä päiväkodissa on ja onko joku kivampi ku toinen, niin ei hän ikinä tuo tätä ihmistä mitenkään niin ku ainakaan systemaattisesti, että tää olis jotenkin kurja hälle ja sen takia se niin ku ehkä mä en oo sen takia myöskään ottanu tätä asiaa vielä sillai esille, koska Lotta ei oo ainakaan nähtävästi niin ku, ei koe sitä sillai että tää täti simputtais. Se on joo, vähän lisänny sitä mun ajatusta siitä, että onko se kuitenkin se ongelma se Lotan äiti. (H3)

Äiti on lapseltaan kautta rantain tiedustellut varhaiskasvattajien suhtautumista lapseen ja käytöstä lasta kohtaan. Lapsi ei kuitenkaan kertonut mitään poikkeavuuksia ilmenneen kohtaamisissa. Tämä on huojentanut äidin mieltä, mutta lisännyt epäilyksiä siitä, että yhteistyön haasteiden vaikuttimena olisikin lapsen äidin kotona olo.

Äiti nosti haastattelussa esiin sen, kuinka vähän palautetta hän päivittäin varhaiskasvattajien kanssa kohdatessaan saa kuulla lapsestaan.

Siis mullehan ei nykyisin ikinä kerrota, mitä siellä on tehty tai mitenkä on menny. Se on vaan sillai hei hei, nähdään huomenna. (H3)

Äiti toivoisi, että edes joskus kerrotaisi, miten lapsen päivä on menny. Nyt kuitenkin tilanne on jo helpompi, kun lapsi osaa itse kertoa, jos päiväkodissa on ollut jotain erityistä.

Tässäkin haasteellisessa yhteistyötapauksessa äidin rooli hahmottui äidin kokemuksessa ensisijaisena vanhempana suhteessa isään. Se näyttäytyi siten, että varhaiskasvattajat kertoivat asiat, erityisesti ikävät maininnat, aina äidille. Äitiä ihmetytti, että isä ei saanut koskaan kuulla negatiivista palautetta tältä varhaiskasvattajalta, jonka kanssa äidillä oli yhteistyön haasteita.

Sitä paitsi se että, hänen isälleen ei oo koskaan sanottu mitään. Ne tulee kaikki mulle. Tosin voi olla, mieshän ei kuuntelis välttämättä, että. Ei oo ehkä huomannu myös, ei jäisi niin ku. Ei se muistais enää kotona sanoo mulle, et sillä on väärät hanskat tai jotain muuta. (H3)

Äiti tosin pohti, olisiko sana esimerkiksi vääristä vaatteista kuitenkin kulkeutunut lapsen isän kautta hänelle. Lapsen isä saattaisi suodattaa sanomiset välittömästi. Äiti kuitenkin haluaa olla perillä, mitä lapsen päiväkodissa tapahtuu ja mitä viestejä heidän perheelleen välitetään.

6.3.3 Virheelliset väitteet vailla lopullista korjaamista – nykytilanne

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun jälkeen äidin luottamus karisi keskustelun pitäneen varhaiskasvattajan ammattitaitoon. Varhaiskasvattajan paikkaansa pitämättömät väitteet lapsesta loukkasivat äitiä. Äiti hämmästeli, miten tämä varhaiskasvattaja voi nähdä hänen lapsensa niin eri tavalla kuin muut varhaiskasvattajat, neuvolan terveydenhoitaja sekä äiti itse.

Tämän jutun jälkeen se että, jos hän näkee mun lapsen täysin poikkeavalla tavalla kuin minä tai sit jopa sen ryhmän toinen hoitaja. Niin sillon. (H3)

Luottamuksen palauttamiseksi äiti olisi toivonut, että varhaiskasvatussuunnitelman virheet olisi korjattu. Koko asia jäi käsittelemättä kyseisen varhaiskasvattajan kanssa. Kun äiti otti asian puheeksi ryhmän lastentarhanopettajan kanssa, hän olisi toivonut, että lastentarhanopettaja olisi ottanut vetovastuun koko asian selvittämisessä. Äiti olisi toivonut, että lastentarhanopettaja olisi selvittänyt asian keskustelun vetäneen lastenhoitajan kanssa, niin että äitikin olisi ollut tietoinen, että asia on käsitelty. Yhteinen keskustelukin kaikkien kolmen kanssa olisi ollut hyvä keino asian selvittämiseen.

Mä luulen, et koska mä oon välillä vähän liian semmonen, miten sen nyt sanois, mut siis en uskalla ottaa ehkä puheeks ihan kaikkia asioita, vaikka monista asioista oonkin siis tarkka ja näin, niin ehkä se sillon lastentarhanope, kun mä hänelle tätä asiaa purin ja hän tuntu ymmärtävän, niin olis voinu jollain tavalla käsitellä tän sen ihmisen kanssa niin, että myös mulle olis käyny selväks, et tää asia on käsitelty ja vaikka niin, että me oltais oltu vaikka kaikki siinä. - - . Mut siis joku olis niin kun, tavallaan ettei se, kun mää en osannu siitä sitten ruveta purkamaan ja pelkäsin et siitä tulee Lotalle seuraamuksia, et joku muu olis niin kun ottanu sen vetovastuun sen tilanteen selvittämisestä. (H3)

Äidin mielen pahoittuminen kävi lastentarhanopettajallekin selväksi. Tilanne jäi kuitenkin avo-
naisiksi, eikä äiti tiedä, ottiko lastentarhanopettaja asiaa ikinä puheeksi lastenhoitajan kanssa. Äiti ei ole silloisen lastentarhanopettajan kanssa puhumisen jälkeen ottanut asiaa enää esille päiväkodissa. Tällä hetkellä kyseinen lastentarhanopettaja ei enää ole lapsen ryhmässä, mutta varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun pitänyt lastenhoitaja on. Keväällä varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelulle ei löytynyt aikaa, joten äidille ei ole tullut tilaisuutta perusteellisesti käydä tapahtunutta läpi varhaiskasvatussuunnitelman tehneen varhaiskasvattajan kanssa. Varhaiskasvattaja kirjasi keväällä muistioon uusia havaintojaan, ja äiti vain allekirjoitti ne. Vanhoja väitteitä ei silloinkaan korjattu.

Kun tota piti, piti käydä sitten se seuraava tap, keväällä se, niin ei sille saatu sovittua mitään aikaa. Mikään aika ei koskaan niin niin ku ei ollu semmosta, niin sitten tää vaan allekirjoitettu. Ei me olla pidetty mitään vasua enää keväällä. Hän on itte kirjottanu vaan näitä, niin ku asioita, mitkä, täällön näitä havaintoja ja tavoitteita, niin että mitä on tapahtunu ja pyysi sitten mun nimen alle. Et me ei olla pidetty varsinaisesti mitään vasua, missä mä olisin voinu edes sitten tätä hänen kanssaan enää kahden kesken sitten puidakaan. (H3)

Äiti on pohtinut, että haluaisi vielä käydä tapahtuneen läpi. Vielä hän ei ole sitä kuitenkaan tehnyt, sillä hän on pelännyt puheeksi ottamisen vaikutuksia ryhmässä olevaan lapseensa. Äiti pelkää, että negatiivinen palaute kostettaisiin lapselle, eikä varhaiskasvattaja osaisi suhtautua siihen aikuismaisesti rakentavana palautteena.

Ja sen takia mä oon monta kertaa ajatellut, että mä haluaisin ottaa tän vielä puheeksi tän asian siis niin ku kokonaisuutena, en nyt mitään tiettyä asiaa välttämättä tai erityisesti, mutta. Mä en halua tehdä sitä niin kauan ku Lotta on tossa päiväkodissa. Koska sit mä en halua, että se joutuu kärsimään siitä, jos mää. Vaikka ei saisi. Pitäis käyttäytyä aikuismaisesti ja jättää ne asiat sit vaan aikuisten välille, jos näin on. Mutta pystyykö, ettei se sitte kostaudu siihen että. Mutta sitä nyt sitä uraa on enää muutama kuukausi jäljellä, et sittenhän mä voin avata sanaisen arkuni. (H3)

Lapsella oli haastatteluhetkellä enää muutama kuukausi jäljellä päiväkotiaikaa ennen esiopetuksen alkamista. Äiti suunnitteli ottavansa asian puheeksi vielä ennen sitä.

Samaisen lastenhoitajan negatiivinen kommentointi ja töksäyttely äidille loppuivat, kun kasvattajalle selvisi, että äiti käy satunnaisesti töissä, eikä vain loikoile vauvan kanssa kotona, kun isompi lapsi on päiväkodissa. Äiti myös alkoi varustaa lastaan päiväkotiin suurella vaatevarastolla, ettei tulisi väitteitä lapsen puutteellisesta ulkovarustuksesta.

Ei oo, sen jälkeen hän ei oo ainakaan suoraan mulle siis sillai niin ku töksäytelty mitään. Mut mä oon kyllä sen jälkeen ruvennu siis mä oon kantanu sinne aina puoli vaatekaappia mukanani niin ku Lotalle, että tässä on sitä ja tässä tätä ja repussa on tuota, että pistä sitten, et kattokoon siellä sitten mitä pitää laittaa, jossei. Tosin Lotta kun nykyisin pukee itte, hän tietää kyllä hyvin tarkkaan, mitä hän yleensä haluaa pistää päälle. (H3)

Yhteistyössä olleet haasteet ja ikävät kohtaamiset jättivät kuitenkin äitiin jäljen, ja tekivät hänestä varautuneen tämän kyseisen varhaiskasvattajan kanssa juttellessa. Äiti ei voinut luottaa siihen, että varhaiskasvattajalta ei tule perättömiä syytelyitä.

Kyllä mulla edelleen, mä myönnän, jos mä haen Lottaa ja Lotta juoksee sieltä ja tulee sitten tulee tää kyseinen hoitaja perässä, niin aina mää oon sillä asenteella, nyt sieltä tulee, nyt on jotakin taas puuttunu tai ollu väärin tai siis jotain on tapahtunu, vaikkei hän oo sanonu mulle pitkään aikaan nyt enää mitään semmosta niin ku negatiivista Lotasta. (H3)

Tapaus osoittaa, että omaan lapseen kohdistuvat tai omaan vanhemmuuteen liittyvät virheelliset väitteet eivät helposti unohdu, vaan voivat kuormittaa yhteistyötä pitkään.

6.3.4 Vanhempien oman lapsen asiantuntijuuden kunnioitus – vinkit hyvään yhteistyöhön

Äiti kertoi vinkkejä varhaiskasvattajille hyvään yhteistyöhön vanhempien kanssa. Kunnioitus ja avoimuus ovat tärkeitä peruseriaatteita yhteistyössä. Varhaiskasvattajien täytyy kunnioittaa vanhempien oman lapsensa asiantuntijuutta, sillä vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten. Tietenkin asioista, jotka huolestuttavat, täytyy sanoa vanhemmille, mutta sanomisen tapa täytyy harkita tarkkaan. Myös isä pitäisi nähdä tasavertaisena vanhempana äidin kanssa, sillä isäkin tuntee oman lapsensa.

Kunnioitus, se sellanen niin ku avoimuus. Toki asioista pitää sanoa, jotka on epäkohtia. Se et miten niistä sanotaan. Ja sit se että mä kuitenkin uskon äitinä tuntevani Lotan, no voin sanoa, et kaikista parhaiten täs maailmas. Isänsä tuntee hyvin myös, et se että. - - . Mut siis se että oltais avoimia ja kunnioitettais sitä, myös sitä, että vanhemmat voi tietää siit lapsest. Toki he on lapsen kanssa siellä paljon. Se on toisenlaista, kun mitä se on kotona, mutta kyllä mä silti väitän tietäväni enemmän sen, mun tytön asioista vielä tässä vaiheessa elämää kun he siellä. (H3)

Äiti toivoi myös varhaiskasvattajilta aikaa vanhempien kohtaamiseen. Hän koki, että heillä on usein liian kiire keskusteluun. Kuitenkin tarpeen vaatiessa hän uskoi, että saisi pyydettyä varattua aikaa kahdenkeskiseen keskusteluun. Äiti kuitenkin kaipasi aikaa vapaamuotoiseen luottamukselliseen keskusteluun tai edes muutaman sanan vaihtamiseen lapsen vienti- ja hakutilanteissa, mutta pohti, että varhaiskasvatuksen resurssit eivät taida mahdollistaa sellaista.

No sit se, mä tiedän, et se varmasti ihan resurssipula, että kun heitä on aina siellä niin vähän, kun lapsia haetaan. Sieltä on aina vähintään yks tai kaks lähteny jo. Samaten aamulla, siellä on aina yleensä yks vaan vastassa ja sit kun niitä lapsia tulee hirmunen määrä, et sitä aikaa ei oo. Mut se ois kiva, että jos vois vaikka sanoo muutaman sanan siitä, jos on jotain erityistä sillä lapsella siinä eteisessä, eikä se että, sä metsästät sitä hoitajaa sieltä, et onks se hakemassa sitä puurokärkyä vai mitä, et se on niin ku hankala, et sä, yleensä on hirmu hankala sanoa aamulla ja sit

aika usein myös hakiessa saattaa olla, et heillä ei oo niin ku aikaa, tai ainakaan sillai et sais sanottua mitenkään luottamuksellisesti, että jos on joku asia, joka. (H3)

Olisi tärkeää voida saada kertoa varhaiskasvattajille luottamuksellisesti, jos lapsesta on jotain akuuttia kerrottavaa. Varhaiskasvattajien työvuorojärjestelyt eivät useinkaan anna myöten, että vienti- ja hakutilanteessa olisi yhtä-kahta varhaiskasvattajaa enemmän kasvattajia paikalla.

6.4 Varhaiskasvattajan epäasiallinen käytös – tapaus neljä

6.4.1 Vaatimukset isän osallistumisesta lasten päiväkotihakemisiin sekä äitiin kohdistuvat solvaukset – yhteistyön haasteet vanhemman kokemana

Tutkimukseni neljäntenä ja viimeisenä haastateltavana oli äiti, joka oli kohdannut haasteita varhaiskasvattajien kanssa kahdessa eri päiväkodissa. Ensimmäiset haasteet ilmaantuivat heti esikoisen Maijan (nimi muutettu) mentyä päiväkotiin alle vuoden ikäisenä. Kyseessä oli vuoropäiväkoti, jossa varhaiskasvattajille muodostui äidin mukaan ongelmaksi se, että isä ei pystynyt osallistumaan lapsen viemiseen ja hakemisiin päiväkodista. Niiden järjestäminen olisi ollut hyvin vaikeaa, sillä kuljetusalalla töissä ollut isä ei tiennyt työvuorojaan etukäteen, vaan pääsi lähtemään töistä, kun päivän työt oli tehty. Lapsen hoitoajat piti tarkasti ilmoittaa päiväkotiin, mutta vaatimukset isän osallistumisesta olivat äidin mielestä mahdottomia, koska niiden puitteissa hoitoaikoja ei olisi voitu määrittää kovinkaan tarkasti.

Maija aloitti päivähoidon, olikohan Maija 9 vai 10 kuukautta. Ja mä tein sillon 3-vuorotyötä. Ja lasten isä, silloinen aviomieheni, ajo rekkaa työkseen. Ja tota se oli vuoropäivähoito missä Maija oli. Niin siellä kauheen tarkkaan, esimerkiksi siellä ei hyväksyty, ettei isä tiedä työvuorojaan. - - . Ja kuitenkin meidän piti ilmoittaa tarkat ajat, koska se lapsi tuodaan ja koska se haetaan. Eihän se ollut milläänlailla mahdollista, koska isän työvuorot saattoi loppua päivällä yhdeltä tai iltapäivällä neljältä, ellei mennyt ylitöiksi. - -. Ne ei meinannu millään ymmärtää, että jos on rekan kanssa Helsingissä, niin sä et nyt siitä niin vaan. Että et sä nyt sitä kuormaa jätä ajamatta sen takia että kun pitää päiväkodista hakee. - -. Se on ollut ensimmäinen sellainen vaikee paikka päiväkotimaailmassa. (H4)

Vaatimukset isän osallistumisesta lapsen viemiseen ja hakemiseen olivat kuitenkin äidin mukaan vain huolehtimista ja vuoropäiväkodin käytäntöjen noudattamista.

Ihan huolehtimista. - - . (V)aan että, siellä ryhmässä ne ei, ne sano, että he ei voi hyväksyä sitä, että ei ilmoiteta isän työaikoja, että se ei vaan, niin ku tää on vuoropäiväkoti, niin tää toimii erilailla. (H4)

Niistä ei jäänyt äidille kurjaa oloa, vaikkakin ne olivat ensimmäiset päiväkotimaailmassa koetut yhteistyön haasteet varhaiskasvattajien kanssa. Myöhemmin perhe kasvoi vielä toisella lapsella Annalla (nimi muutettu), mutta vanhempien avioliitto päättyi eroon. Lasten päiväkotia vaihtui, ja siellä äiti koki olevansa yksinhuoltajuutensa vuoksi varhaiskasvattajien erityisen huomion kohteena.

Mut se lähti ihan sieltä, sekä Annan että Maijan, jotenkin musta tuntu, että mä olin aika silmätikkuna siellä molemmissa ryhmissä, koska mä olin yksinhuoltaja ja isä ei niitä koskaan hakenu tai vieny. Se olin aina minä, joka niitä. Ensin perusteltiin sillä, et se tekee lapsille huonoo ja myöhemmin ne alko perusteleen sitä sillä, et mä itse väsyn liikaa. (H4)

Uudessa päiväkodissa haasteita äidin ja varhaiskasvattajien yhteistyölle aiheutti erityisesti vanhemman lapsen ryhmän varhaiskasvattaja, joka äidin kertoman mukaan käyttäytyi jatkuvasti epäasiallisesti äitiä kohtaan. Syynä tähän oli se, että lapset joutuivat olemaan hoidossa pitkiä päiviä äidin työn ja työmatkojen vuoksi.

Myöhemmin erottiin lasten isän kanssa ja mä jäin yksin. Anna oli silloin pikkusen alta yks, joo se oli kokolailla yksi, kun se alotti päivähoidon. Maija oli silloin kolme. Päiväkodin kanssa väännettiin kättä, mut haukuttiin ihan pystyyn, et mä oon ihan huono äiti, kun mun lapset on niin pitkiä hoitopäiviä. Koska siitä tuli 10 tuntia, kun mulla meni matkoihin tunti kaupungin sisällä. (H4)

Äitiä syyllistettiin voimakkaasti lasten pitkistä hoitopäivistä sekä lasten parhaan unohtamisesta. Varhaiskasvattaja soimasi äitiä päivittäin huonoksi äidiksi hakutilanteissa lasten pitkien hoitopäivien takia ja väitti, ettei äiti ajattele lastensa parasta, kun pitää lapsia päiväkodissa niin pitkään. Varhaiskasvattajan epäasiallinen käytös teki yhteistyöstä todella haastavaa. Myös päiväkodinjohtajan kanssa keskustellessaan äiti sai kuulla, että ei ajattele lastensa parasta päiväkotipäivien pituuden vuoksi.

Että kyllä pitää lasten parasta ajatella, et jos isä ei pysty osallistuun, niin sit mummun täytyy. (H4)

Lapsen parhaaseen vetoamalla äiti yritettiin saada lyhentämään työpäiviään tai pyytämään kaukana asuva isoäiti avuksi lasten aikaisempaan hakuun päiväkodista. Yhteistyön kohteena oli pikemmin

vanhemmuus kuin varhaiskasvatuksessa oleva lapsi. Äiti koki, että hänen vaikeaa tilannettaan ja yksinhuoltajuuttaan ei ymmärretty ja tuettu tarpeen vaatimalla tavalla. Haasteellisen yhteistyön taustalla äiti näki myös syynä varhaiskasvattajan kokemattomuuden. Varhaiskasvattaja, joka käyttäytyi epäasiallisesti, oli nuori ja kokematon työssään vielä. Myös varhaiskasvattajan persoonan äiti nosti esiin vaikuttimena haasteisiin. Äiti myös epäili, että kyseinen varhaiskasvattaja ei tainnut olla mieleisellään alalla töissä, sillä hän ei vaikuttanut viihtyvän työssään.

Joo ja sit on valitettavasti pakko sanoo, et siinä vaiheessa kun suoraan koulusta valmistunut parikymppinen ihminen lyödään työelämään, niin kyllä sen huomaa, kun elämäkokemus sieltä taustalta puuttuu. Tehdään aika paljon oppikirjan mukaan suoraan. Toki on persoonakysymys, että ei kaikki. Sitten on osa niitä, jotka ei ehkä oo ihan siellä omalla alallaan. (H4).

6.4.2 Negatiivinen ilmapiiri päiväkodin leimaavana tekijänä – vuorovaikutus päiväkodissa

Lasten päiväkotia äiti ei kuvaile kovin imartelevin sanoin, sillä päiväkotia varhaiskasvattajineen näyttäytyi äidille todella huonossa valossa. Päiväkotia oli pimeä ja ahtaan oloinen, ja koko päiväkodin ilmapiiri vaikutti huonolta vanhemman näkökulmasta katsottuna. Äiti kuuli varhaiskasvattajien puhuvan päiväkodin käytävillä pahaa toisistaan, ja huomasi, että jotkut varhaiskasvattajat eivät edes puhuneet toisilleen.

Siellä oli kauheen pienet ja ahtaat tilat lapsilla ja se oli aika hämärä mun mielestä koko ajan se päiväkotia. Et sinne ei kauheesti päässy niin ku ulkoo valo sisälle. - - . Ja siellä huomasi sen, et henkilökunnan kemiat oli huonot. Siellä oli työntekijöitä, jotka ei puhunu toisilleen tai ne saatto käytävällä puhua pahaa toisistaan, niin että siinä oli vanhempia paikalla. - -. Siellä oli kauheen nuoria ja vähän nyrpeen olosia hoitajia. (H4)

Esikoisen ryhmässä kaksi varhaiskasvattajaa olivat luonteiltaan aivan toistensa vastakohtat; toinen tiukka ja negatiivinen ja toinen hellä kasvattaja. Tämä tiukaksi kuvailtu oli juuri se, kenen kanssa yhteistyössä oli haasteita, ja joka käyttäytyi epäasiallisesti äitiä kohtaan. Äiti epäili, että lapsiryhmässä oli ollut ristiriitaa näiden kahden hyvinkin erilaisen kasvattajan välillä, eivätkä he olleet vetäneet yhtä köyttä. Siinä ovat lapsetkin olleet ihmeissään, miten tulisi toimia.

Ja tota yks niistä tädeistä oli kovinkin tiukka ja se yks oli sit sellanen mummomainen, äärimmäisen hellä ja herkkä ja. Se sattuu oleen töissä siinä samassa ryhmässä. Se nuori tyttö oli sen oloinen, et se vihaa lapsia ja kun taas se vanhempi nainen oli

sen oloinen, et se rakastaa kaikki niinku haleilla kuoliaaksi. Niin mä luulen, että onko siellä ollut sitten ryhmän sisällä pieni ristiriita lapsilla. Ei olla vedetty niin yhtä köyttä. (H4)

Kun vanhempi kasvattaja oli aamuisin työvuorossa, äidistä oli mukava viedä lapset päiväkotiin. Illalla lasten hakeminen nuorelta varhaiskasvattajalta oli kurjaa. Silloin äiti sai usein kuulla olevansa epäkelpo äidiksi, kun lapset olivat jälleen olleet pitkän päivän päiväkodissa.

Et aamulla mää näin sitä vanhempaa rouvaa ja iltapäivisin tätä toista. Aamulla oli kiva viedä lapsia, mut iltapäivällä niitä oli ihan hirvee hakee sieltä pois. (H4)

Ryhmän nuori ja tiukka varhaiskasvattaja ei äidille muuten juuri jutellut kuin tehdessään selväksi äidin kykenemättömyyden lastensa äidiksi.

Se nuori tyttö oli sellanen, et se ei juuri koskaan edes puhunu, ja se teki erittäin selväks oman mielipiteensä siitä, minkä mittaiset päivät minun lapsilla pitäisi olla ja sanoi ihan suoraan että olen huono äiti, en ajattele lasteni parasta. Nää oli niitä tyypillisiä hakukeskusteluita. Joka päivä, jos hän oli siellä paikalla, käytiin tämä sama keskustelu siitä, että olenko kykenevä äidiksi. (H4)

Äiti koki, ettei saanut juurikaan tietoa lapsen päivän kulusta edes kysyttäessä. Varhaiskasvattajat vastasivat vältellen tai vastausta ei tullut ollenkaan.

(J)os kysyit miten on päivä menny, niin vastaus oli emmä tiä tai hyvin, ja sit ne käänty pois. (H4)

Tällä tiukalla varhaiskasvattajalla oli kuitenkin äidin mukaan hyvät välit osaan vanhemmista, ja jutteli heille paljonkin. Äiti epäili, että he eivät vain tulleet juttuun. Äiti ei myöskään voinut hyväksyä varhaiskasvattajan epäasiallista käytöstä lapsia kohtaan. Varhaiskasvattaja puhui lapsille äidin mielestä negatiivisesti ja komensi heitä paljon. Äidin mielestä tämä varhaiskasvattaja oli täysin sopimaton kasvatusalalle.

(M)ä en ikinä kuullut sen sanovan mitään nätisti lapsille. Vaan se aina komensi ja sen äänensävy oli hirveen negatiivinen. Mun mielestä lasta voi myös komentaa sillai nätisti tai voi sanoo et hei älä tee noin, että se on vähän kurjaa. Kuitenkin pienistä lapsista kysymys, niin se kyllä tiuskas. Ja tiuskas kovasti, et se. Joo, mut sitte sillä oli kyllä semmoset suosikkivanhemmat siellä. Joo, siellä oli yks sellanen äiti, kelle se jutteli ja lörpötteli aina niin ku mennen tullen. Mut ehkä meillä oli henkilö-kemioissa joku juttu. Plus että tietenkun vierestä katto sitä sen toimintaa lasten

kanssa, niin ei sitä kauheesti arvostanu. Mun nähdäkseni kolme-neljävuotiaalle lapselle pitäis puhua vähän enemmän lapsentasoisesti. (H4)

Äiti menetti luottamuksensa lastensa toiseen päiväkotiin ja erityisesti siihen varhaiskasvattajaan, jonka kanssa hänellä oli haasteita yhteistyössä. Luottamus karisi, kun varhaiskasvattaja asetti äidin kykeneväisyyden äidiksi toistuvasti kyseenalaiseksi ja haukkui äitiä huonoksi äidiksi, joka ei ajattele lastensa parasta. Myös varhaiskasvattajan tapa kohdella lapsia sai aikaan epäluottamusta äidissä. Hän maalaili esille kuvaa jopa varhaiskasvattajan mahdollisesta väkivaltaisuudesta lapsia kohtaan, jos varhaiskasvattaja olisi heidän kanssaan keskenään.

Mut siis tähän yhteen päiväkotiin meni kyllä. - - . No siis sanotaan näin, et jos hän ois ollu päiväkodissa yksin, niin en olis luottanu lapsiani. Jos mä oisin tienny, et siellä ei oo ketään muita pihavahtina tai mitä tahansa muuta, niin siis mulla tuli siitä sellanen olo, et se vois olla vaikka väkivaltanen. Elikkä sitä luottamusta ei todellakaan löytynyt siihen ihmiseen. Se yleistapa tavallaan oli jo pelkästään semmonen, luojalle kiitos siellä oli aina viiteen asti kaks ihmistä paikalla. Tai kuuteen, miten se nyt olikin. Mutta sitä muistan miettineeni, että kuinka paha se oikeesti niille lapsille vois olla. Sit mä mietin et okei, se on kuitenkin töissä tommosessa paikassa. Sillä ei oo varaa tyriä, että joku sen näkis ja joskus muistaakseni oli illalla jonkun aikaa yksin. Mä lohduttauduin sillä et se on keskellä kerrostaloaluetta ulkona niiden lasten kanssa. Elikkä mun lapseni on turvassa, et joku näkis taatusti, jos jotain siellä tapahtuis. (H4)

Äidiltä ei löytynyt luottamusta tähän varhaiskasvattajaan yhtään. Äiti kuitenkin luotti ympäristön valvontaan, että mitään pahaa ei voisi tapahtua hänen lapsilleen, kun muita varhaiskasvattajia on paikalla ja päiväkoti sijaitsee keskellä asutusta.

Erikoiseksi ryhmän varhaiskasvattajien henkilökuntarakenteen tekee se, että äidille on jäänyt epäselväksi, oliko ryhmässä lastentarhanopettajaa. Äidin mukaan nämä kaksi aiemmin kuvailtua, tiukka ja hellä kasvattaja, olivat molemmat lastenhoitajia koulutustaustoiltaan.

Siellä oli joku kolmas, mutta mä en oo varmaan ikinä edes nähny kyseistä ihmistä. Tai en ainakaan muista et olis ollu. Melkein se oli tää nuori tyttö siinä, jota eniten näki. Sit kuitenkin se teki iltavuoroo enempi. Et aamulla mä näin sitä vanhempaa rouvaa ja iltapäivisin tätä toista. (H4)

On mielenkiintoista, miten ryhmän lastentarhanopettaja on jäänyt vanhemmalle niin näkymättömäksi ryhmässä, ettei äiti muista edes tavanneensa häntä.

Äitiä mietitytti, johtuiko esikoisen puhumattomuus päiväkodissa ryhmän varhaiskasvattajista. Äidin esikoinen oli aina ollut hiljainen lapsi, mutta tuossa ryhmässä se korostui entisestään. Lapsi ei montakaan kertaa ryhmässäolovuoden aikana puhunut ryhmän varhaiskasvattajille. Äiti oli ajatellut lapsensa vain olevan sellainen, mutta seuraavassa ryhmässä kommunikaatio lapsen ja varhaiskasvattajien välillä alkoi heti. Äidillä heräsi epäilykset, että syynä lapsen hiljaisuuteen saattoivat sittenkin olla ryhmän varhaiskasvattajat ja ilmapiiri, jota äiti kuvaili huonoksi koko päiväkodissa.

Maija ei ilmeisesti vaan luottanu tai sit siltä ei kysyty tai sitä ei kuunneltu. Ja Maija on tosiaan arka lapsi, kyllä sekin siellä taustalla vaikuttaa. Se on samanlainen edelleen. -- . Että Maijalla kesti pitkään, varmaan, oiskohan se kaks kertaa koko vuoden aikana puhunu niille hoitotädeille jotakin. (H4)

Kyseinen päiväkotiei kaiken kaikkiaan näyttäytynyt äidille kovinkaan positiivisessa valossa. Ainoana valonpilkahduksena oli vanhempi, äidin helläksi kuvailema varhaiskasvattaja.

Siellä ei ollu mitään muuta hyvää kuin se yks hoitaja. Et se oli kaikille raskas paikka. (H4)

6.4.3 Päiväkodinjohtajan luona ratkaisua etsimässä

Äiti otti aktiivisesti ongelmanratkaisijan roolia ristiriitatilanteiden selvittämisessä. Ensimmäisessä päiväkodissa, jossa vaadittiin isää osallistumaan lapsen viemiseen ja hakemiseen, äiti kävi juttelemassa asiasta päiväkodinjohtajan kanssa.

Me käytiin siitä päiväkodin johtajan kanssa asti juttelemassa, koska ne oli sitä mieltä, että isän pitäis osallistua kotona siihen lapsen hoitoon. (H4)

Tilanne ratkesi keskustelussa päiväkodin johtajan kanssa. Vaatimukset olivat olleet ennemminkin huolehtimista äidin jaksamisesta ja kiinni vuoropäiväkodin käytännöistä ja säännöistä.

Se meni sillä yhdellä keskustelulla ja sen jälkeen asiat toimi. (H4)

Johtajan kanssa keskustelun jälkeen isän osallistumiseen ei tarvinnut enää palata, vaan varhaiskasvattajat olivat ymmärtäneet syyt, miksi isän osallistuminen on mahdotonta. Myös toisessa päiväkodissa äiti kävi päiväkodinjohtajan luona juttelemassa.

Ja sitten lopulta mä kyllästyin itse puolen vuoden jälkeen siihen painostukseen mitä tuli, ja menin itse päiväkodinjohtajan pakeille. Hän oli yhteydenottoa odottanutkin. (H4)

Lasten pitkistä hoitopäivistä huolestunut päiväkodin johtaja olikin jo odottanut äitiä puheilleen. Kun äiti sitten saapui, hänellä oli ehdotuksia tilanteen ratkaisemiseksi. Hän uhkasi tehdä lastensuojeluilmoituksen, jos lasten hoitopäivät eivät lyhene. Äiti totesi tällaisen uhkauksen perättömäksi, sillä lastenhoidossa ei ole moitteita. Seuraavaksi johtaja vaati äitiä lyhentämään työaikaansa ja tekemään vain osittaista työpäivää, että lasten hoitopäivät lyhenisivät. Sekin oli äidistä aivan mahdoton ajatus riittävän toimeentulon saamisen näkökulmasta.

Ja jälleen kerran käytiin ihan päiväkodin johtajan kanssa asiasta keskustelemassa, joka oli vähän sitä mieltä, että hän tekee kohta lastensuojeluilmoituksen, johon mä aika napsakasti totesin, että siihen ei oo mitään perustetta. Että mä oon yksinhuoltajaäiti, että mä tarviin sen rahan. Että en mä siellä töissä huvikseni käy. Ja toiseksi, tytöt on kuitenkin hyvin hoidettuja. Että tavallaan pitkä hoitopäivä ei saa olla peruste sille lastensuojeluilmoitukselle. Joo, hän oli sitä mieltä, että työaika olis pitäny supistaa, tehdä 50% työaika tai 80%. 10 tuntia hoidossa on lapselle liikaa, johon mä sanoin, et niin se varmasti on niin pienelle lapselle, mutta mulla ei oo vaihtoehtoa. Jos mä oon pienemmillä rahoilla, niin se ei riitä elämiseen ja vastavasti sitten toisinpäin. Sanoin sitten kylmänviileesti, että jos teidän päiväkotia ei ole niin hyvä paikka, että mun lapseni voi täällä 10 tuntia päivässä olla, niin se on varmaan teidän ongelmanne. (H4)

Äidin mielestä päiväkodin tulee olla niin hyvä paikka lapselle, että pakon edessä lapsi pystyy siellä olemaan kymmenenkin tuntia. Ei äiti mielellään pitänyt lapsia niin pitkään päiväkodissa, hänellä ei vain ollut vaihtoehtoja. Keskustelussa johtaja toi esille myös ideansa, että sadan kilometrin päässä asuva isoäiti voisi päivittäin tulla hakemaan lapset päiväkodista, jotta lasten päiväkotipäivää saataisiin lyhyemmäksi.

Siinä keskustelussa mun mielestä se päiväkodin johtaja ilmoitti, et on kaikkia tukitoimenpiteitä. Hän jopa ehdotti, että 100 kilometrin päässä olevan mummo voi joka iltapäivä tulla hakeen lapset vähän aikasemmin pois. Mikä oli mun mielestä aivan järjetön ajatus. Varsinkin ku mä sanoin, että ensinnäki mummu ei käytä autoa, niin sillä kestää kaks tuntia bussilla tulla tänne. (H4)

Äiti piti ajatusta aivan kohtuuttomana. Hän koki, että ei voi vaatia sadan kilometrin päässä asuvaa mummoa matkustamaan kahta tuntia bussilla päivittäin lapsia hakemaan. Isoäidillä oli yhteensä 14 lastenlasta, joten äiti piti vääränä sitouttaa isoäitiä yhteen perheeseen niin suuressa määrin. Johtajan

kanssa keskusteluun loppui kuitenkin äidin solvaaminen huonoksi äidiksi epäasiallisesti käyttäytyneen varhaiskasvattajan taholta. Päiväkodinjohtajan kanssa keskusteluissa johtajakaan ei ilmoittanut lapsien kärsivän varsinaisesti pitkistä hoitopäivistä. Johtaja oli vain saanut varhaiskasvattajilta kuulla lasten olevan pitkiä päiviä varhaiskasvatuksessa, ja perusteli vaatimustaan päivien lyhentämisestä lasten parhaalla ja sillä, että lapsilla on ikävuosiinsa nähden liian pitkät päivät päiväkodissa.

(Hän vaan ilmotti anonyymisti, mitä henkilökunta on pistänyt merkille lasten pitkistä hoitopäivistä. Ikävuosiin nähden liian pitkät hoitopäivät. (H4)

Myöhemmin äiti otti samaisen johtajan kanssa puheeksi varhaiskasvattajan epäasiallisen käytöksen ja negatiivisen suhtautumisen lapsiin. Palaute kuitattiin näkemyseroilla ja kasvattajan kokemattomuudella.

Taisin muutamien värikkäin sanankääntein ilmaista mielipiteeni. --. Kyllä mä taisin sanoa, että teillä on se yks hoitaja, jonka alaa kannattais harkita uudelleen. Et tää ei ehkä ihan se hänen juttunsa. Mutta tota noin noin. Hän tais jotenkin kommentoida, siitä on niin pitkä aika, mut muistaisin, oisko kommentoinu henkilökemioilla tai näkemyseroilla, että. Kokemattomuudella tai jollain tämmösellä sen kuittas aikanaan. (H4)

Johtaja ei suhtautunut vakavasti äidin huoleen varhaiskasvattajan riittävästä osaamisesta työssään. Varhaiskasvattajan käytöstä lapsia kohtaan keskustelu ei kuitenkaan muuttanut.

Esikoisen siirryttyä esiopetukseen äiti oli huomaavinaan taas yksinhuoltajuuden vaikuttavan yhteistyöhön. Äiti päätti heti ottaa käyttöön keskustelevan otteen varhaiskasvattajien kanssa, jotta väleistä tulisi avoimet ja mukavat, eikä yksinhuoltajuuden leima saisi ajatuksissa liikaa valtaa.

Mutta jälleen sitten kun tää koululainen siirty eskariin, siellä törmättiin tähän samaan, että yksinhuoltajaäiti, niin olin ensin silmätikkuna, mutta sitten totesin, etten välitä siitä ja aloin vaan tosi paljon jutteleen, kun kävin hakemassa ja viemässä ja sillai, niin se aika äkkiä lähti se ajatus pois. Mutta selkeesti ne on tuonut joka paikassa esille huolta yksinhuoltajan henkisestä jaksamisesta. (H4)

Äiti otti rohkeasti tilanteiden ratkaisuja omiin käsiinsä. Valitettavasti ne eivät aina kuitenkaan tuoneet toivottuja ratkaisuja.

6.4.4 Yhteistyön ongelmat jäivät taakse uuden päiväkodin myötä

Äitiä ei haitannut, että päiväkodissa kannettiin huolta pitkistä hoitopäivistä. Äidin vaikeassa tilanteessa ei kuitenkaan auttanut se, että äitiä alettiin solvata ja tilanteesta tehtiin ongelma kaikin puolin. Töissä käyminen oli kuitenkin aivan välttämätöntä riittävän toimeentulon saamiseksi.

Oikeestaan ei haittaa se, että kannetaan huolta pitkistä hoitopäivistä. Mutta jos aletaan. Mun mielestä täytyy ymmärtää se, että heräsin joka aamu vartin yli neljä ja vein tytöt aikasin päiväkotiin ja niin päin pois. (H4)

Elämäntilanne oli äidille raskas, eikä varhaiskasvattajan käytös ollut omiaan helpottamaan tilannetta. Haasteet olisivat olleet äidin mukaan vältettävissä, jos päiväkodissa oltaisi ymmärretty vanhemman erilaista ja vaikeaa elämäntilannetta, ja ennemminkin tuettu äitiä kuin yritetty pahentaa tilannetta entisestään saamalla äiti syyllistymään ja tuntemaan itsensä huonoksi ja lastensa parasta ajattelemmaksi. Vaikka äidin tiukaksi kuvailema varhaiskasvattaja lopetti äidin haukkumisen päiväkodinjohdajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen, yhteistyön laatu ei siitä kuitenkaan kohentunut. Äiti ei luottanut varhaiskasvattajaan, eikä arvostanut hänen tapaansa olla lapsiryhmän kanssa. Päiväkodin ilma-
piiri ei ollut myönteinen, eikä äiti nähnyt yhtä mukavaa varhaiskasvattajaa lukuun ottamatta päiväkodissa mitään hyvää. Lapset joutuivat olemaan kyseisessä päiväkodissa noin vuoden ajan. Sitten perheelle tuli mieluinen tieto, että siirtohakemus lähempänä olevaan päiväkotiin oli hyväksytty ja lapset olivat saaneet paikan lähipäiväkodista.

(S)e oli melko onnellinen päivä, kun se siirtoilmoitus tuli. (H4)

Äiti sai myös uuden työpaikan paremmalla sijainnilla kotiin ja lasten päiväkotiin nähden. Sen myötä myös lasten hoitopäivät lyhenivät. Epämieluisasta päiväkodista päästyään yhteistyö on sujunut lasten uusien ryhmien varhaiskasvattajien kanssa hyvin. Hiljainen esikoinenkin alkoi uudessa päiväkodissa heti kommunikoida uusien varhaiskasvattajien kanssa.

Ja mä luulin et Maija on vaan tosi sisäänpäin kääntynyt lapsi, mutta seuraavassa päiväkodissa niin se kommunikaatio alko heti. (H4)

Tällä hetkellä yhteistyössä ei ole ongelmia, ja äiti kokeekin, että varhaiskasvatuksesta on kaiken kaikkiaan jäänyt käteen enemmän positiivista kuin negatiivisia asioita. Esikoinen on jo ensimmäisellä luokalla koulussa ja toinen lapsi on 5-vuotias.

Mut meillä on ongelmat takanapäin ollu jo useemman vuoden. - -. Enemmän hyvää tuolta päivähoitopuolelta on kuitenkin jääny käteen. Se oli vaan se yks päiväkotioikeestaan, mikä oli. (H4)

6.4.5 Lasten päivän kulusta kertominen vanhemmille ja avoimuus – vinkit hyvään yhteistyöhön

Vinkkeinä varhaiskasvattajille hyvään yhteistyöhön äidillä on mainita useampiakin asioita. Äiti toivoisi, että lapsen päivästä kerrottaisiin vanhemmille. Äidistä on ollut mukavaa, kun nuoremman lapsen nykyisessä päiväkodissa varhaiskasvattajat ottavat selvää toisiltaan, miten päivä on mennyt, jos he eivät itse ole olleet seuraamassa juuri hänen lastaan sinä päivänä.

No mä tykkään nykyisestä päiväkodista, et jos mä kysyn, että miten on mennä päivä, niin mulle saattaa täti sanoa, et hei mä oon ollu tänään kauheesti muualla, et mä en oo ollu sun lapsen kanssa tänään, ootas mä pyydän jonkun joka on ollu, niin kysytään. (H4)

Äiti myös toivoi, että varhaiskasvattajat eivät kyseenalaistaisi vanhemmuutta tai syyllistäisi valinnoista, sillä kaikki ei aina ole niin helppoa ja mustavalkoista. Vanhempia tulisi ennemminkin tukea erilaisissa elämäntilanteissa. Äiti myös kannustaa avoimuuteen puolin ja toisin. Äiti toivoo, että avoimesti voidaan kertoa havainnoista lapseen liittyen sekä kotona tapahtuneista muutoksista.

Ja nykyisessä päiväkodissa tykkään siitä, et esimerkiksi kotona, kun tulee murroskausia esiin, niin niistä on voinu päiväkodissa puhua ja olenkin puhunut, että jos alkaa siellä ilmaantuun samaa, niin ottaa muhun sit herkästi yhteyttä, jotta mä tiedän ettei oo sit mitään. Oon avoimesti kertonu elämänmuutoksista, esimerkiksi kun tuli miesystävä, joka muutti, joka tuli ensin elämään ja myöhemmin muutettiin yhteen asumaan. Kaikkis semmoset pystyny ite sanoon. (H4)

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa nidon yhteen tutkimukseni neljä tapausta. Esittelen tutkimukseni tulokset tutkimuskysymyksen kohtaisesti tutkimuksesta nostamani teemojen avulla. Tutkimuksessani ilmi tulleet varhaiskasvattajien ja vanhempien väliset yhteistyön haasteet olivat keskenään hyvinkin erilaisia ja uniikkeja tapauksia, mutta teemoissa oli yhteneväisyyksiä. Tässä luvussa siirrän myös analyysini tuloksen laajempaan tarkasteluun ja koettelen aineistoani aiheesta jo aiemmin tiedettyyn tutkimuskirjallisuuteen.

7.1 Vanhempien kokemukset yhteistyön haasteista varhaiskasvattajien kanssa

Tässä alaluvussa käyn läpi, millaisia yhteistyön haasteita tutkimukseeni osallistuneet vanhemmat olivat kohdanneet ja millaisten asioiden he olivat pohtineet vaikuttaneen haasteiden syntymiseen. Vanhemmat antoivat erilaisia tulkintoja siitä, miksi yhteistyö oli muodostunut ongelmalliseksi varhaiskasvattajien kanssa. Vanhemmat etsivät syitä yhteistyön ongelmiin niin itsestään, varhaiskasvattajista kuin muista vallitsevista olosuhteista.

Alasuutarin (2006, 86) mukaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyötä kehystävät edelleen vahvasti perinteiset asiantuntijuuden tulkinnat, joihin liittyy tyypillisesti näkemys varhaiskasvattajan ja vanhemman suhteen epäsymmetriasta. Kalliala (2012,93) kirjoittaa, että varhaiskasvattajilla on asiantuntijatietoutta, jonka asema on lähtökohtaisesti ollut vahva, ja siksi varhaiskasvattajien ja vanhempien suhde on lähtökohtaisesti epäsymmetrinen. Näin ollen varhaiskasvattajat käyttävät kasvatusalan ammattilaisina valtaansa vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Alasuutarin (2006) tutkimuksessa yhteistyön epäsymmetrisissä kuvauksissa vanhemmat näkivät varhaiskasvattajat asiantuntijoiksi lapsen kasvua ja kehitystä koskevissa kysymyksissä. Epäsymmetristä suhdetta ei kuiten-

kaan pidetty välttämättä huonona asiana, vaan sen mukaista asiantuntijuutta neuvoineen odotettiin varhaiskasvattajilta. Epäsymmetrinen suhde tulkittiin luonnolliseksi osaksi varhaiskasvattajan ja vanhemman kanssakäymistä. (Alasuutari 2006, 86–88.) Myös Kalliala (2012, 93) kirjoittaa, että epäsymmetristä suhdetta ei ole aina syytä nähdä ongelmana, kunhan varmistutaan siitä, että valtaa käytetään lasten ja perheiden hyväksi eikä heitä vastaan. Omassa aineistossani epäsymmetrinen yhteistyösuhde tuli kuitenkin esiin negatiivisin sävyin, sillä siihen liittyi myös varhaiskasvattajan vallankäyttöä. Puroilan (2002) mukaan vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä on kyse myös vallankäytöstä, joka voi aiheuttaa ristiriitatilanteita. Kun ammattilaislähtöisessä yhteistyössä valta on hierarkkisesti varhaiskasvattajilla, se painottaa varhaiskasvattajien ammatillista autonomiaa ja valta-asemaa suhteessa vanhempiin. (Puroila 2002, 180–181.)

Vallankäytöstä puhuu myös Isokorpi (2006). Ääripäässä vuorovaikutustyötä tekevän varhaiskasvattajan vallankäyttö voi olla rajoittavaa, alistavaa ja nöyryyttävää vanhempaa kohtaan. Oikealla tavalla valtaa käyttävä varhaiskasvattaja taas ylläpitää luottamuksen tunnetta. (Isokorpi 2006, 81.) Vanhemman näkemysten arvostaminen ja hyväksyminen tarkoittavat varhaiskasvattajalle vanhemman tiedon pätevyyden tunnustamista, ja se voi olla hankalaa. Kun vanhemman tiedolla on nykyisen yhteistyöajattelun mukaan yhtäläinen painoarvo, asiantuntijan tietoa ei voi enää suoraan rinnastaa oikeaan tulkintaan ja totuuteen. (Alasuutari 2003, 170–171.)

Alasuutarin (2003, 2006) tutkimuksissa epäsymmetrinen suhde näyttäytyi ongelmallisena vanhempien puheessa. Se tuli esille vanhempien kokemuksissa siitä, että vanhemman omat näkemykset eivät tule kuulluiksi tai otetuiksi huomioon. Kielteisiksi koettuihin yhteistyön kuvauksiin liittyi tyyppillisesti se, että vanhemman näkökulmasta varhaiskasvattaja keskittyi perhettä koskeviin kysymyksiin, kun vanhempi taas olettaa, että yhteistyön keskiössä pitäisi olla lapsi. Näissä tilanteissa vanhemmat kuvasivat varhaiskasvattajan asettuneen perheen ihmissuhteiden ja vanhemmuuden tuntijaksi ja määrittelijäksi. Vanhemmalle perhe ja sen sisäiset suhteet ovat kuitenkin yksityistä aluetta, jossa hän itse kokee olevansa asiantuntija. (Alasuutari 2003, 168; Alasuutari 2006, 88–89.) Nämä seikat tulivat esille myös omassa tutkimuksessani. Omassa haastatteluaineistossani epäsymmetrinen suhde ja varhaiskasvattajien vallankäyttö näyttäytyivät monin tavoin vanhempien kokemuksissa. Vallankäyttöä oli, kun varhaiskasvattajat eivät ottaneet vanhempien näkemyksiä ja oman lapsensa asiantuntijuutta huomioon sekä se, kun valta-asemansa turvin varhaiskasvattaja koki oikeudekseen arvioida vanhemman kyvykkyyttä äidiksi tai puuttua perheen sisäisiin asioihin. Varhaiskasvattajien

vallankäyttöä on myös se, että lapsesta kerrotaan vanhemmille vain negatiivisia asioita, kuten kolmessa tutkimukseni tapauksessa. Tapauksessa kolme varhaiskasvattaja käytti valtaansa väittämällä sellaisia asioita lapsesta, jotka äiti pystyi näyttämään virheellisiksi. Tapauksessa neljä varhaiskasvattaja käytti valtaansa asettumalla äidin yläpuolelle arvioimaan äidin kyvykkyyttä äidiksi ja otti oikeudekseen haukkua äitiä. Auktoriteettiasemansa vuoksi varhaiskasvattaja pystyy asettumaan valta-asemaan suhteessa vanhempaan, jolloin hänen sanomisillaan on helposti suurempi painoarvo kuin vanhemman sanomisilla. Varhaiskasvattajan väitteitä voi olla vaikeaa lähteä kyseenalaistamaan. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena pitäisi olla monialainen yhteistyö, jonka periaatteisiin kuuluu mm. luottamuksellisuus sekä yhteistyön tekeminen lasten vanhempien ja muiden ammattilaisten kanssa (Määttä & Rantala 2010, 186). Tutkimukseni tapauksessa varhaiskasvattaja, joka ei lupausistaan huolimatta kertonut havainnoistaan lastensuojeluun, käytti valtaansa suhteessa äitiin, ja jätti toteuttamatta ammattiinsa kuuluvaa monialaista yhteistyötä.

Perhe-elämän paletti -tutkimuksessa (mm. Poikonen & Lehtipää 2009, 79–80), jossa selvitettiin laajasti lapsiperheiden arkea Suomessa, sivuttiin vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön pulmia ja siellä nousi yhtenä vanhempien huolenaiheena esiin kasvatuksen joustamattomuus. Kekkonen (2012, 58) on määritellyt, että vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyöhön pitäisi kuulua joustavuus, sillä työntekijän on oltava valmis muutoksiin. Myös tutkimuksessani tuli esille vanhempien kokemus varhaiskasvattajien joustamattomuudesta. Ensimmäisessä tapauksessa haastateltu äiti määritteli varhaiskasvattajien joustamattomuuden suurimmaksi yhteistyön haasteiden aiheuttajaksi.

Lapsen päiväunien ongelmallisuus yhteistyön haasteiden aiheuttajana on tuttua myös muissa tutkimuksissa. Kaskela ja Kekkonen (2006) ovat kirjoittaneet lapsen päiväuniongelmiä päiväkodissa, sillä ne vaikuttavat myös vanhemman ja lapsen suhteeseen. Iltahetket muuttuvat helposti sävyiltään ja sisällöltään erilaisiksi, jos lapsen nukkumisrituaalit järkkyvät. Varhaiskasvattajankaan näkökulmasta vanhemman ja lapsen välinen suhde ja suhteen muutokset eivät ole vähäpätöisiä asioita, sillä varhaiskasvattaja on sitoutunut vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä varhaista kiintymyssuhdetta. Päiväkodin päiväunikäytännöt laajenevat kysymykseksi siitä, miten käytäntö vaikuttaa lapsen ja vanhemman keskinäiseen suhteeseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 14.) Myös Alasuutarin (2010) tutkimuksessa päiväunet puhuttivat. Päivittäisten hoitotilanteiden tavoista ja säännöistä puhutaan usein ikään kuin vain tiedottaen niistä vanhemmille, eikä niissä useinkaan tunnu olevan neuvotteluvaraa. Päivälepo kuvataan säännönomaisena toimintana, jossa erilaiset variaatiot ovat harvassa. Kaikkien lasten on riisuuduttava, mentävä vuoteeseen, kuunneltava satu ja sen jälkeen odotetaan

heidän nukahtavan. Päivälepoa koskevat tavat ja säännöt näyttäytyvät pitkälti instituutiosta lähtevinä, eikä niitä esitetä vanhemmille yleensä neuvottelullisina kysymyksinä. Toiminta on varhaiskasvattajien suunnittelemaa ja ohjaamaa, ja heillä on siinä määräys- ja päätösvalta sukupolvijärjestyksen periaatteen mukaisesti. Yleisenä oletuksena on, että lapset sopeutuvat ja mukautuvat vallalla olevaan käytäntöön, eikä heitä kuulla asiasta. (Alasuutari 2010, 154, 156–157.) Myös omassa tutkimuksessani vanhemman kokemuksena oli, että varhaiskasvattajat sanelivat käytetyt toimintatavat ilman, että vanhemmat saivat vaikuttaa niihin. Mielenkiintoista on uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä nähdä, lisääntykö lasten ja vanhempien vaikutusmahdollisuudet päiväunikäytäntöihin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden hengen mukaisesti vai pitäydäänkö vanhoissa käytännöissä, vaikka ne eivät tarkoitustaan palvelisikaan. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 12) mukaan yhteistyö varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä voi muuttua toimimattomaksi, kun heidän hoito- ja kasvatuskäsityksensä lapsen tavanomaisista perustarpeista eriyvät eikä niistä päästä yhteisymmärrykseen.

Alasuutari (2010) on pohtinut tutkimuksessaan ns. tavallisen lapsen määritelmää, sillä päiväkodin tavat ja käytännöt perustuvat tietynlaisille oletuksille siitä, millaisia lapset tavallisesti ovat. Lapsen odotetaan käyttäytyvän päiväkodissa tietyllä tavalla ollakseen ns. tavallinen lapsi. Lapsen tulee noudattaa sukupolvijärjestyksestä eli toimia aikuisen ohjauksen mukaan ja noudattaa sääntöjä. Lapsen oletetaan suhtautuvan myönteisesti varhaiskasvatusinstituutioon ja sen aikuisiin sekä osoittaa heille luottamusta ja läheisyyttä. Näiden oletusten mukaisesti lapsi tulee mielellään päiväkotiin, on iloinen siellä ja kiinnostunut ohjatusta toiminnasta, hyväksyy päiväkodin aikuiset ja heidän tarjoamansa läheisyyden ja hoivan. Lisäksi lapsi juttelee aikuisille ja kertoo mieltään painavista asioista. Lapsen oletetaan myös leikkivän rauhallisia ja pitkäjänteisiä sukupuolirooliodotusten mukaisia leikkejä. Lapsen tavallisuutta arvioidaan ennen kaikkea hänen sosiaalisen käyttäytymisensä ja sopeutumisensa perusteella, eikä tiedollinen pärjääminen ja oppimisvalmiuksien arviointi saa suurtakaan jansijaa. Päiväkodissa olevan lapsen odotetaan sopeutuvan päiväkodin arkeen, sen toimintatapoihin ja sääntöihin. Sopeutumisen kaltainen tieto on myös juuri sitä mitä vanhemmatkin toivovat kuulevansa. (Alasuutari 2010, 149–150, 164, 170–171.)

Lapselle on muodostunut siis paljon osittain piileviä oletuksia siitä, miten päiväkodissa pitäisi olla ja käyttäytyä. Omassa aineistossani kolmessa tapauksessa lapsi ei käyttäytynyt äidin kokemuksen mukaan varhaiskasvattajien odotusten mukaisesti. Kekkonen (2012, 200) korostaakin, että varhaiskasvattajan vastuulla on nähdä kukin lapsi omista lähtökohdistaan käsin. Yhteistyö

vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä pitäisi perustua lapsen tarpeisiin, jolloin varhaiskasvatusta pitäisi ohjata lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen (Mykkänen & Böök 2017, 85). Alasuutarin (2010, 171) tutkimuksessa varhaiskasvattajien suhtautuminen lapseen näyttöä tavallisesti joustavana, ja ideaalikäsitys lapsesta tuli keskusteluissa esiin niin sanotusti rivien välistä. Toisin oli oman tutkimukseni aineistossa, jossa vanhemmille tehtiin hyvinkin selväksi heidän lastensa hankaluus ja käytöksen epätoivottavuus. Vanhemmat saivat kuulla lapsistaan paljon huonoa palautetta, kun lapsen käytös ei osunut lähellekään ideaalikäsitystä tavallisen lapsen käytöksestä. Vanhemmat jopa kokivat, että varhaiskasvattajat eivät nähneet heidän lapsissaan mitään hyvää, koska sellaista ei vanhempien mukaan ikinä kerrottu.

Alasuutarin (2010) tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvattajien suorittaman lasten arvioinnin lähtökohtana ovat ennen kaikkea päiväkodin toimintatavat ja rutiinit sekä lapsen vertailu muihin ryhmän lapsiin. Lapsen arviointi on aina varhaiskasvatuksessa kontekstisidonnaista, sillä se tapahtuu tietyssä tilanne-, asia- tai kulttuuriyhteydessä. Päiväkodin asiantuntijanäkemykset ovat siten vain yksi näkökulma lapseen ja hänen toimintaansa. Alasuutarin tutkimuksessa oli tapaus, josta varhaiskasvattajan mielestä vanhempi ei tunnustanut lapsensa ongelmaa. Tämä viittaa ajattelumalliin, että lapsen tilanteesta on olemassa vain yksi ainoa oikea näkemys ja se on varhaiskasvattajalla. Tämä ajattelutapa voi jo lähtökohtaisesti tuottaa ongelmia keskusteluissa vanhempien kanssa. (Alasuutari 2010, 174.) Tässä on kyse vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön epäsymmetrisyydestä ja asiantuntijalähtöisyydestä, mikä ei vastaa nykyvarhaiskasvatuksen ihannetta yhteistyön molempien osapuolten asiantuntijuuden yhdistämisestä ja vanhempien osallisuudesta lastensa varhaiskasvatukseen.

Määttä ja Rantala (2010, 130) toteavat, että varhaiskasvatuksessa lapsen tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on varhaiskasvattajien ja vanhempien havaintojen yhteinen tarkastelu. Lapsen tarvitsema tuki on tarkoitus aloittaa mahdollisimman varhain. Omassa tutkimuksessani yksi äiti hämmästeli varhaiskasvattajien taidottomuutta tunnistaa heidän lapsensa erityisen tuen tarvetta, ja lapsi yritettiin tasapäistää samaan muottiin muiden lasten kanssa. Molemmilla yhteistyön osapuolilla oli herännyt huoli lapsesta, mutta varhaiskasvattajat eivät äidin mukaan vieneet asiaa eteenpäin kuin vasta puolen vuoden jälkeen.

Paletti-tutkimuksessa vanhemmissa oli herättänyt huolta se, ollaanko lasta aamuisin vastassa lapsen tullessa päiväkotiiin (Poikonen & Lehtipää 2009, 79–80). Munter (2001, 42–48) kirjoittaa, että tulisi

olla itsestään selvää, että lapsen päiväkotiin tulemisen tilanteissa vanhempi ja varhaiskasvattaja kohtaavat, ja lapsi on päähenkilö, jonka vanhempi hyvästelee ja kasvattaja toivottaa tervetulleeksi. Varhaiskasvattajan tulisi olla aktiivinen ja aloitteellinen vanhempien suuntaan ja kutsua vanhemmat yhteistyöhön (Kekkonen 2012, 58). Tutkimukseni aineistossa yhden äidin kokemuksissa yhteistyön ongelmien alkuna oli juuri se, kun lasta ei tultu vastaanottamaan. Se sai äidin tuntemaan, että he eivät olleet päiväkotiin tervetulleita.

Paletti-tutkimuksessa osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista piti ongelmallisena varhaiskasvattajien oletuksia vanhempien työajoista ja siten myös lasten hoitoajoista, jotka eivät aina olleet aivan perinteisiksi koettuja kahdeksasta neljään -päiviä. Vanhempien työolosuhteet, kuten työn ja perheen yhteensovittaminen heijastuivat vanhempien tyytyväisyyteen lastensa varhaiskasvatukseen. (Poikonen & Lehtipää 2009, 84.) Myös omassa aineistossani yhdessä tapauksessa äidin pitkät työpäivät ja yksinhuoltajuus muodostuivat ongelmallisiksi. Alasuutari (2006, 79) toteaa, että samalla kun tyyppillisestä perhemuodosta, eli yhdessä asuvista vanhemmista ja heidän lapsistaan, eroavat toisenlaiset perheet erotetaan puheessa näistä ”tavallisista” perheistä, tuodaan esille, että näissä erilaisissa perhemuodoissa olisi jotain huolestuttavaa tai ongelmallista. Yksinhuoltajuuteen liitetään kulttuurisia tulkintoja, joilla voi olla kielteisiä seurauksia. Se osoittaa, kuinka hallitseva on kulttuurinen tulkinta perheen eheydestä ja myönteisestä merkityksestä lapsen kehitykselle. Äidin yksinhuoltajuus tulkitaan jo lähtökohdiltaan riskiksi ja hänen vanhemmuutensa riittämättömäksi. Se on ristiriidassa äidin ensisijaisen vanhemmuuden tulkinnan kanssa. (Alasuutari 2003, 161–162.)

Kekkonen (2012) on väitöskirjassaan tutkinut varhaiskasvattajien puhetapoja yhteistyöstä. Puhe yhteistyösuhteen luonteesta henkilökemiana tai varhaiskasvattajan persoonasta riippuvana ominaisuutena muuttaa suhteen luonteen ammatillisesta vuorovaikutussuhteesta henkilökohtaiseksi. Se taas vapauttaa varhaiskasvattajaa siitä vastuusta, joka kuuluu hänelle ammattilaisena yhteistyön luomisessa ja ylläpitämisessä. Varhaiskasvattajalla on siis vastuu yhteistyön edellytysten luomisesta ja ylläpitämisestä, eikä hän voi vetäytyä vastuustaan sen vuoksi, että hän ei esimerkiksi hyväksy tämän yksinhuoltajuutta tai henkilökemiat eivät kohtaa. Varhaiskasvattajalla on ammatillinen vastuu olla seuloimatta sopivia tai epäsoivia vanhempia yhteistyökumppaneiksi. Yhteistyön tulkitseminen varhaiskasvattajan vastuulla olevaksi vuorovaikutustyöksi merkitsee, ettei yhteistyössä ilmeneviä ongelmia voida sivuuttaa vetoamalla vanhempien tai työntekijöiden persoonallisuuden piirteiden tai henkilökemioiden yhteensopimattomuuteen. (Kekkonen 2012, 111.) Tapauksessa neljä äiti totesi,

että hänen ja varhaiskasvattajan henkilökemiat eivät sopineet yhteen. Kyseinen varhaiskasvattaja toididin kertoman mukaan myös voimakkaasti esiin sen, ettei hyväksynyt äidin toimintatapaa.

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön määrää ja sisältöä määritellään varhaiskasvatuslaissa (2015) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016). Jo näitä ennen voimassa olivat laki lasten päivähoidosta (1973) ja aiemmat suositusluontoiset Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2003/2005). Lisäksi yhteistyön laatuun ja määrään vaikuttavat suuresti eri varhaiskasvatuspaikoissa omaksutut toimintatavat ja jokaisen varhaiskasvattajan oma panos (Määttä & Rantala 2010, 182). Näin ollen yhteistyön toteutumisessa on voinut olla suuriakin eroja riippuen varhaiskasvatuspaikan kasvatuskulttuurista, varhaiskasvattajista sekä vanhemmista. Nyt velvoittavina voimassa olevien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) tarkoitus on yhtenäistää varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria myös yhteistyön tekemisen osalta. Se ei kuitenkaan poissulje sitä, että siellä missä ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään, on suuri riski kohdata myös ristiriitatilanteita. Ristiriitotoja ei kuitenkaan tulisi ottaa epäonnistumisina vaan mahdollisuutena oppia uutta ja kehittyä. Varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyösuhteen luontaisen epäsymmetrisyyden ja asiantuntijatietojen erilaisuuden vuoksi varhaiskasvattajien on tärkeää huomioida valta-asemansa suhteessa vanhempiin ja toimia yhteistyössä ammattitietikkansa mukaisesti ammattitaitoaan lapsen ja vanhempien parhaaksi hyödyntäen.

7.2 Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön haasteiden ratkaisut

Tässä alaluvussa esittelen tutkimukseni tulokset vanhempien ja varhaiskasvattajien ratkaisuisista yhteistyön haasteiden selvittämiseksi sekä haasteiden lopullisen ratkaisun ja perheiden nykytilanteen.

Kaikissa tutkimukseni tapauksissa yhteistä oli se, että yhteistyön haasteisiin ei saatu lopullista ratkaisua, vaan ne seurasivat mukana niin kauan, kunnes lapsi siirtyi toiseen päiväkotiin tai esiopetukseen. Yhteistä oli myös se, että ongelmat olivat yhtä tapausta lukuun ottamatta haastatteluhetkellä taaksejäänyttä elämää. Alasuutarin (2003, 105) tutkimuksessa nousi esille tulkinta koulun vallasta vanhemman ja opettajan yhteistyössä. Tulkinnan mukaan vanhemman asettuminen opettajaa vastaan tai vanhemman ja opettajan välinen erimielisyys uhkaavat lapsen koulunkäynnin sujumista. Saman voi viedä myös varhaiskasvatuksen kontekstiin. Tutkimuksessani vanhempien kokemuksissa erimielisyydet vanhemman ja varhaiskasvattajien välillä pelättiin vaikeuttavan lapsen elämää päiväkodissa. Näin ollen kaksi vanhempaa ei antanut palautetta asiattomaksi kokemastaan toiminnasta, vaikka olisivat

halunneet. Myös Alasuutarin (2006, 89–90) tutkimuksessa vanhempien kuvauksissa epäsymmetrisen suhteen tulkinnat aiheuttivat usein vanhemman vaikenemista ja tyytymättömyyttä yhteistyöhön, kun hänen näkökulmansa eivät suhteen yksisuuntaisuuden vuoksi tulleet kuulluiksi. Tutkimuksessani kaksi vanhempaa toivat myös julki ajatuksiaan vaikeaksi vanhemmaksi leimautumisesta, jos palaute antaa varhaiskasvattajien toiminnasta.

Kalliala (2012, 153) toteaa, että vaikka lapsiryhmien varhaiskasvattajat eli tiimit vastaavat lapsiryhmien toiminnasta, vastuu varhaiskasvatuksen laadusta on viime kädessä johtajalla. Tutkimukseni kahdessa tapauksessa vanhemmat etsivät ratkaisua haasteisiin päiväkodinjohtajan kanssa keskustelemalla, ja se toikin helpotusta yhteistyöhön, vaikkakaan ei kokonaan poistanut ongelmia.

Paletti-tutkimuksessa muutama vanhempi mainitsi vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä tärkeimpänä seikkana sen, että lapsi pitää varhaiskasvatuspaikastaan ja menee sinne mielellään. (Poikonen & Lehtipää 2009, 77–78.) Myös Alasuutarin (2006, 90) tutkimuksessa vanhempien mukaan tärkeä lähtökohta toimivalle yhteistyölle on varhaiskasvattajan myönteinen suhtautuminen lapseen. Lapsen hyväksyntä ja varhaiskasvattajan arvostava suhtautuminen lapseen ovat lähtökohtana vanhemman ja varhaiskasvattajan toimivalle yhteistyösuhteelle (Alasuutari 2006, 84–85). Juuri nämä seikat tulivat esille myös haastattelemieni vanhempien nykyhetken kuvauksista. Yhteistä tutkimukseni kolmelle tapaukselle oli, että lapsen nykyinen tilanne varhaiskasvatuksessa oli hyvä ja yhteistyö varhaiskasvattajien kanssa sujui hyvin. Varhaiskasvattajat suhtautuivat lapseen lämpimästi, joka edesauttaa hyvän yhteistyösuhteen syntymistä myös vanhemman ja varhaiskasvattajan välille.

7.3 Vuorovaikutuksen ongelmat tutkimuksen tapauksissa

Tutkimukseni tapauksissa ilmeni erilaisia vuorovaikutuksen ongelmia. Useammassa tapauksessa toistuneita teemoja vuorovaikutukseen liittyen olivat syyllistäminen, lapsen oireilu, lapsesta saatu palaute, vanhemman, lapsen ja varhaiskasvattajan kohtaamiset, äidin rooli, varhaiskasvattajien tiimi, luottamuksen menettäminen sekä vanhempien antama palaute päiväkotiin. Käsittelen näistä teemoista syntyneitä tutkimukseni tuloksia seuraavissa alaluvuissa.

7.3.1 Syyllistäminen vanhempien kokemuksena

Alasuutari (2006, 83–84) toteaa, että varhaiskasvattajien ja vanhempien kanssakäymisessä syyllistävät tulkinnat voivat muodostua yhteistyön esteiksi. Jos esimerkiksi lapsen kehitys ei sujukaan odotetulla tavalla, varhaiskasvattajien katseet suuntautuvat helposti perheeseen. Tämä voi tuoda mukanaan syyllistämistä. Myös Määttä ja Rantala (2010, 223) kirjoittavat, että keskustelu kasvuympäristöjen, eli kodin ja päiväkodin, puutteista jää herkästi tasolle, jossa syyllistetään toista osapuolta huonoiksi koetuista toimintatavoista. Kaikki neljä haastateltavaa kokivat tullessa syyllistetyiksi varhaiskasvattajien taholta. Kaikissa näissä neljässä tapauksessa yhteistä on syyllistämisen kokemuksen kohdistumisesta juurikin äiteihin. Toki kaikki haastateltavani olivat äitejä, mutta he myös kertoivat, että isät eivät saaneet samanlaista kohtelua osakseen. Tämä liittyy ajatteluun äitiyden ensisijaisuudesta isyyteen verrattuna. Äiti nähdään usein lapsensa elämän avainhenkilönä. Tästä ensisijaisuudesta johtuu, että äitejä myös helposti syyllistetään lapseen liittyvistä asioista. (Alasuutari 2003, 17.)

Alasuutarin (2010, 192) varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluja käsitelleessä tutkimuksessa kävi ilmi, että varhaiskasvattajat antoivat neuvoja, miten kotona voisi vaikuttaa lapsen päiväkodissa pulmallisena koettuun asiaan sen sijaan, että asioista keskusteltaisiin siitä näkökulmasta, mitä tilanteelle voisi tehdä päiväkodissa. Kekkonen (2012, 45) puhuu yksisuuntaisesta yhteistyöstä, jossa varhaiskasvattajat pyrkivät vaikuttamaan ensisijaisesti kotien kasvatuskäytäntöihin, ilman että huomiota kiinnitetään varhaiskasvatuksen kasvatuskäytäntöihin. Sen taustalla on kasvatusyhteistyötä ohjannut tavoite kotien kasvatus työn tukemisesta. Myös toisesta Alasuutarin (2003, 108) tutkimuksessa, joka tosin käsitteli kodin ja koulun yhteistyötä, löytyi tulkinta, että lapsen ongelmia selvitellessään opettaja katsoo kohti kotia. Lapsen ongelmallisen käyttäytymisen nähdään kertovan vanhemmuuden ja kodin ongelmista sekä niitä koskevien muutosten välttämättömyydestä. Tapauksessa yksi vanhemmat kokivat, että heitä syyllistettiin lapsen käytöksestä ja että heidän iltarutiineistaan etsittiin syitä lapsen päiväuniongelmiille päiväkodissa. Varhaiskasvattajat eivät hioneet omia käytäntöjään, vaan vaatimukset kohdistuivat vanhempiin ja heidän toimintansa muuttamiseen.

Alasuutari (2003, 169) toteaa, että jos syyllisyys ja syyllistäminen tulevat oleelliseksi osaksi vanhemman ja varhaiskasvattajan keskinäistä vuorovaikutusta, ne voivat määrittää hyvinkin kielteisesti vanhemman kokemuksia yhteistyöstä. Alasuutari nostaakin esille kysymyksen, mitä hyötyä tai merkitystä on vanhempien syyllistämislle. Jos halutaan tukea vanhempia ja vanhemmuutta, se toteutu-

nee paremmin tarkastelemalla perheiden, vanhempien ja lasten selviytymisen voimavaroja ja keinoja. Vanhempien kokemissa syyllistämisen kokemuksissa on myös käytännössä kyse varhaiskasvattajan asettumisesta valta-asemaan vanhempaan nähden. Tämä sulkee pois mahdollisuuden rinnakkaiseen yhteistyösuhteeseen ja yhteiseen keskusteluun lapsen asioista. (Alasutari 2003, 112–113, 169.)

7.3.2 Lapsesta saatu palaute ja varhaiskasvatussuunnitelmakeeskustelut

Paletti-tutkimuksessa (Poikonen & Lehtipää 2009, 77) tuli esiin, että osa vanhemmista piti uuvuttavana ja kuormittavana perheen asioista kertomista varhaiskasvattajille, kun varhaiskasvattajat eivät kuitenkaan kerro lapsen päivästä mitään. Ahosen (2017, 125–126) mukaan lapsen tuonti- ja hakutilanteiden keskusteluilla on tärkeä tehtävänsä, sillä niiden avulla vanhemmat pysyvät kärryillä lastensa päivän sujumisesta. Vanhempien on myös tärkeää saada kuulla lapsen vahvuuksista ja myönteisistä asioista, muuten päivittäiset kohtaamiset voivat muodostua taakaksi. Kaikki tutkimukseni haastateltavat näkivät ongelmallisena varhaiskasvattajien lapsesta antaman palautteen. Joko saatu palaute oli vain negatiivista tai sitten sitä ei saanut ollenkaan. Kaksi haastateltavaa kertoi saaneensa lapsestaan aina vain negatiivista palautetta. Kaksi vanhempaa toivoi kuulevansa enemmän lapsen päivän kulusta päivittäisissä kohtaamisissa varhaiskasvattajan kanssa.

Määttä ja Rantala (2010, 212) puhuvat päivittäisten keskustelujen tärkeydestä, sillä vanhempien jakamista voivat auttaa pienetkin positiiviset asiat lapsesta, esimerkiksi päivän päätteeksi kerrottu jokin iloinen asia lapsen päivästä. Sekä Ahonen (2017, 126) että Määttä ja Rantala (2010, 212) korostavat sitä, että kun vanhemmat saavat lapsestaan myös positiivista palautetta, se luo pohjaa yhteistyölle, jolloin myös pulmallisista asioista on helpompi puhua ja niiden käsitteleminen on helpompaa. Karila (2006) on havainnut, että päivittäisten tulo- ja lähtötilanteisiin liittyvät keskustelukäytännöt ovat erilaisia vertailtaessa pienempien ja isompien lasten lapsiryhmien yhteistyökäytäntöjä. Alle kolmevuotiaiden lasten ryhmiin näyttää vakiintuneemmin kuuluvan päivittäinen kuulumisten vaihto. Isommat lapset ovat omatoimisia ja juoksevat nopeasti kavereiden luo leikkimään, jolloin myös vanhempien ja varhaiskasvattajien kuulumisten vaihto vähenee. Tämä käytäntö saattaa johtaa siihen, että päivittäiset kuulumisten vaihdot jäävät pois ja keskusteluja käydään vain ongelmatilanteissa. Tällöin yhteistyö ja vuorovaikutus saa helposti negatiivisväritteisen luonteen. (Karila 2006, 103.) Tutkimuksessani juuri kahden alle 3-vuotiaan lapsen tapauksissa päivittäiset keskustelut varhaiskas-

vattajien kanssa saivat negatiivisen sävyn, kun päivittäisiä kuulumisia kerrottiin. Kahdessa tapauksessa, joissa lapset olivat vanhempia, päivittäisiä kuulumisia ei kerrottu juurikaan. Päivittäisessä kuulumisten vaihdossa varhaiskasvattajilla olisi hyvä mahdollisuus välittää vanhemmille viestiä siitä, että lapsi on pidetty ja suhtautuminen sävyllään myönteistä, jolloin vanhempi kokisi tulevansa arvostetuksi. Lapsen hyväksyntä ja varhaiskasvattajan arvostava suhtautuminen lapseen muodostuivat näin lähtökohdaksi vanhemman ja varhaiskasvattajan toimivalle yhteistyölle. (Alasuutari 2006, 84–85.)

Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut näyttäytyivät vanhempien kokemuksissa yhteistyön haasteellisina paikkoina. Yhteistä kolmelle tapaukselle neljästä oli, että varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelun piti lastenhoitaja eikä lastentarhanopettaja. Ensimmäisessä tapauksessa äiti oli pahoillaan, kun lapsesta ei ilmennyt varhaiskasvattajien taholta mitään positiivista kerrottavaa. Jälkeenpäin saadussa varhaiskasvatussuunnitelmassa oli pari sivullista negatiivisia huomioita lapsesta. Jo aiemmissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 33) sanotaan, että varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet sekä yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet ja kehoitetaan kiinnittämään keskustelussa vanhempien kanssa huomiota lapsen kehitystä vahvistaviin myönteisiin puoliin. Tässä tapauksessa varhaiskasvattajat olivat yksipuolisesti kiinnittäneet huomiota vain tuen ja ohjauksen tarpeisiin. Toisessa tapauksessa äiti koki pitävänsä itse itselleen vasukeskustelua. Kolmannessa tapauksessa yhteistyön ongelmien alkulähteenä oli juurikin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelu, jossa keskustelun pitänyt varhaiskasvattaja osoitti ammattitaidottomuutta esittämällä lapsen taidoista väitteitä, jotka eivät pitäneet paikkaansa. Alasuutarin (2010, 74) tutkimuksessa vanhemmille näyttäytyi tärkeänä, että varhaiskasvattajan arviot ja kuvaukset lapsesta olivat lähellä sitä, miten vanhempi itse näki lapsensa. Erilaiset näkemykset lapsesta muodostuivat keskeisiksi silloin, kun vanhempi arvioi kielteisesti varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelua. Alasuutari (2003, 167) toteaa, että yleisen oletuksen mukaan vanhemmilla ei ole yhtä päteviä tietoja kuin varhaiskasvattajilla. Siksi he ovat keskustelijoina eriarvoisessa ja epäsymmetrisessä asemassa toisiinsa nähden. Yhteiskunnallisilla kasvattajilla on tieto ja valta tulkita ja määritellä puheena olevaa asiaintilaa. Vanhempien taas nähdään olevan neuvottavia ja opastettavia. Alasuutari (2010) korostaa, että varhaiskasvattajien olisi tärkeä tietoisesti pohtia niitä perusteita, joilla lapsen arviointia tehdään. Yhteistyössä vanhempien kanssa on tärkeää antaa tilaa vanhemman myös mah-

dollisesti toisenlaisille ja päinvastaisille näkemyksille lapsesta. Tällöin vanhemman voi olla helpompi lähteä pohtimaan varhaiskasvattajien kanssa yhdessä ratkaisua lapsen pulmiin varhaiskasvatuksessa. (Alasuutari 2010, 174–175.)

7.3.3 Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien kohtaamiset päiväkodissa

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokemuksissa vuorovaikutuksen pulmat näyttäytyivät kolmessa tapauksessa myös varhaiskasvattajien suhteessa lapseen. Kahdessa tapauksessa lapsi ei viihtynyt päiväkodissa ollenkaan, eikä millään olisi halunnut jäädä sinne. Kalliala (2012, 194) on todennut, että jokaisen lapsen täytyisi saada joka aamu kokea, kuinka päiväkodissa tullaan iloiseksi hänen saapumisestaan, mikä ei näissä tapauksissa käynyt toteen.

Salminen (2017, 175) kirjoittaa, että varhaiskasvattajan ja lapsen positiivisella vuorovaikutuksella on monia hyötyjä lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Tapauksessa neljä äidin kertoman mukaan lapsi ei puhunut ryhmänsä varhaiskasvattajille juuri mitään sen vuoden aikana, jonka hän siellä oli. Äiti nosti myös esille ryhmän varhaiskasvattajan negatiivisen keskustelutavan lasten kanssa. Varhaiskasvattajien olisi hyvä panostaa vuorovaikutukseen, sillä työ on todella vuorovaikutuskeskeistä. Aina kuitenkin vuorovaikutustaitojenkaan opiskelusta ei ole hyötyä. (Salminen 2017, 175.) Kalliala (2012, 199) toteaa, että karu aikuinen ei muutu herkäksi vain lukemalla tietoa asiasta. Asiallista ystävällisyyttä voidaan kuitenkin vaatia päiväkodissa niiltäkin, jotka eivät pysty eläytymään ja herkistymään lasten tarpeille. Kalliala myös kirjoittaa, että kaikista varhaiskasvattajista ei tule koskaan huippuja. Kalliala epäilee, että erot työntekijöiden työpanoksissa hyväksytään usein hiljaa. Hän toivoo, että epäkohtiin puututtaisiin päättäväisesti silloinkin, kun se aiheuttaa kitkaa varhaiskasvattajien ja vanhempien välisiin suhteisiin. Kaikin keinoin olisi kuitenkin pyrittävä siihen, että hyviä varhaiskasvattajia olisi enemmän ja huonoja yhä vähemmän. (Kalliala 2012, 151, 199.)

Isokorven (2006, 80) mukaan vuorovaikutuksessa ihmisten temperamenttien yhteensopivuudella on paljon merkitystä ja niiden yhteensopivuus säätelee vuorovaikutuksen laatua. Temperamenttien yhteensopivuudella on merkitystä siihen, kuinka hyvin osapuolet ymmärtävät toisiaan. Kaikilla haastatelluilla vanhemmilla oli lapsensa ryhmässä tietty varhaiskasvattaja, jonka kanssa yhteistyön ongelmat kulminoituivat. Vanhempien kuvauksissa sellaisia varhaiskasvattajia kutsuttiin kylmäksi, erilaiseksi kuin muut varhaiskasvattajat, väsyneeksi, joustamattomaksi, uteliaaksi, päällepäsmäriksi, inhottavaksi, nyrpeäksi tai täysin sopimattomaksi kasvatusalalle. Kaikilla vanhemmilla oli myös

sellainen varhaiskasvattaja, jonka kanssa yhteistyö sujui hyvin. Molempien vuorovaikutuksen osapuolten persoonallisuus, eletty elämä ja opitut toimintamallit vaikuttavat vuorovaikutukseen ja sen onnistumiseen (Isokorpi 2006 80, 105; Kekkonen 2012, 60). Joillakin yhteistyö sujuu helpommin kuin toisilla. Kekkonen (2012, 60) toteaa, että varhaiskasvattajien elämänhistoria ja tausta vaikuttavat siihen, miten he toimivat vanhempien kanssa. Samaan on päätyneet myös Karila (2006, 95), joka kirjoittaa, että vanhemmat ja varhaiskasvattajat ovat myös aina yksilöitä, jolloin heidän erilaiset taustansa ovat myös mukana vuorovaikutustilanteissa. Näkemykset siitä, keitä pidetään hyvinä vanhempina tai varhaiskasvattajina ovat peräisin omista kokemuksista ja arvostuksista.

Isokorpi (2006, 131) on myös listannut kasvattajan asiattoman ja vuorovaikutusta estävän käyttäytymisen tapoja, ja sieltä löytyvät esimerkiksi piikittely, vihjailu, vähättely ja mitätöinti. Nämä osuvat kohdalleen tapauksessa neljä, kun varhaiskasvattaja käyttäytyi epäasiallisesti äitiä kohtaan haukkumalla tätä huonoksi äidiksi ja kyseenalaistamalla tämän kykeneväisyyden äidiksi ylipäätään. Suoranaista haukkumista ja solvaamista ei edes löydy Isokorven listauksesta, koska se on niin itsestään selvä piirre huonosta työkäyttäytymisestä, eikä missään nimessä sovi varhaiskasvattajan ammattietiikkaan. Vaikuttaa siltä, että varhaiskasvattaja on antanut omien henkilökohtaisten mielipiteidensä ottaa vallan työroolissa pysymisen sijaan. Työrooli perustuu omiin työtehtäviin, ei henkilökohtaisiin mielipiteisiin tai tunteisiin. Työroolin tehtävänä on auttaa pitämään kiinni työn rajoista, tukea perustehtävässä pysymistä ja näyttää kanssakäymisen rajat. Ihmisen persoona ja työrooli ovat kuitenkin erottamattomat. Varhaiskasvattajan persoonallisuus vaikuttaa hänen työskentelyynsä ja asennoitumiseensa muita ihmisiä kohtaan. (Isokorpi 2006, 105, 228.) Persoonaansa vedoten ei kuitenkaan voi hoitaa tehtäviään moitittavalla tavalla. Usein olennaista ei ole se, mitä ihminen sanoo, vaan se, miten hän sen sanoo. Joskus puolestaan on tärkeää, mitä henkilö jättää sanomatta (Kauppila 2000, 27). Isokorpi (2006) epäilee, että varhaiskasvattajilla voi olla työssään epäonnistumisen ja kasvojen menettämisen pelkoa. Koska ihmissuhdetyöhön on piilotettuna vaatimus työssä onnistumisesta, virheitä helposti peitellään. Kasvattajaa voisi auttaa, kun hän osaisi suhtautua terveesti omiin virheisiinsä ja kykenisi pyytämään anteeksi niiltä, jotka ovat hänen virheistään kärsineet. Ihminen voi kuitenkin kokea menettävänsä kasvonsa tai arvovaltansa, jos hän myöntää ja korjaa virheensä. (Isokorpi 2006, 133.) On myös syytä muistaa inhimillisten erehdysten ja virheiden mahdollisuus varhaiskasvattajien toiminnassa, sillä ihmiset ovat erehtyväisiä. Kuitenkin tutkimukseni tapauksissa on kyse pitkään jatkuneista yhteistyön haasteista, jotka on vaikea laittaa enää varhaiskasvattajien erehdysten ja inhimillisten virheiden piikkiin.

Kiesiläinen (1998, 19) kirjoittaa, että vuorovaikutustaitojen näkeminen ammattitaitona on melko uusi asia. Olisikin huomionarvoista kiinnittää huomiota vuorovaikutustaitojen kehittämiseen osana koulutusta ja ammattitaitoa. Kuten Kalliala (2012, 149) kirjoittaa, kaikissa ammattiryhmissä on taitavia ja vähemmän taitavia työntekijöitä. Motivoituneisuus ja työmoraali vaihtelevat suuresti. Toisen varhaiskasvattajan työpanoksen ansiosta julkinen varhaiskasvatus tarjoaa lapsen hyvälle elämälle erinomaiset puitteet, toisen varhaiskasvattajan rimanalitukset eliminoivat kaiken sen hyvän, mitä lasten laadukkaalla varhaiskasvatuksella voidaan tavoitella ja saavuttaa. Suomessa varhaiskasvattajat ovat saaneet itse määritellä asennoitumisensa työhön ja työnsä vaatimustason hyvinkin pitkälle. (Kalliala 2012, 149–150.) Uusien valtakunnallisten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä asiaan pitäisi tulla muutos, sillä perusteet ovat normatiiviset. Kaikkien varhaiskasvattajien tulisi noudattaa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2016, 32), joissa sanotaan, että ”Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.”.

Laajasti ajatellaan, että suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on jossain määrin samankaltainen toimintakulttuuri kaikkialla. Kuitenkin, kuten vanhempien kokemuksista yhteistyön haasteista huomaa, niistä välittyy kuva hyvinkin erilaisesta toimintakulttuurista kuin mihin esimerkiksi aiemmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) opastivat. Ahonen (2017) kirjoittaakin, että jokaisessa varhaiskasvatusyksikössä on omanlaisensa toimintakulttuuri, joka on muodostunut sinne vuorovaikutuksessa päiväkodinjohtajan, varhaiskasvattajien, lasten ja vanhempien välillä. Tästä syystä joissakin paikoissa on kiinnitetty enemmän huomiota vuorovaikutuksen laatuun kuin toisaalla. Päiväkotien toimintakulttuuri elää ja uudistuu jatkuvasti. Täydennyskoulutus saattaa avartaa varhaiskasvattajien ajattelua ja tuoda uusia piirteitä toimintakulttuuriin tai muuttaa sitä kokonaan. Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavatkin toimintakulttuurin jatkuvaan kehittämiseen ja arviointiin. Kehittämistyötä on tärkeää tehdä lasten ja vanhempien kanssa yhteistyössä. (Ahonen 2017, 60–61.)

Korhonen (2006, 69) toteaa, että perheiden arjen kannalta varhaiskasvatus on tärkeä kohtaamispaikka. Sen vuoksi aikuisten arjen kohtaamiset portilla tai eteisessä ovat ohikiitävydessäänkin tärkeitä, samoin kuin muutkin arkiset tapahtumat ja tilanteet. Parhaimmillaan niissä luodaan välittämisen kulttuuria, jossa niin vanhemmalla kuin varhaiskasvattajallakin on mahdollisuus ottaa puheeksi niin ilon kuin huolen aiheita. Tutkimukseni tapauksissa välittämisen kulttuurin kokemukset ovat

jääneet vanhemmilla kauaksi tavoitteestaan. Karila (2006, 101) kirjoittaa siitä, kuinka päiväkodin päivittäisten käytäntöjen on tarkoitus luoda perusta vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyösuhteen kehittymiselle. Suurelle osalle vanhemmista kuulumisten vaihdot päivittäisissä lapsen tuontija hakutilanteissa ovat merkityksellisiä. Varhaiskasvattajien toimintatapa näissä tilanteissa tuottaa vanhemmille kuvaa lasten elämästä päiväkodissa. Tutkimukseeni osallistuneiden vanhempien kokemuksissa kohtaamiset tiettyjen varhaiskasvattajien kanssa muodostuivat ikäviksi jatkuvan negatiivisen palautteen vuoksi.

Alasuutarin (2010) tutkimuksessa varhaiskasvatuksen järjestys näyttäytyy annettuna, eikä sen yleisemmälle pohtimiselle ja kyseenalaistamiselle anneta tilaa. Näin ollen varhaiskasvatus näyttäytyy melko jäykkänä instituutiona, jonka kehittämisessä ja suunnittelussa vanhemmilla ja lapsilla ei ole juuri ollut osallistumisen mahdollisuuksia. (Alasuutari 2010, 175.) Onkin mielenkiintoista seurata, muuttuuko päiväkotien toimintatavat ja -kulttuuri uusien Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) tultua voimaan elokuun alussa 2017. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 24, 33) nimittäin painottavat niin lasten kuin vanhempienkin osallisuutta. Perusteissa todetaan, että vanhemmilla ”tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 33).

Karila (2006) kirjoittaa, että omasta elämäntilanteesta ja arvostuksista poikkeavien näkemysten ymmärtäminen ei ole varhaiskasvattajalle välttämättä helppoa, mutta se on kuitenkin välttämätöntä. Yhteistyön ehdoista erilaisuuden hyväksyminen ja itsestä poikkeavan kunnioittaminen on yksi keskeisimmistä. Toimiva yhteistyösuhte edellyttää näitä seikkoja vanhemmiltakin, mutta varhaiskasvattajilta erityisesti, sillä heillä on pääasiallinen vastuu yhteistyön onnistumisesta. (Karila 2006, 96–97.)

7.3.4 Äidin rooli ensisijaisena vanhempana ja ammattilaisena

Äitiydellä on todettu olevan vanhemmuudessa erityisasema isyyteen verrattuna. Vielä nykyisinkin tulkinta äidistä lapsen ensisijaisena kasvattajana elää vahvana. Se perustuu perinteelle, vallitseville tavoille ja näkemyksille naisen biologiasta. Myös paljon kehityspsykologisessa keskustelussa esillä ollut kiintymyssuhdeteoria uusintaa äitiyden merkityksen korostamista, sillä siinä kiinnitetään huomiota äidin ja lapsen kiinnittymisen tyypeihin ja niillä nähdään olevan kauaskantoiset seuraukset

lapsen elämään. (Alasuutari 2003, 16–18.) Kulttuurinen tulkinta äitiyden ensisijaisuudesta korostaa äidin ja lapsen erityistä sidettä, jossa oletuksena on, että äiti ja lapsi kiinnittyvät toisiinsa vahvemmin kuin isä ja lapsi. Lapsen tunnesuhde äitiin nähdään tärkeämpänä kuin suhde isään. Myös oletetaan, että äidillä on erityinen herkkyys ja kyky tunnistaa lapsen tunnetiloja ja tyydyttää hänen tarpeitaan. Äiti nähdään usein myös perheessä lapsen kehityksen tuntijana ja sitä koskevan tiedon haltijana. (Alasuutari 2006, 80.) Myös omassa tutkimuksessani vanhempien kokemuksista yhteistyöstä nousi esille äidin rooli ensisijaisena vanhempana suhteessa isään. Vanhemmat kokivat, että äiti nähtiin isää tärkeämpänä lapsen päiväkodista hakijana. Äiti sai osakseen varhaiskasvattajien negatiivisen palautteen lapsesta tai moitteet väärästä pukeutumisesta. Äidit kokivat, että isälle asioista ei kerrottu samalla tavalla kuin äidille. Neljännessä tapauksessa kuitenkin vain äidin osallistuminen lasten viemiin ja hakemisiin ei riittänytkaan varhaiskasvattajille, vaan isän panosta vaadittiin. Kuten Alasuutari (2003, 17) toteaa, hyvän äitiyden perustan nähdään olevan kahden vanhemman ydinperheessä. Isän merkitys korostuu juuri poissaolon kautta. Mykkänen ja Böök (2017, 83) kirjoittavat, että nykypäivän vanhemmuusihanteen mukaan kasvatusvastuu pitäisi perheissä jakaa tasan kahden vanhemman välillä. Alasuutari (2003, 161) on havainnut, että kahden vanhemman perheissä isän osallistuminen arkeen ei aseta kyseenalaiseksi tulkintaa äidin ensisijaisuudesta. Vaikka isä osallistuisi lasten hoitamiseen ja jakaa kasvattamisen vastuun, äidin erityisasema kuitenkin säilyy.

Vanhempien ja varhaiskasvattajien suhdetta on luonnehdittu huokoiseksi. Monet varhaiskasvattajat ovat itse vanhempia, ja vanhemmilla voi olla kasvatustalon koulutus ja he voivat työskennellä myös lasten parissa. Ammatillisuuden ja vanhemmuuden välille voi olla hankalaa tehdä eroa. (Vuori 2003, 60.) Toinen näkökulma äidin rooliin tulikin haastatteluissani esille äitien ammattien kautta. Vanhempien mukaan äitien rooli ammatillisena vaikutti yhteistyöhön varhaiskasvattajien kanssa. Kaksi haastateltavaa nosti esille epäilynsä ammatin vaikutuksesta yhteistyöhön.

7.3.5 Luottamuksen menettäminen yhteistyön haasteiden seurauksena

Vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä luottamus on äärimmäisen tärkeää, ja sitä korostavat niin tutkimuskirjallisuus (mm. Poikonen & Lehtipää 2009, Karila 2006, Alasuutari 2010, Kekkonen 2012, Rouse & O'Brien 2017) kuin molemmat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteetkin (2005, 2016). Kaikki tutkimukseni haastateltavat kertoivat menettäneensä luottamuksen varhaiskasvattajaan, jonka kanssa haasteita oli tai jopa kaikkiin lapsensa ryhmän varhaiskasvattajiin. Paletti-tutkimuksessa (Poikonen & Lehtipää 2009, 85–86) sekä varhaiskasvattajat että vanhemmat korostivat,

että laadukas yhteistyö ei ole mahdollista ilman molemminpuolista luottamusta ja kunnioitusta. Luottamus lisää yhteistyötä ja yhteistyö vahvistaa luottamusta, jolloin ne ovat toisistaan riippuvaisia ja vahvistavat toinen toisiaan. Luottamus rakentuu vähitellen jokapäiväisessä arjessa. Luottamus voi kuitenkin heiketä tai kadota hetkessä ja sen takaisin saaminen voi viedä pitkänkin ajan. (Poikonen & Lehtipää 2009, 85–86.) Tutkimuksessani vanhemmat eivät enää luottaneet lapsensa ryhmän varhaiskasvattajien ammattitaitoon. Jokaisella tutkimukseni vanhemmalla tuli eteen tilanne, jossa varhaiskasvattajan käytös tai toiminta vei lopullisen pohjan luottamukselta.

Karila (2006) kysyi tutkimuksessaan, mikä saa vanhemmat luottamaan varhaiskasvattajiin. Vanhemmat nostivat esille luottamusta rakentavina seikkoina erityisesti varhaiskasvattajan innostuksen työstään ja aidon lapsesta välittämisen. Luottamusta herättävä vuorovaikutus perustuu hyvälle vuorovaikutusosaamiselle. Tärkeänä osana ovat vanhemman kokemukset kuulluksi tulemisesta. (Karila 2006, 98–101.) Kun nämä käännetäänkin vastakohdikseen, saadaan juuri niitä seikkoja, mitä tutkimukseni vanhemmat kokivat kohdanneensa yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa, ja mitkä aiheuttivat haasteita yhteistyölle ja lopulta luottamuksen menettämisen.

7.4 Vanhempien vinkit hyvään yhteistyöhön

Aiemmat tutkimukset, joissa on käsitelty vanhempien ja varhaiskasvattajien hyvän yhteistyön piirteitä tai vanhempien ajatuksia varhaiskasvattajille tärkeistä ominaisuuksista, tuovat esille hyvin samankaltaisia seikkoja kuin tässäkin tutkimuksessa tuli esille. Blue-Banning, Summers, Frankland, Nelson ja Beegle (2004) tutkivat vanhempien ja kasvattajien näkemyksiä hyvästä yhteistyöstä. Esille nousivat kommunikointi, sitoutuminen, taidot, tasa-arvo, luottamus ja kunnioitus. Vanhemmat korostivat kommunikoinnin merkitystä positiiviselle yhteistyölle. Kommunikoinnin tulisi olla avointa, rehellistä, myönteistä, selkeää ja kaksisuuntaista. Sitoutumisella vanhemmat tarkoittivat kasvattajien sitoutumista työhönsä, arvostavaa suhtautumista perheisiin, lapsiin ja näiden näkeminen ”enemmän kuin työnä”. Tutkimuksessa vanhemmat korostivat tasa-arvoa ja vastavuoroisuutta yhteistyössään kasvattajien kanssa. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että kasvattajat tunnustivat myös vanhempien näkökulmien ja tietämyksen samanarvoisuuden. Vanhemmat nostivat esille myös kasvattajien taidot, ammatillisuuden ja osaamisen sekä kyvyn kehittyä työssään. Luottamuksella vanhemmat tarkoittivat sitä, että he voivat luottaa, että asiat hoidetaan sekä turvallisuutta, että lapset voi luottavaisin mielin jättää kasvattajien hoiviin. Kunnioituksella tarkoitettiin kaikin puolin kunnioittavaa suhtautumista niin lapsiin kuin vanhempiinkin. (Blue-Banning ym. 2004, 173, 175–179.)

Rousen ja O'Brienin (2017, 49) tutkimuksessa ilmeni samoja teemoja, sillä tutkimukseen osallistuneet vanhemmat puhuivat luottamuksesta, rehellisyydestä ja avoimuudesta tärkeänä osana vanhempien ja varhaiskasvattajan yhteistyötä. Myös Paletti-tutkimuksessa (Poikonen & Lehtipää 2009, 77–78) avoimuus, luottamus, helppous ja välittömyys tulivat esiin, kun kysyttiin vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyön hyviä puolia. Vastauksista puolet liittyi vuorovaikutuksen laatuun. Kuten omassa tutkimuksessani monet vanhempien vinkeistä liittyivät varhaiskasvattajan vuorovaikutustaitoihin, mikä osoittaa, että vuorovaikutusosaamisesta on tullut hyvin keskeinen vaatimus varhaiskasvattajalle. Arjen käytäntöihin liittyviä seikkoja yhteistyön hyvinä puolina olivat jokapäiväinen keskustelu, tiedonkulku, joustavat hoitoajat ja kasvatuskeskustelut. Varhaiskasvattajiin liittyviä hyviä seikkoja olivat heidän mukavuutensa, tuttavallisuutensa, ystävällisyytensä, ammattitaitoisuutensa, kokeneisuutensa ja positiivisuutensa. Lapsen kehityksen tukemiseen liittyviä seikkoja olivat lapsen yksilöllisyyden ja erityistarpeiden huomiointi, lapsen ohjaus ja tukeminen sekä lapsen viihtyminen päiväkodissa. Tutkimuksessa muutama vanhempi mainitsi tärkeimpänä seikkana sen, että lapsi pitää hoitopaikastaan ja menee sinne mielellään. (Poikonen & Lehtipää 2009, 77–78.) Kaikki nämä yhteistyön hyviksi piirteiksi määritellyt asiat olivat omassa tutkimuksessani sellaisia, jotka eivät ole vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyössä toteutuneet ja jotka vaikuttivat vanhempien kokemukseen yhteistyön haasteellisuudesta. Tutkimukseeni osallistuneet vanhemmat toivoivat yhteistyöltään varhaiskasvattajien kanssa kaksisuuntaista vuorovaikutusta, aikaa keskustelulle, kunnioitusta ja avoimuutta. Oleellisena nähtiin myös kiinnittää huomiota siihen tapaan, miten asiat sanotaan. Tärkeäksi nähtiin se, että asiat tehdään hyvän kautta, eikä vanhempia syyllistetä. Vanhemmat pitivät tärkeänä, että lapsen päivästä kerrotaan ja että lapsesta saadaan myös positiivista palautetta. Vanhemmuutta ei saa myöskään kyseenalaistaa, vaan vanhemmat täytyy kohdata avoimin mielin ilman ennako-oletuksia. Goldstein (2002, 69) nosti tutkimuksessaan esiin sen, että jo koulutuksessa tulevien varhaiskasvattajien tulisi kriittisesti tarkastella ennakkoluulojaan ja asenteitaan koskien erilaisia vanhempia ja perhemuotoja, kuten yksinhuoltajaperheitä.

Tutkimuksessani nostettiin esille myös toive isän näkemisestä tasavertaisena vanhempana äidin kanssa. Vanhemman oman lapsen asiantuntijuutta nähtiin myös tärkeäksi kunnioittaa, sillä vanhempi tuntee oman lapsensa parhaiten. Tutkimukseen osallistunut vanhempi myös toivoi, että lastentarhanopettaja pitäisi varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut, sillä hänellä on koulutuksensa puolesta enemmän ammattitaitoa. Tähän on jo tullut muutos, sillä varhaiskasvatuslaissa (36/1973 7 a §

580/2015) lukee, että varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvattaja, jolla on lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Varhaiskasvattajien on myös hyvä ottaa huomioon, että vanhemmuus ja perhe-elämä ovat useimmille vanhemmille hyvin henkilökohtaisia asioita, sillä kyseessä ovat vanhemman lähimmät ihmissuhteet. Niistä keskusteleminen vaatii varhaiskasvattajalta herkkyyttä ja kunnioittavaa suhtautumista vanhemman omiin näkemyksiin. Toimivin lähtökohta on se, että vanhempi nähdään omien ihmissuhteidensa asiantuntijana. (Alasuutari 2006, 90.) Alasuutarin (2003) tutkimuksessa vanhempien kuvauksissa sujuvasta yhteistyöstä yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa näyttäytyi vanhempien näkemysten arvostaminen ja kuuleminen. Kun vanhempi tulkitsee, että hänen näkemyksensä hyväksytään, hän kokee, että häntä arvostetaan lapsensa vanhempana, kasvattajana ja yhteistyökumppanina. (Alasuutari 2003, 170.) Varhaiskasvattajien tulisi huomioida jokaisen perheen yksilölliset tarpeet mahdollisimman hyvin yhteistyössään erilaisten ja monimuotoisten perheiden kanssa. Jokainen vanhemman ja varhaiskasvattajan yhteistyösuhde on erilainen ja ainutlaatuinen sen mukaan, millaisia heidän lähtökohtansa ja elämänhistoriansa ovat. Siksi varhaiskasvattajilta vaaditaan erityistä herkkyyttä ja ammattitaitoa toimia vuorovaikutuksessa erilaisten vanhempien kanssa. (Poikonen & Lehtipää 2009, 88.) Tutkimuskirjallisuudessa esiin nousseet vanhempien kokemukset hyvästä yhteistyöstä ja sen piirteistä ovat hyvinkin samankaltaisia kuin tässäkin tutkimuksessa esiin nousseet vanhempien vinkit hyvään yhteistyöhön.

8 POHDINTA

8.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia yhteistyön haasteista tutkimukseen osallistuneilla vanhemmilla oli yhteistyöstään varhaiskasvattajien kanssa, miten yhteistyön haasteet ratkaistiin, millaisia vuorovaikutuksen ongelmia tapauksissa ilmeni sekä millaista hyvää yhteistyö tutkimukseen osallistuneiden vanhempien mielestä on. Tutkimusta varten haastateltiin neljää vanhempaa, jotka olivat kohdanneet haasteita yhteistyössään varhaiskasvattajien kanssa.

Vaikkakaan tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää laajempaan otantaan, tutkimuksen tapauksissa tuli esiin hyvin samanlaisia asioita kuin aiemmissa aihetta käsitelleissä tutkimuksissa. Vanhempien kokemuksissa yhteistyön haasteista nousi selkeästi esiin varhaiskasvattajien vallankäyttö (ks. Alasuutari 2006, Isokorpi 2006, Kalliala 2012, Puroila 2002) ja valta-asema vanhempiin nähden sekä vanhempien ja varhaiskasvattajien epäsymmetrinen yhteistyösuhde (ks. Alasuutari 2006, Kalliala 2012, Puroila 2002). Vanhempien kokemuksissa epäsymmetrinen yhteistyösuhde näyttäytyi varhaiskasvattajien vallankäyttönä ja valta-asemana suhteessa vanhempaan. Tämä näkyi vanhempien kokemuksissa siitä, miten varhaiskasvattajat määrittivät käytetyt toimintatavat suhteessa lapseen ja näkivät lapset yksipuolisesti ja useimmiten negatiivisessa valossa, eivätkä ottaneet huomioon vanhemman toiveita, näkemyksiä tai oman lapsen asiantuntemusta.

Vanhempien kokemuksissa varhaiskasvattajien puutteelliset vuorovaikutustaidot ja persoonallisuuden piirteet olivat keskeisessä asemassa yhteistyön haasteissa (ks. Isokorpi 2006). Vuorovaikutuksen ongelmat näyttäytyivät vanhempien kokemuksissa esimerkiksi syyllistämisenä (ks. Alasuutari 2003, Alasuutari 2006) tai lapsen viihtymättömyytenä päiväkodissa. Vanhemmat kokivat myös, että varhaiskasvattajilla oli puutteita ammattitaidossaan, mikä näkyi virheellisinä tietoina varhaiskasvatussuunnitelmassa tai autismin kirjon piirteiden tunnistamisen vaikeutena. Esille tuli myös vanhemman

kokemus epäasiallisesti käyttäytyneestä varhaiskasvattajasta. Yhteistyön haasteita yrittivät tahoillaan ratkaista niin vanhemmat kuin varhaiskasvattajatkin. Haasteet lieventyivät osassa tutkimukseni tapauksissa palautteen antamisella päiväkodinjohtajalle, mutta joissakin tapauksissa ongelmat poistuivat vasta, kun lapsi siirtyi pois ryhmästä, jossa yhteistyön ongelmia oli ollut.

Vanhemmat nostivat esiin vinkkeinä hyvään yhteistyöhön paljon varhaiskasvattajien vuorovaikutustaitoihin liittyviä asioita kuten avoimuuden, kunnioituksen sekä kaksisuuntaisen vuorovaikutuksen (ks. Alasuutari 2006, Alasuutari 2010, Blue-Banning ym. 2004, Karila 2006, Kekkonen 2012, Poikonen & Lehtipää 2009, Rouse & O'Brien 2017). Esille nousi vuorovaikutustaitojen lisäksi vanhemman oman lapsen asiantuntijuuden kunnioitus (ks. Alasuutari 2003, Alasuutari 2006, Blue-Banning ym. 2004) sekä lapsen päivästä kertominen päivittäisissä kohtaamisissa (ks. Karila 2006).

Yhteistä kaikissa tutkimukseni tapauksissa oli se, että vanhempien kuvauksissa varhaiskasvattajien käytös oli ristiriidassa sen kanssa, mitä tutkimuskirjallisuudessa on tuotu esiin hyvästä yhteistyöstä, kasvatuskumppanuudesta ja vuorovaikutuksesta. Vastuu yhteistyön edellytysten luomisesta pitäisi olla varhaiskasvattajilla, koska se kuuluu heidän ammattiinsa ja ammattitaitoonsa. Syitä yhteistyön haasteisiin on helppo etsiä ja löytää varhaiskasvattajista, heidän ammattitaidostaan, sen puutteista tai persoonallisuudesta. Yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen tarvitaan kuitenkin aina kaksi, joten molempien osapuolten käyttäytyminen, asenteet ja vuorovaikutustaidot vaikuttavat haasteiden syntyyn. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuitenkin tavoittaa juuri vanhempien kokemuksia yhteistyön haasteista, jolloin saatu tieto on ilman muuta subjektiivista, mutta sellaisenaan tärkeää ja arvokasta.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsitteillä. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta. Laadullisen tutkimuksen piirissä näitä käsitteitä on kritisoitu siitä, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä vastaamaan määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 136–137.) Kuitenkin, kritiikistä huolimatta, myös laadullista tutkimusta pystytään arvioimaan validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Laadullisen tutkimuksen reliabiliteettia pohdittaessa korostuvat analyysin systemaattisuus ja tulokinnan luotettavuus. Systemaattisessa analyysissä avataan kaikki matkan varrella tehdyt valinnat, rajaukset ja analyysin etenemistä ohjaavat

periaatteet. (Ruusu vuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 27.) Olen pyrkinyt kuvaamaan koko tutkimukseni sekä analyysini vaiheet auki niin seikkaperäisesti kuin mahdollista.

Validiteetin arvioiminen laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa kerätyn aineiston ja siitä tehtävien tulkintojen käypyyden arviointia (Ruusu vuori ym. 2010, 27). Tutkimukseni aineisto osoittautui hyväksi sen koon rajallisuudesta huolimatta, ja se vastasi tutkimuskysymyksiini. Tutkimukseni tapauksissa on väistämättä läsnä tulkinnallisuutta, sillä tapahtumat ovat käyneet läpi kahden tulkintakehyksen. Tutkimukseeni osallistunut vanhempi on luonut oman tulkintansa tapahtuneista, ja hän on voinut, mitä tapahtuneesta haluaa minulle kertoa ja mitä jättää kertomatta. Tämän jälkeen aineistoni on käynyt läpi oman tulkintakehykseni, johon vaikuttavat oma positioni sekä varhaiskasvattajana että äitinä. Olen kuitenkin pyrkinyt käsittelemään saamaani tietoa sellaisenaan tuomatta liiaksi omaa tulkintaa mukaan. Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009) kirjoittavat, että laadullisessa tutkimuksessa saatu tieto ei voi olla täysin objektiivista, sillä sekä tutkittavien että tutkijan oman kokemusmaailma vaikuttavat tiedon käsittelyyn. Jokaisen oma tulkinta jättää aina jälkensä. Tarkasteltaessa laadullisen tutkimuksen objektiivisuutta, on syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puolueettomuus nousee kysymykseksi esimerkiksi siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itseään vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi, jolloin tutkijan ikä, sukupuoli, uskonto, poliittinen asenne, virka-asema ynnä muut sellaiset voivat vaikuttaa siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. Laadullisessa tutkimuksessa myönnetään, että näin väistämättä on, koska tutkija luo oman tutkimusasetelman ja tulkitsee sitä itse. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.) Olen pyrkinyt tutkimuksessani ymmärtämään tutkimukseen osallistuneiden vanhempien kokemuksia ja käsittelemään tietoja juuri sellaisina kuin ne on minulle kerrottu. Analyysivaiheessa kuitenkin väistämättä annetut tiedot kulkevat oman tulkintakehykseni läpi.

Tutkimukseen jo lähtökohtaisesti etsittiin haastateltaviksi sellaisia vanhempia, joilla on ollut yhteistyössä haasteita varhaiskasvattajien kanssa. Näiden vanhempien kokemukset ja halukkuus kertoa kohtaamistaan haasteista suuntaavat tutkimuksen tuloksia tiettyyn suuntaan, jolloin varhaiskasvatuksen arki näyttäytyy varsin negatiivisessa valossa. Onkin syytä huomioda, että kyseessä ovat yksittäistapaukset ja pääasiassa vanhemmat ovat tyytyväisiä lastensa saamaan varhaiskasvatukseen (ks. esim. Poikonen & Lehtipää 2009). Olen pyrkinyt puolueettomuuteen, mutta koska kyseessä ovat yhteistyön haasteita kohdanneiden vanhempien kokemukset, tutkimustuloksissa on syytöksiä varhaiskasvattajien suuntaan. Tarkoitus ei ole demonisoida varhaiskasvattajia ja katsoa asioita yksipuolisesti, vaan keskittyä vanhempien kokemuksiin yhteistyön haasteista, jolloin yhteistyötä on myös

mahdollista kehittää. Olisi tietenkin ollut tutkimukseni luotettavuuden ja laajemman näkökulman kannalta hienoa saada tutkimukseen mukaan myös tapausten haasteiden toinen osapuoli eli varhaiskasvattaja kertomaan omat näkemyksensä tapahtuneista, mutta sellainen ei ollut resurssieni vuoksi mahdollista, ja tutkittavien löytäminen olisi voinut olla hankalaa. Aiempi tutkimuskirjallisuus myös osoittaa, että vanhemmat eivät ole juurikaan saaneet ääntään kuuluviin yhteistyön haasteista puhuttaessa, vaan näkökulma on ollut enemmän varhaiskasvattajien. Siinäkin mielessä tämä tutkimus puolustaa paikkaansa tutkimuskentällä. Tutkimukseni tapaukset ovat siis vanhempien subjektiivisia kokemuksia ja heidän omia tulkintojaan tilanteesta. Myös oma ymmärrykseni ja tulkintani tapauksista ovat tuloksissa läsnä.

Tutkimuksen luotettavuuteen kuuluva analyysin arvioitavuus tarkoittaa sitä, että lukija pystyy seuraamaan tutkijan päättelyä ja hänen on mahdollista hyväksyä tutkijan tulkinnat tai riitauttaa ne. Analyysin toistettavuus tarkoittaa sitä, että luokittelu- ja tulkintasäännöt on esitetty niin yksiselitteisesti, että toinen tutkija pystyy niitä soveltamaan. (Mäkelä 1990, 53.) Tutkimustulokset tulevat selkeämmiksi ja ymmärrettävämmiksi, kun tekemiset kerrotaan yksityiskohtaisen tarkkaan. Lukijoille täytyy antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta he voivat arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 141.) Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimukseni vaiheet mahdollisimman seikkaperäisesti ja tarkasti auki, jotta lukijat pystyvät seuraamaan, millaisen prosessin kautta tutkimukseni on kulkenut.

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan tulosten läpinäkyvyydestä ja yleistettävyydestä. Yleistettävyydellä ei tarkoiteta ilmiön paikkansapitävyyttä laajemmassa joukossa, vaan kyseessä on mahdollisen logiikasta. Kun havaitaan tietynlaisia tapoja kategorisoida ja kuvata jotakin ilmiötä, voidaan olettaa, että nuo tavat ovat kulttuurissa jossain määrin yhteisesti jaettuina eivätkä täysin yksilöllisiä. (Ruusuvoori ym. 2010, 27–28.) Tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä laajempaan otantaan, koska tutkimukseni haasteelliset yhteistyötapausten tapaukset ovat uniikkeja. Kuitenkin tutkimukseni tulokset ovat hyvinkin mahdollisen logiikan mukaan jossain määrin yhteisesti jaettuina. Varhaiskasvattajien ja vanhempien yhteistyösuhteen epäsymmetria sekä varhaiskasvattajien vallankäyttö ja valta-asema suhteessa vanhempiin saattavat hyvinkin olla yleisiä teemoja vanhempien kokemuksissa yhteistyön haasteista.

Pohdin paljon aineistoni riittävyttä tutkimukseni alkutaipaleella. Eskola ja Suoranta (1996, 39) kirjoittavat, että ”ratkaisevaa ei ole aineiston koko vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys”. Pääsääntöisesti voidaan todeta, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston koko on pieni tai vähäinen verrattuna määrälliseen tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Myös Mäkelä (1990, 52) toteaa, että kvalitatiivisen aineiston riittävyydelle on vaikea asettaa määriä. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) kirjoittavat, laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään tiettyä ilmiötä sekä antamaan sille teoreettisesti mielekäs tulkinta. Tässä koen tutkimukseni onnistuneen.

Mäkelä (1990, 52) ehdottaa käyttökelpoiseksi ohjeeksi sitä, että aineistoa ei kannata kerätä kerralla liikaa. Hänen mukaansa kannattaa ensin analysoida pienehkö aineisto ja vasta sen jälkeen päättää millaiset lisäaineistot mahdollisesti olisivat tarpeen. Pohdin itsekkin lisäaineiston keräämistä, mutta neljän haastattelun anti tuntui hyvältä ja aikatauluni oli aika tiukka sekä resurssit muutenkin vähäiset, joten päädyin pitäytymään neljässä haastateltavassa. Silloin en ahnehtisi itselleni liian suurta työtaakkaa. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) kirjoittavat, niin käytännössä haastateltavien määrän usein ratkaisevat käytettävissä olevat tutkimusresurssit, kuten aika ja raha. Nämä eivät liity pelkästään haastatteluiden toteutuksessa käytettyihin resursseihin, vaan myös aineiston analyysivaiheeseen. Haastatteluiden litterointi ja analysointi ovat aikaa vieviä ja työläitä vaiheita. Omat resurssini tietäen päädyin pitäytymään pienessä aineistossa, vaikka suurempi aineisto olisi voinut ollut tutkimukseni kannalta antoisampi. Suurimpana resurssikysymyksenä itselläni oli aika, joka perheellisenä ihmisenä on hyvinkin rajallinen.

Aineistonkeruumenetelmänä käytin haastattelua. Haastattelun katsotaan sisältävän monia virhelähteitä, jotka voivat aiheutua niin haastattelijasta kuin haastateltavasta. Esimerkiksi haastattelun luotettavuutta voi heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, eli vastata niin kuin hänen odotetaan vastaavan. Vapaamuotoisen haastatteluaineiston analysointi, tulkinta ja raportointi saattavat olla usein ongelmallista, koska valmiita malleja ei ole tarjolla. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 35.) Tutkimukseeni osallistuneet vanhemmat kuitenkin hakeutuivat tutkimukseni osallistujiksi, joten uskon, että heillä on ollut suuri halu ja tarve päästä kertomaan tapahtuneita yhteistyön haasteita, ja että he ovat kertoneet tapahtuneista niin kuin ovat ne omista lähtökohdistaan kokeneet.

Tutkimusta tehdessäni pohdin, vaikuttaako kahden haastateltavan tuttuus tutkimuksen ja saadun tiedon luotettavuuteen negatiivisesti. Nämä kaksi minulle tuttua henkilöä eivät kuitenkaan kuulu lähipiiriini, enkä tunne heitä kovinkaan hyvin. Pöysä (2010, 156–157) kirjoittaa, että tyypillisesti haastateltava ja haastattelija ovat toisilleen vieraita, ja että sitä voidaan pitää jopa haastattelun lähtökohtana. Hän näkee haastatteluiden toteuttamisessa tuttujen kesken ongelmallisena sen, että tuttuuteen liittyy ”kyllähän sinä sen jo tiedät” -oletuksia (ks. myös Juvonen 2017, 402). Hän muistuttaa kuitenkin, että jo kertaalleen toistuessaan haastattelutilanne merkitsee vierauden osittaista katoamista. Päädyin siihen, että haastateltavien tuttuudella ei ole vaikutusta saamaani informaatioon, koska he ovat itse ilmoittautuneet halukkuudestaan osallistua tutkimukseeni ja kertoa kokemuksistaan. En usko, että mitään jätettiin kertomatta sen vuoksi, että olimme tuttuja. Liiallinen kotoisuus voi piilottaa oleellista tietoa (Juvonen 2017, 402). Omassa tutkimuksessani en kokenut tätä ongelmaa olevan, sillä en tuntenut näitä minulle entuudestaan tuttuja haastateltavia kovinkaan paljon, joten he eivät olisivat voineetkaan olettaa minun tietävän jotain entuudestaan heidän kokemuksistaan. Tuttuus ehkä jopa helpotti puhumista, kun ilmassa ei ollut niin paljon jännitystä kuin vieraiden kesken. Myös Juvonen (2017, 399) toteaa, että ns. sisäpiiriläisen saattaa olla ulkopuolista tutkijaa helpompi löytää haastateltavia ja saavuttaa haastateltavien luottamus. Toinen näkökulma tuttuuden ongelmallisuuteen on, että toisinaan ihmiset kertovat arkoja asioita mieluummin ventovieraalle kuin ystävälle, koska haluavat säilyttää kasvonsa läheistensä silmissä (Hyvärinen 2017a, 21). Omassa tutkimuksessani aiheen luonne oli sellainen, että haastateltaviksi halukkuutensa ilmaisseet halusivat nimenomaan tulla kuulujiksi tässä asiassa, enkä kokenut, että tuttuus tai tuntemattomuus olisi ongelma.

Laadullisessa tutkimuksessa teoreettiset lähtökohdat voivat olla väljemmät tai niitä ei kirjoiteta valmiiksi etukäteen kuten määrällisessä tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa voi lähteä liikkeelle ilman teoreettista osiota esimerkiksi silloin, kun lähdetään tutkimaan jotakin uutta ja vähemmän tunnettua asiaa. Aineistoa analysoitaessa etsitään aikaisempaa tietoa tulosten tueksi. Myös tutkimustehtävät voivat muotoutua tutkimuksen edetessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 150, 156.) Itse lähdin liikkeelle lähestulkoon ilman teoreettista viitekehystä, sillä tutkimukseni teoreettinen osuus alkoi muotoutua vasta vanhempien kokemuksissaan esiin nostamista asioista. Sekä tutkimukseni teoreettinen viitekehys että tutkimuskysymykseni elivät koko tutkimuksen teon ajan, mikä on laadulliselle tutkimukselle tyypillistä.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen uskottavuus ja eettiset ratkaisut kulkevat käsi kädessä. Tutkimuksen uskottavuus perustuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkija noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten arvioinnissa. Tutkijan tulee soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä toteuttaa tieteellisen tiedon luonteeseen kuuluvaa avoimuutta tutkimuksensa tuloksia julkaistessaan. Tutkijan tulee ottaa huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset kunnioittamalla niitä ja antamalla niille kuuluva arvo omassa tutkimuksessaan ja sen tuloksia julkaistessaan. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133.)

Eettisyys on tärkeä tutkimuksen tekoa ohjaaja periaate. Vastuullisesti, perustellusti ja hyvin tehty tutkimus on myös eettinen. (Hyvärinen 2017a, 32.) Ihmisoikeudet ovat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettinen perusta. Tutkittavien suojaan kuuluu, että tutkijan on selvitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit ymmärrettävällä tavalla. Tutkittavien suojaan kuuluu osallistuvien vapaaehtoinen suostumus sekä oikeus kieltäytyä osallistumasta tai keskeyttää mukanaolo milloin tahansa tutkimuksen aikana. Tutkittavalla on oikeus kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttö tutkimusaineistona ja oikeus tietää nämä oikeutensa. Tutkijan on varmistettava, että antaessaan suostumuksensa osallistuja tietää, mistä tutkimuksessa on kyse. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131; Ranta & Kuula-Luumi 2017, 414–415; Hyvärinen 2017a, 32.)

Yhtenä eettisenä ulottuvuutena on pohtia yhteydenottoa haastateltaviin erilaisista eettisistä näkökulmista (Luomanen & Nikander 2017, 290). Etsin haastateltavani sosiaalisen median kautta epämuodollisella lyhyehköllä tekstillä (liite 1). Ilmoitukseni oli hyvin vapaamuotoinen ja epävirallinen, koska myös käyttämäni väylä oli epävirallinen, ja sillä tavoin ajattelin saavani parhaiten haastateltavia. Jälkikäteen ajatellen ilmoitukseni olisi voinut olla virallisempi ja informatiivisempi kuin se nyt oli. Havahduin siihen siinä vaiheessa, kun muutama Facebook-ystäväni jakoi ilmoitustani eteenpäin omalle Facebook-seinälleen. Ilmoitukseni puutteista huolimatta sain aika nopeastikin neljä haastateltavaa. Olimme yhteydessä Facebookin Messenger-viestipalvelun avulla ja sovimme tarkemmasta haastatte-

luajankohdasta. Haastateltavat eivät juurikaan kyselleet tarkentavia kysymyksiä tutkimukseeni liittyen haastatteluajankohtaa sopiessamme. Olisin voinut painottaa osallistumisen vapaaehtoisuutta jo tässä vaiheessa, mutta ajattelin sen olevan itsestään selvää. Osallistumisen peruminen olisi käynyt helposti viestipalvelun kautta milloin vain tai viimeistään siinä vaiheessa, kun haastatteluajankohdan lähestyessä laitoin vielä varmistusviestiä haastattelun toteutumisesta. Kaikki olivat edelleen halukkaita osallistumaan tutkimukseeni.

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu se, että haastateltavia informoidaan riittävästi haastatteluista. Se tarkoittaa sitä, että haastateltavat tietävät, mistä haastatteluissa on kysymys sekä miten haastattelun tietoja käytetään ja säilytetään (Hyvärinen 2017a, 32). Turhan pitkää ja monimutkaista kuvausta tutkimuksesta on syytä välttää (Ranta & Kuula-Luumi 2017, 415). Kokemaani puutteellista tiedon antoa halusin paikata informatiivisemmalla haastattelun suostumuslomakkeella (liite 2), johon olin kirjannut hieman tietoja tutkimuksestani, haastateltavien anonymiteetin suojaamiseen liittyviä seikkoja, nauhoitteiden ja litterointien hävittämisestä tutkimuksen valmistuttua sekä minun ja tutkimukseni ohjaajan yhteystiedot. Informaatio oli lyhyt, selkeä ja nopeasti luettavissa. Tämän tarkempia tietoja minulla ei vielä ollut antaa tutkimuksestani, sillä varsinainen tutkimus alkoi muotoutua vasta haastatteluaineiston ympärille haastatteluiden jälkeen. Varmistaakseni haastateltavien tietämyksen oikeuksistaan tutkimukseeni osallistujina liittyen esimerkiksi oikeuteen peruuttaa osallistumisensa, suostumuslomakkeita allekirjoitettiin kaksin kappalein. Niistä toinen jäi haastateltavalle ja toinen minulle.

Yhtenä tutkimuksen eettisenä ulottuvuutena on itse haastatteluun liittyvät eettiset pohdinnat (Luomanen & Nikander 2017, 290). Haastateltava sai valita itselleen mieluisan paikan ja ajankohdan haastattelun toteutukseen. Kolme haastateltavaa kutsui minut kotiinsa ja yhden tapasin kahvilassa. Koin, että haastatteluissa saavutettiin luottamuksellinen ja hyvä ilmapiiri. Kolmelle haastateltavalle vein kiitokseksi kukkia ja yhdelle tarjosin kahvilassa kahvin. Pohdin, onko kiitoslahjan antaminen eettisesti oikein ja vaikuttaako se jotenkin saamiini tuloksiin. Halusin kuitenkin osoittaa kiitollisuuteni heidän panoksestaan tutkimukseeni jollakin tavoin. Lahjan vieminen myös ilahdutti saajaansa.

Haastattelun eettisyyteen liittyy olennaisesti haastateltavan kunnioittava kohtaaminen. Eettinen haastattelija on rauhallinen kuuntelija, joka antaa luottamuksellisen paikan vaikeidenkin asioiden käsitteilylle. Haastattelijan eettiseen asenteeseen kuuluu olennaisesti se, ettei hän arvioi tai arvostele haastateltavaa. Eettinen haastattelija on empaattinen ottamatta kantaa itse tapahtumiin ja osallistujan ratkai-

suihin. (Hyvärinen 2017a, 33.) Tämä on ollut haastatteluissani heikko kohta, sillä on ollut sula mahdollisuus olla reagoimatta ja kommentoimatta mitenkään haastateltavieni kokemuksia. Kuten Ruusuvoori & Tiittula (2017) kirjoittavat, haastattelijan pyrkimys neutraaliuteen on hyvä periaate, mutta haastattelun vuorovaikutteisen luonteen vuoksi toinen osapuoli ei voi yksin päättää, jääkö hän passiiviseksi kuuntelijaksi. Haastateltava saattaa odottaa haastattelijalta kokemuksilleen myötätuntoa, jolloin haastattelijan pidättyväisyys voi näyttäytyä kiinnostuksen puutteena, mikä ei edistä vuorovaikutusta. (Ruusuvoori & Tiittula 2017, 74–75.) Koin, että rooliini kuului myötätuntoinen, aito reagointi haastateltavien kokemuksiin. Kaiken kaikkiaan tutkimukseni haastattelutilanteet olivat mielestäni mukavia ja melko rentoja keskusteluhetkiä. Olen kiitollinen, että minulle osoitettiin niin suurta luottamusta, että sain kuulla haastateltavien arkaluontoisista kokemuksista. Haastattelut onnistuivat toiveideni mukaisesti. Koin, että haastateltavat olivat mielissään, kun heitä kuunneltiin asiasta, joka selvästi oli painanut heidän mieliään. Kolme haastateltavista mainitsikin olleen terapeutista päästä purkamaan mieltänsä painaneita asioita. Haastattelun ja nauhurin sammuttamisen jälkeen juttelimme vielä epävirallisesti haastattelusta ja muustakin mieleen tulevasta. Osa myös kyseli omista kokemuksistani tutkimuksen aihealueeseen liittyen, ja kerroinkin asiasta kysyjille.

Haastateltavien anonymisointi kuuluu tutkimuksen eettisiin periaatteisiin. Haastateltavien anonymisuus täytyy varmistaa tutkimuksessa, sillä haastateltavat eivät saa olla tunnistettavia. Haastattelusitaatteja käytettäessä täytyy käyttää tarkkaa harkintaa, mitä voi ottaa, ettei haastateltavaa voi tunnistaa. Aihe on arka, eivätkä haastateltavat välttämättä halua, että heidän henkilöllisyytensä on mitenkään tunnistettavissa. (Kuula & Tiitinen 2010, 450.) Haastatteluiden litteroinneissa käytin anonymisoinnin keinona muuttamista, ja näin varmistin, että haastateltavat eivät ole tunnistettavissa. Olen käyttänyt tutkimuksessani paljon haastattelusitaatteja, koska ne tuovat vanhempien kokemukset esille vanhempien omalla äänellä. Tämän tutkimusraportin kirjoittamisen hetkellä kaikkien tutkimukseeni osallistuneiden vanhempien kuvaamat yhteistyön haasteet ovat taaksejäänyttä elämää, jolloin tilanne ei ole enää ajankohtainen, eikä se, että varhaiskasvattaja tunnistaisikin vanhemman raportista, voi enää vaikeuttaa perheen elämää. Tämä helpotti päätöstäni ottaa paljon sitaatteja mukaan tutkimukseen. Kuitenkin, kun kyseessä ovat yksittäistapaukset, asianosaisten on mahdollista tunnistaa itsensä tapauksista. Vanhemmat, jotka ovat halunneet osallistua tutkimukseeni, todennäköisesti tiedostavat riskin tulla tunnistetuksi esimerkiksi haasteiden toisena osapuolena olleen varhaiskasvattajan silmissä, jos hän lukisi tutkimustani.

Aineiston käsittelyyn ja arkistointiin liittyy myös eettisiä pohdintoja (Luomanen & Nikander 2017, 290). Aineistonkeruu tulee suunnitella niin, että aineiston jatkokäytöstä ja mahdollisesta arkistoinnista kerrotaan haastateltaville (Kuula & Tiitinen 2010, 450). Sovin haastateltavieni kanssa, että aineisto tulee vain minun käyttöni, ja että hävitän sekä nauhoitteet että litteraatiot tutkimukseni valmistuttua. Oleellinen osa tutkittavien suojaa on osallistujien hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaaminen. Osallistujille ei saa aiheuttaa vahinkoa. Tutkimustiedot ovat luottamuksellisia, eikä saatuja tietoja saa käyttää muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen tai luovuttaa ulkopuolisille. Lisäksi osallistujien nimitys täytyy taata, ellei lupaa identiteetin paljastamiseen ole saatu. Tutkijan tulee noudattaa lupamiaan sopimuksia eikä tutkimuksen rehellisyyttä saa vaarata. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131; Kuula 2006, 88–90.) Olen pyrkinyt raportoimaan tulokseni haastateltavia arvostavasti, sillä he ovat mahdollistaneet minulle tämän tutkimuksen.

8.4 Lopuksi

Tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä laajempaan otantaan, mutta tuovat esimerkinomaisesti tietoa siitä, millaisia haasteellisia yhteistyötilanteita vanhemmat ovat varhaiskasvattajien kanssa kokeneet. Jokainen tapaus on ainutlaatuinen, eikä tästä tutkimuksesta voida vetää laajempaa johtopäätöstä varhaiskasvatuksen tilasta tai varhaiskasvattajien ammattitaidosta. Näkökulma on ollut vanhempien, ja kertomukset ovat käyneet kaksikin tulkintakehystä läpi, vanhempien ja vielä omani. Tämä tutkimus auttaa kuitenkin kiinnittämään huomiota siihen, kuinka merkityksellisiä varhaiskasvattajien ja vanhempien kohtaamiset vanhemmille ovat. Varhaiskasvattajille kohtaamiset ovat ”vain” osa työtä, mutta vanhemmille niiden voidaan ajatella olevan merkityksellisempiä, koska he luottavat omat tärkeimpänsä eli lapsensa varhaiskasvattajien huomaan. Ei ole merkityksetöntä, miten asiat vanhemmille esitetään ja kuinka vanhemmat kohdataan. Tähän olisi syytä jokaisen varhaiskasvattajan erikseen vielä kiinnittää erityistä huomiota ja pohtia asiaa oman ammatillisen kasvun kannalta.

Varhaiskasvattajien ammattitaidoissa on eroja, se on selvää. Vanhempien olisi hyvä uskaltaa tuoda esille kohtaamiaan epäkohtia varhaiskasvatuksessa, koska vain sillä tavalla ne saadaan laajemmin tietoisuuteen ja niihin on mahdollista puuttua. Varhaiskasvattajat ovat kuitenkin päiväkodeissa lapsia varten ja heidän työnkuvaansa kuuluu yhteistyö lasten huoltajien kanssa. Tavoitteena on lasten paras ja siihen tähdätään yhdessä vanhempien kanssa. Varhaiskasvattajien tehtävä on tukea lapsen

vanhempia kasvatustyössä, ei saada vanhempia tuntemaan itseään epäkelvoksi vanhemmaksi tai vaikeuttaa perheen elämää joustamattomuudella.

Tutkimukseni luonteen vuoksi varhaiskasvattajat näyttäytyvät tutkimuksessani negatiivisessa valossa. On syytä huomioida, että kyseessä ovat kuitenkin yksittäistapaukset ja valtaosa varhaiskasvattajista on työlleen omistautuneita ja ammattitaitoisia ihmisiä. Pääosin vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteistyö sujuu hyvin (ks. Poikonen & Lehtipää 2009). Tämän tutkimuksen tapaukset ovat vanhempien subjektiivisia kokemuksia ja tulkintoja tapahtuneista yhteistyön haasteista. Olisi ollut hyvin mielenkiintoista saada myös haasteiden toisen osapuolen eli varhaiskasvattajan näkemykset ja tulkinnot tapahtuneesta. Näkökulma olisi laajentunut molempiin osapuoliin ja olisi saanut kattavamman kuvan tapahtuneesta. Syyt ja seuraukset olisivat todennäköisesti saaneet keskenään erilaiset tulkinnat. Tätä tutkimusta olisi myös mielenkiintoista jatkaa yhteistyön kehittämishankkeen muodossa.

Usein ajatellaan, että varhaiskasvatus on ilman muuta laadukasta ja että kaikki varhaiskasvattajat toimivat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tai saamansa koulutuksen oppien mukaan. Lapsen hyvä varhaiskasvatus on mahdollista vain varhaiskasvattajien, muiden ammattilaisten ja lapsen perheen yhteistyöllä, avoimella vuorovaikutuksella ja luottamuksella. Vanhemmilla on viime kädessä tärkeä tehtävä valvoa lapsensa varhaiskasvatuksen laatua ja lainmukaisuutta. Yhteiskunnassamme on vahva luottamus siihen, että palvelut ovat moitteettomia, ellei niiden käyttäjä tuo ilmi palvelussa olevia puutteita. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 10.) Ammattitaitoiset varhaiskasvattajat, niin lastentarhanopettajat kuin lastenhoitajat, ovat laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkeimpiä tekijöitä (Ahonen 2017, 121). Siksi ei ole merkitykseltöntä, miten varhaiskasvattajat kohtaavat vanhemmat ja millaiseksi yhteistyö muodostuu.

9 LÄHTEET

- Ahonen, Liisa (2017) Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alasuutari, Maarit (2003) Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Alasuutari, Maarit (2006) Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. 2. painos. Tampere: Vastapaino, 70–90.
- Alasuutari, Maarit (2010) Suunniteltu lapsuus: keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Blue-Banning, Martha; Summers, Jean Ann; Frankland, H. Corine; Nelson, Louise Lord; Beegle, Gwen (2004) Dimensions of Family and Professional Partnerships: Constructive Guidelines for Collaboration. *Exceptional Children*, Winter 2004, 70:2, 167–184.
- Bronfenbrenner, Urie (1981) *The Ecology of Human Development. Experiments by Nature and Design*. Cambridge: Harvard university press. 4. painos.
- Ehrnrooth, Jari (1990) Intuitio ja analyysi. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 30–41.
- Eskola, Jari ja Suoranta, Juha (1996) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Goldstein, Lisa S. (2002) Preservice teachers, caring communities, and parent partnerships: challenges and possibilities for early childhood teacher education. *Journal of Early Childhood Teacher Education* 24, 61–71.
- Heinonen, Hanna; Iivonen, Esa; Korhonen, Merja; Lahtinen, Nina; Muuronen, Kaisu; Semi, Ritva & Siimes, Ulla (2016) *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2014) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

- Hughes, Patrick & Mac Naughton, Glenda (2000) Consensus, Dissensus or Community: the politics of parent involvement in early childhood education. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 1:3, 241–258.
- Hujala, Eeva (2004) Arviointia perhelähtöisyyden toteutumisesta päivähoidossa. Teoksessa Päivi Kupila (toim.) Arvioidaan yhdessä: Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa (2004) Helsinki: Tammi, 83–90.
- Hujala, Eeva; Puroila, Anna-Maija; Parrila-Haapakoski, Sanna & Nivala, Veijo (1998) Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy.
- Hujala, Eeva; Turja, Leena; Gaspar, Maria Filomena; Veisson Marika & Waniganayake, Manjula (2009) Perspectives of early childhood teachers on parent–teacher partnerships in five European countries. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17:1, 57–76.
- Hyvärinen, Matti (2017a) Haastattelun maailma. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 11–45.
- Hyvärinen, Matti (2017b) Kertomushaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 174–192.
- Isokorpi, Tia (2006) Napit vastakkain – Ristiriidat, rajat ja ratkaisut. Jyväskylä: PS-kustannus
- Juul, Jesper & Jensen, Helle (2003) Relationskompetens i pedagogernas värld. Stockholm: Liber.
- Juvonen, Arja (2017) Sisäpiirihaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 398–410.
- Kalliala, Marjatta (2012) Lapsuus hoidossa?: aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press
- Kananen, Jorma (2008) Kvali – kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, liiketalous.
- Karila, Kirsti (2006) Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. 2. painos. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta (2006) Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes.
- Kauppara, Reijo A. (2000) Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kekkonen, Marjatta (2012) Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Acta Universitatis Tamperensis 1700. Tampere: Tampere University Press.
- Keys, Carol R. (2002) A Way of Thinking About Parent/Teacher Partnership for Teachers. *International Journal of Early Years Education*, 10:3, 177–191.
- Kiesiläinen, Liisa (1998) Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. Hämeenlinna: Arator.
- Korhonen, Merja (2006) Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) *Kasvatusvuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 49–69.
- Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni (2010) Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Johanna Ruusuvoori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 446–459.
- Kvale, Steinar (2007) *Doing interviews*. Thousands Oaks: Sage.
- Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 580/2014. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580> (viitattu 21.10.2017)
- Laki lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta 304/1983. Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830304> (viitattu 21.10.2017)
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastentarhanopettaja#Pidp450099120> (viitattu 21.10.2017)
- Luomanen, Jari & Nikander, Pirjo (2017) Haavoittuvat haastateltavat? Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 287–296.
- Mason, Jennifer (2002) *Qualitative Researching*. Second edition. London: Sage.
- Mykkänen, Johanna & Böök, Marja Leena (2017) Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino, 75–86.
- Munter, Hilikka (2001) Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa Aili Helenius; Kirsti Karila; Hilikka Munter; Pirkko Mäntynen & Helena Siren-Tiusanen (2001) *Pienet päivähoidossa: Alle kolmi-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita*. Helsinki: WSOY.

- Mäkelä, Klaus (1990) Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.
- Määttä, Paula & Rantala, Anja (2010) Tavallisen erityinen lapsi: Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nikander, Pirjo (2010) Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 432–445.
- Nummenmaa, Anna Raija (2006) Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. 2. painos. Tampere: Vastapaino, 17–33.
- Owen, Margaret Tresch; Ware, Anne M. & Barfoot, Bill (2000) Caregiver – Mother Partnership Behaviour and the Quality of Caregiver – Child and Mother – Child Interactions. *Early Childhood Research Quarterly* 15:3, 413–428.
- Poikonen, Pirjo-Liisa & Lehtipää, Riina (2009) Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: Kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen & Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti: Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–88.
- Puroila, Anna-Maija (2002) Kohtaamisia päiväkotiarjessa. Kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Oulu: Oulun yliopisto 2002.
- Pöysä, Jyrki (2010) Asemointinäkökulma haastattelujen kerronnallisuuden tarkastelussa. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 153–179.
- Ranta, Juha & Kuula-Luumi, Arja (2017) Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander, Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 413–426.
- Rouse, Elizabeth & O'Brien, Deanna (2017) Mutuality and reciprocity in parent–teacher relationships: Understanding the nature of partnerships in early childhood education and care provision. *Australasian Journal of Early Childhood*, June 2017, 42:2, 45–52.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo (2017) Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 427–444.

- Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9–36.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 22–56.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2017) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Matti Hyvärinen, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 46–83.
- Salminen, Jenni (2017) Kasvattaja lasten kehityksen ja oppimisen tukijana. Teoksessa Merja Koivula, Anna Siippainen & Paula Eerola-Pennanen (toim.) Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 163–176.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Ugaste, Aino & Niikko, Anneli (2015) Identifying the problems that Finnish and Estonian teachers encounter in preschool, *European Early Childhood Education Research Journal*, 23:4, 423–433.
- Varhaiskasvatuslaki (1973, päivitetty 2015) Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036> (viitattu 22.8.2017)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) Oppaita 56. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Toinen tarkistettu painos vuoden 2003 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf> (viitattu 22.10.2017)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (2016) Määräykset ja ohjeet 2016:17. Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf (viitattu 17.8.2017)
- Vuori, Jaana (2003) Äitiyden ainekset. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa: Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 39–63.

LIITTEET

Liite 1(5) Haastateltavien etsintäilmoitus

Ilmoitus omalla Facebook-seinälläni

Teen gradua kasvatuskumppanuuden haasteista vanhempien kokemana.

Onko teistä jollakin ollut vanhempana haasteita yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa?
Onko ollut erimielisyyksiä tai jonkinlaisia selkkauksia syystä tai toisesta? Tai tiedätekö jonkun,
jolla on ollut, ja johon voisinkin kenties olla yhteydessä?

Olisin todella kiitollinen, jos löytäisin haastateltavia työhöni (Tampereelta tai lähikunnista).
Haastattelut ovat luottamuksellisia. Saa laittaa yv:tä myös.

**VARHAISKASVATUKSEN KASVATUSKUMPPANUUDEN
HAASTEET VANHEMPIEN KOKEMANA**

Opiskelen Tampereen yliopistossa Kasvatustieteiden tiedekunnassa kasvatustieteen maisterin tutkintoa pääaineenani varhaiskasvatus. Teen laadullista pro gradu -tutkielmaa, jonka tarkoituksena on selvittää, millaisia haasteita vanhemmat ovat kohdanneet yhteistyössään päiväkodin henkilökunnan kanssa. Tutkielman tavoitteena on nostaa esiin vanhempien näkökulmaa kasvatuskumppanuuden haasteista sekä löytää ideoita näiden pulmallisten tilanteiden ratkaisemiseksi ja välttämiseksi.

Aineisto kerätään haastatteluilla, jotka nauhoitetaan.

Osallistuminen haastatteluun on vapaaehtoista. Jo annettu suostumus on mahdollista perua milloin tahansa syytä ilmoittamatta.

Tutkimusaineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä haastateltavien henkilöllisyyttä pysty tunnistamaan valmiista tutkielmasta. Haastatteluaineistoa ei luovuteta kolmannelle osapuolelle. Haastattelunauhoitteet ja litteroidut haastattelut hävitetään tutkielman valmistuttua.

Jos haluat kysyä jotakin tutkielmaan liittyen, ota yhteyttä. Kiitos osallistumisesta!

Sanja Tahkokorpi-Kamppuri
xxx.xxxx@xxxx
puhelinnumero xxx-xx xx xxx

Tutkielman ohjaaja
yliopistonlehtori Mari Vuorisalo
xxx.xxx@xxxx

SUOSTUMUS

Minua on pyydetty osallistumaan Sanja Tahkokorpi-Kamppurin **Varhaiskasvatuksen kasvatuskumppanuuden haasteet vanhempien kokemana** -pro gradu -tutkielmaan. Olen saanut siitä riittävästi tietoa ja mahdollisuuden esittää kysymyksiä.

Suostun osallistumaan tutkielmaan yllämainittujen olosuhteiden vallitessa.

Suostumuslomakkeita on allekirjoitettu kaksin kappalein. Toinen on minulle ja toinen tutkielman tekijälle.

Tampereella ____ . ____ . _____

Suostumuksen vastaanottaja

_____
Haastateltavan allekirjoitus

_____
Tutkielman tekijän allekirjoitus

_____
Nimenselvennys

_____
Nimenselvennys

**VARHAISKASVATUKSEN KASVATUSKUMPPANUUDEN
HAASTEET VANHEMPIEN KOKEMANA**

Haastattelun apukysymyksiä

Mielipide kasvatuskumppanuus-käsitteeseen

Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ei käytetä enää termiä kasvatuskumppanuus, vaan se on korvattu huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Mitä mieltä olet, kumpi käsitteenä on mielestäsi parempi, yhteistyö vai kumppanuus? Teetkö mieluummin yhteistyötä vai oletko kumppanina?

Haasteet

Millaisia haasteita sinulla on ollut yhteistyössä päiväkodin kanssa. Miten olisit toivonut, että asiat olisivat menneet?

Päiväkodin toiminta haastavassa tilanteessa

Miten päiväkodin toiminta olisi ollut parempaa? Miten asia olisi hoidettu paremmin?

Haasteiden välttäminen

Olisiko tapahtuneen voinut jotenkin välttää?

Hyvä kasvatuskumppanuus

Millaista olisi hyvä kasvatuskumppanuus mielestäsi?

Onko sinulla ideoita, miten päiväkodin henkilökunta pystyisi toteuttamaan parempaa kasvatuskumppanuutta?

Ideat haasteiden välttämiseksi/ratkaisemiseksi?

Miten haluaisit, että päiväkodin henkilökunta kohtaa vanhemmat?

Millaisia toiveita?

Tiedottaminen päiväkodissa, kohtaamiset päiväkodissa, palaute lapsesta, ilmapiiri

Miten asioiden tiedotus sujui? Entä kohtaamiset päiväkodissa? Varattiinko aikaa keskustelulle?

Saiko omasta lapsesta palautetta? Missä hengessä? Oliko avoin ilmapiiri? Koitko tullee kuulluksi päiväkodissa?

Henkilökunnan ominaisuudet vaikuttimena haasteisiin, vuorovaikutustaidot

Sujuiko yhteistyö paremmin toisten kasvattajien kanssa kuin toisten? Oliko henkilökemioilla vaikutusta? Töksäyttelyä, loukkaamista? Kasvattajien vuorovaikutustaidot?

Luottamus

Miten luottamus kasvattajien ja vanhempien välillä saavutettaisiin? Pystyykö rikottua luottamusta mitenkään korjaamaan?

Litterointi- ja luokittelunäyte

Haastattelu 1

Maaliskuu 2017

Kesto: 3:03 ja 42:41, yhteensä 45:44, litteraation pituus 10 sivua

Haastateltava H1

Lasten nimet muutettu: Samuli, ja pikkusisarusta kutsutaan vauvaksi

Vanhan päiväkodin nimi poistettu ja laitettu tilalle ”vanha päiväkoti”.

Uuden päiväkodin nimeksi vaihdettu uusi päiväkoti

H1: Päiväunista puhuttukin ja sitten kotona kokeiltu ja sitten siellä sitten niitä vaihtelevalla menestyksellä. Et oli sit ongelmaa siinä, että kun, että aina kun sano, että hiljaa Samuli, et ei saa, niin sitten Samuli vaan toisti et hiljaa hiljaa. Ja sitten häiritti sitten niitä muita lapsia ja sitten se oli kauheen hankalaa kun, ja sit vähän niin ku tuli sellanen olo, että et, kun Samuli nyt tämmöstä tekee, et kun me nyt voitais sille jotain sille, et se kuikuili siellä eikä ymmärrä olla hiljaa sänkyssä pohjassa ja sitten tota siitä miten sitten kotona nukkuu illalla ja sitten et nukahtaa itse omaan sänkyyn kyllä illalla, mutta et ne päiväunet on niin ku tosi hankalat. Ja ehdotettiin sillon, et olisko mitenkään niihin vaunuihin nukkuminen mahdollista, mutta ei, kun se on sitten eri tilassa ja siinä on yks henkilökunnasta kiinni ja se on jotenkin tosi, ihan mahdoton vaihtoehto sillon se Vanhempien ratkaisuehdotukset ja sitten kun siinä se vuosi eteni, niin Samuli alko tosi paljon kyllä iltasin reagoimaan siihen, että on siellä, vaikka meillä sillonki isovanhemmista yks pysty ha-keen aina 14.30, että oli lyhyitä päiviä. Mutta että siitä huolimatta niin oli tosi itkunen ja ärtynen ja jotenkin tuntu, että semmonen meidän ilonen poika oli hävinny kokonaan sit siinä. Ja sitten siellä tota, että ne illat oli tosi raskaita ja aateltiinkin että se on varmaan niin ku vaan se, että ne on niin raskasta se päiväkodissa oleminen, kun se on vie uutta ja siihen tottuu ja sitten ne alko meneen, että aina jos mä vein oli ihan suoraa huutoo sitte sinne jääminen ja sitte jos puoliso vei, niin sitten nyt vähän, mutta että sillonkin oli tosi itkusena aina jäi sinne, Lapsen oireilu mutta että sanoivat, että ei se sitten kauheen kauaa se huuto siellä ollu kestäny, mutta sit alko sen vuoden aikana semmosia, että Samuli alko satuttaa itteensä, mitä ei ollu koskaan aikasemmin ollu, että rupes lyömään päätään lattiaan ja sitten kun mä sitten siellä sanoin siitä että onko ne siellä huomannu et Samuli siellä, että kun kotona meillä ei oo koskaan ollu semmosta, mut nyt on ruvennu oleen, et eei ne oo huomannu, et ei täällä kyllä oo ikinä tehny niin. Ja sitten se isovanhemmat, mummi sano, kun oli sieltä hakenu, että siellä oli ollu kauhee hälinätilanne sillon iltapäivällä ja siellä oli ollu just jotenkin se välipalan jälkeen varmaan vessailut ja kaikki vähän richakkaina lapset ja Samuli oli ollu vaan yksin sie nurkassa ja lyöny päätään latti-aan ja kaikissa tälläsissa ryhmätilanteissa itekin huomaa, että herkästi niin ku vetäytyy ja menee niin ku jotenkin kuoreensa tai lähtee pois, niin niin jotenkin sielläkin jäi välillä sellanen olo, että jäi vähän niin ku altavastaajaksi tai alakyntein siinä isossa ryhmässä, kun Lapsen oireilu siinä oli kuitenkin pienten ryhmässä 16 lasta, että siinä oli just se 4 hoitajaa ja sitten kaikilla se täys ryhmä, niin niin siinä oli vaikka siellä paljon jaettiin sillä väliseinällä niitä ryhmiä, niin kuitenkin sitten niissä siirtymätilanteissa oli välillä kaikki siinä ja se oli selvästi niin ku Samulille tosi semmonen ahdistava se tilanne, minkä huomasi siinäkin, että jos meni, sitte siinä oli vielä naapuriryhmän kanssa yhteinen ulkoeteinen, niin jos vei tai haki ja Lapsen oireilu

Liite 5 (5)
Analyysitaulukko

	H1	H2	H3	H4
1. Yhteistyön haasteet vanhempien kokemana (violetti)	- Varhaiskasvattajien joustamattomuus päiväunikäytännöissä - Vanhempien syyllistäminen lapsen päiväuniongelmiin - Lapsen voimakas oireilu päiväkodista - Varhaiskasvattajat eivät tunnistanee lapsen erityispiirteitä - Lapsesta vain negatiivista palautetta	- Lasta ei vastaanotettu aamuisin päiväkodissa - Varhaiskasvattajat eivät ymmärtäneet lasta - Vanhempi sai lapsesta vain negatiivista palautetta - Varhaiskasvattaja ei seissyt sanojensa takana - Varhaiskasvattajan puuttuminen perheen sisäisiin asioihin	- Vanhemman tuntemusta omasta lapsesta ei huomioitu - Lapsen ryhmän varhaiskasvattajien eriävät näkemykset lapsesta	- Vaatimus isän osallistumisesta lapsen viemiseen ja hakemiseen päiväkodista - Varhaiskasvattajan epäasiallinen käytös - Vaatimukset lasten hoitoajan lyhentämisestä
2. Vanhempien pohdintoja yhteistyön haasteiden syistä (vaaleanoransi)	- Varhaiskasvattajien joustamattomuus päiväunikäytännöissä	- Vanhempi myös varhaiskasvattaja - Varhaiskasvattajan väsymys - Lasta pidettiin häirikkönä	- Äidin kotona oleminen vauvan kanssa syynä varhaiskasvattajan käytökseen?	- Yksinhuoltajuus vaikuttimena varhaiskasvattajan epäasialliseen käytökseen - Varhaiskasvattajan kokemattomuus ja sopimattomuus alalle
3. Vanhempien ratkaisu tai ratkaisuehdotukset (vaaleanruskea)	- Kotona käytetyn päiväunikäytännön kokeilu päiväkodissa - Lapsen varhaiskasvatusajan minimoiminen	- Keskustelu päiväkodinjohtajan kanssa	- Keskustelu ryhmän lastentarhanopettajan kanssa	- Keskustelu päiväkodinjohtajan kanssa - Keskusteleva ote uudessa päiväkodissa
4. Varhaiskasvattajien ratkaisu tai ratkaisuehdotukset (vaaleanvihreä)	- Vanhempien syyllistäminen unikäytännöistä kotona - Lapsesta ilmennyt huoli ei välittynyt varhaiskasvattajien toimintaan - Lapsi eri tilaan päiväunille - Kontaktinottoharjoitukset	- Johtajan väliintulo korjasi vastaanotto-ongelman		- Keskustelu päiväkodinjohtajan kanssa - Vaatimus työajan lyhentämisestä lastensuojelu-ilmoituksen uhalla
5. Äidin rooli (alan ammattilaisena ja ensisijaisena vanhempana) (tummanvihreä)	- Äidin toivottiin terveydenhuollon ammattilaisena ratkaisevan ongelmat - Äiti nähtiin tärkeämpänä hakijana kuin isä	- Varhaiskasvattajat suhtautuivat varauksellisesti äitiin, joka myös varhaiskasvattaja - Vasukesteluissa äidin oletettiin tietävän ammattinsa vuoksi asioita - Oma ammattitausta myös etuna	- Varhaiskasvattajat kertoivat kaiken negatiivisen aina vain äidille	- Vaatimus isän osallistumisesta lasten hakemisiin ja viemisiin

		- Varhaiskasvattajat puhuivat vain äidille lapsen asioista		
6. Syyllistäminen vanhempien kokemuksena (vaaleansininen)	- Vanhempia syyllistettiin lapsen haasteista varhaiskasvatuksessa - Äidin syyllistäminen, kun hän ei hakenut lasta	- Äitiä syyllistettiin vanhempien erosta	- Äitiä syytettiin väärin perustein lapsen väärästä ulkovaatetuksesta	- Äitiä syyllistettiin liian pitkistä hoitoajoista ja lapsen parhaan unohtamisesta
7. Lapsen oireilu (keltainen)	- Lapsi ei halunnut mennä päiväkotiin, vaan alkoi oireilla	- Lapsi ei mennyt mielellään päiväkotiin		- Lapsen puhumattomuus
8. Lapsesta saatu palaute ja varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut (tummansininen)	- Lapsesta saatu palaute hyvin negatiivista - Lapsen tuen tarpeeseen reagoitiin hitaasti	- Lapsesta saatu palaute negatiivista - Vasukeskustelussa äiti ohjasi keskustelua	- Vasukeskustelussa väärää väitteitä lapsen taidoista - Hoitajan ja lastentarhanopettajan palautteet lapsesta hyvin erivät - Hoitajan ammattitaidottomuus vasun teossa - Lapsesta päivittäin saatu palaute vähäistä	- Hoitaja piti vasukeskustelut - Lapsen päivän kulusta ei kerrottu
9. Vanhempien, lapsen ja varhaiskasvattajien kohtaamiset päiväkodissa (pinkki)	- Lastentarhanopettajan joustamattomuus - Lapsi ei ottanut lastentarhanopettajaan kontaktia - Hoitajien kanssa yhteistyö sujui paremmin	- Kohtaamiset jäykkiä - Äidin ammattitasta vaikutti varhaiskasvattajien suhtautumiseen - Lastentarhanopettaja vaikutti väsyneeltä - Hoitaja ei lupauksestaan huolimatta kertonut lastensuojeluun havainnoistaan - Lasta pidettiin häirikkönä	- Lapsen päivän kulusta ei kerrottu - Hoitaja kylmä - Vain yhden hoitajan kanssa ollut hankalaa - Negatiivisen palautteen pelko jäi lastenhoitajan kohtaamisiin - Lastentarhanopettajalle äiti pystyi puhumaan hoitajan taholta kokemistaan vääryyksistä	- Lapsen päivän kulusta ei kerrottu - Hoitaja vaikutti sopimattomalta kasvatusalalle - Hoitajan kanssa kemiaat eivät kohdanneet
10. Varhaiskasvattajien tiimi/yhteisö (tummanruskea)	- Lastentarhanopettajan ehdottomuus ja joustamattomuus ruokki koko muun tiimin toimintatapoja	- Tiimi ei tuntunut keskustelevan keskenään	- Tiimi ei tuntunut keskustelevan keskenään	- Ryhmän lto:n henkilöllisyys jäänyt epäselväksi äidille - Työilmapiiri näyttäytyi huonona
11. Luottamuksen menettäminen ja tilanteen korjaaminen luottamuksen menettämisen jälkeen (tummanharmaa)	- Lupauksesta huolimatta muita päiväunikäytäntöjä ei kokeiltu päiväkodissa - Lapselta vaaditut katsekontaktiharjoitukset romuttivat luottamusta - Luottamuksen olisi voinut palauttaa, jos varhaiskasvattajat olisivat muuttaneet	- Varhaiskasvattajan epäluotettavuus yhteistapaamisessa lastensuojelun kanssa - Äiti yrittänyt unohtaa tapahtuneen	- Vasukeskustelun jälkeen luottamus karisi - varhaiskasvattajan ammattitaitoon - Toive, että lastentarhanopettaja olisi ottanut ohjat käsiinsä ja korjannut hoitajan virheen	- Luottamus karisi, kun kyseenalaistettiin kykeneväisyys äidiksi ja valitettiin lasten liian pitkistä hoitopäivistä - Hoitajan negatiivisuus lapsia kohtaan - Epäluottamus yhtä varhaiskasvattajaa kohtaan

	tekemistään positiiviseen suuntaan			
12. Vanhempien antama palaute päiväkotiin ja pelko palautteen antamisen vaikutuksista (punainen)	- Tyytymättömyyttä ei kerrottu - Varhaiskasvattajat ovat ammattilaisia - Vaikean vanhemman leiman pelko - Pelko palautteen antamisen vaikutuksista varhaiskasvatuksessa olevaan lapseen	- Palaute johtajalle toi muutoksen lapsen vastaanottoon - Vaikeaksi vanhemmaksi leimaautuminen - Hyvän palautteen anto, kun on ollut aihetta	- Lapsen lähdettyä päiväkodista asia puidaan loppuun - Pelko palautteen antamisen vaikutuksista varhaiskasvatuksessa olevaan lapseen	- Johtajalle palaute epäammattillisesti käyttäytyvästä hoitajasta kuitattiin näkemyseroilla - Keskustelu johtajan kanssa lasten hoitopäivien pituudesta lopetti vaatimukset päivien lyhentämisestä
13. Vanhempien ajatukset kokemiensa haasteiden välttämisestä (purppura)	- Hyvän näkeminen lapsessa - Joustavuus päivänikäytännöissä - Erilaisten toimintatapojen joustava käyttö - Ammattitaidottomuus autismin kirjjon piirteiden tunnistamisessa			- Vanhemman erilaisen elämäntilanteen ymmärrys
14. Yhteistyön haasteiden lopullinen ratkaisu sekä nykytilanne (tummanoranssi)	- Lapsi sai paikan toisesta päiväkodista integroidusta pienryhmästä - Nyt kaikki tehdään hyvän kautta ja lapsi luottaa ryhmän aikuisiin	- Johtajalle annetun palautteen antamisen jälkeen lapsi alettiin ottaa vastaan aamuisin - Ryhmän henkilökunnan vaihtumisen jälkeen lapsesta alkoi kuulemaan positiivista palautetta - Perheen asioihin puuttuvaan varhaiskasvattajaan auttoi lapsen siirtyminen esiopetukseen	- Varhaiskasvattajan negatiivinen kommentointi loppui, kun selvisi äidin käyvän satunnaisesti töissä vauvasta huolimatta - Äiti varusti lapsen huomattavalla määrällä erilaisia ulkovarusteita, ettei tulisi sanomista jonkun puuttumisesta - Vasun virheiden korjaaminen tekemättä, vaikka lto ne virheellisiksi suullisesti totesikin	- Isän osallistumattomuus viemisiin ja hakemisiin selvitetiin keskustelussa johtajan kanssa - Vaatimukset hoitopäivien lyhentämisestä ja haukkuminen huonoksi äidiksi loppuivat johtajan kanssa käytyyn keskusteluun - Seuraava päiväkotiki oli lähempänä kotia, eikä ongelmia ollut
15. Vinkit hyvään yhteistyöhön (vaaleanvioletti)	- Tehdään hyvän kautta - Kaksisuuntainen vuorovaikutus - Keskustelu	- Vanhempien kohtaaminen avoimin mielin ilman ennakkoletuksia - Tärkeää saada kuulla omasta lapsesta positiivisia asioita - Lastentarhanopettaja pitää varhaiskasvatuskeskustelut	- Kunnioitus - Avoimuus - Tapa, miten asiat sanotaan - Vanhemman oman lapsen asiantuntijuuden kunnioitus - Isän näkeminen tasavertaisena vanhempana - Aikaa vanhempien kohtaamiseen	- Lapsen päivästä kertominen - Avoimuus - Ei syyllistetä - Ei kyseenalaisteta vanhemmuutta